II parte

Leonardi Aretini de Bello Gotthorum: ſeu de Bello Italico aduerſus Gotthos Libri Quatuor.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LEONARDI ARETINI IN LIBROS DE BELLO ITALICO ADVERSVS GOTTHOS PROOEmiū.

TSI longe iucundius mihi fuiſſet Italiæ fœli
e citatem q̄ clades referre:tamē quia tempora
ſic tulerūt:ſequemur & nos fortunæ mutabi/
litatem:Gotthorūq; inuaſionē: & bellū quo
Italia tota pene euerſa fuit:in his libris deſcribemus.Dolo/
roſam ꝑfecto materiā:ſed pro cognitione illoꝝ tempoꝝ ne
ceſſariā.Neq; enim Xenophontē Athenienſem ſummo in/
genio uirū cum obſidionē & famē ac diruta mœnia Athe/
narum deſcripſit nō dolenter id feciſſe reor:Scripſit tamen
quia utile putabat illaꝝ reꝝ memoriam nō deperire. Neq;
Liuius noſter cum urbē Romā a Gallis captā & incendiis
cōflagratā refert minorē meretur laudem:q̄ cū.P.Aemilii
triūphū illum ꝓclarū de Macedonibus:aut.P.Aphricani
uictorias enarrat.Hiſtoriæ quippe eſt:tā ꝓſperas q̄ aduer/
ſas res monimentis litteraꝝ mandare. Itaq; optanda quidē
meliora ſunt:ſcribenda uero quæcūq; contigerint.Me cer/
te hæc ipſa ſcribentem q̄q̄ multa pro ſingulari amore meo
erga patriā conturbant:tamen illa ratio conſolatur:ꝙ etſi
res tunc maxime aduerſas Italia perpeſſa fuit:ad extremū
tamen ſupatrix externaꝝ gentium noſtraꝝ ad uſq; ætatem
terra mariq; potentiſſima remanſit. Ciuitateſq; in ea orna/
tiſſimæ magnis opibus magnaq; auctoritate uiguerūt ha/
ctenus:hodieq; uigent:quaꝝ gloria & imperium longe la/
teq; extenditur:ut nō tam ingemiſcendum ſit pro his quæ
tunc acciderunt q̄ lætandū. Ceu Herculem magni labores

celebratiorē fecere q̄ ſi nunquā tam periculoſe laboraſſet: Taceo morum elegantiam humanitatemq; præcipuam ac bonarum artium diſciplinas:in quibus parēs ſimul & alũ/ na incōparabilis Italia reperitur. Sed cōmendationis aliud fuerit tempus. Huius aũt belli quod nunc ſcripturi ſumus nulla apud latinos notitia ſuperat:fama tantũmodo quæ/ dam & ea ipſa tenuis admodũ & obſcura ferebatur. Beli/ ſarium & Narſetem Iuſtiniani duces Gotthos Italia pepu/ liſſe:ubi uero uel quomodo uel quibus reb9 geſtis nihil pe/ nitus ſciebatur. Nobis aũt ex Græcoꝝ cōmentariis earum rerum notitia fuit.Itaq; ut alia ſatis multa:ſic etiā hæc iam plane oblitterata ad cognitionem noſtroꝝ hominum redu/ cere ſtuduimus. Atq; eo libentius fecimus ꝙ cæteræ quidē hiſtoriæ de alienis rebus fere exiſtunt. Hæc autem tota de noſtris eſt.In qua operæpræciũ fuerit:quæ tunc per Italiā urbes:qui populi:quæ conditio rerum eſſet recognoſcere: quæ obſeſſæ urbes quæ expugnatæ ac uictæ:& quibus in locis prœlia cōmiſſa. Hæc enī omnia & ſcire pulcherrimũ eſt:& ignorare turpiſſimũ.Diligentis ſiquidem uiri eſt pa/ triæ ſuæ originē & ꝓgreſſum & quæcunq; illi per ſupiora tempora contigerint non ignorare. Habet præterea hiſto/ riæ cognitio uoluptatem animi ꝑmaximā cum omnes na/ tura ſcire concupiſcant:& utilitatem plurimam per exem/ pla ſimilium cœptoꝝ atq; exituum multaꝝ rerum inſtru/ ctionem:qua ſenes adoleſcentibus ſapientiores exiſtiman/ tur:quoniā plura conſpexerunt in uita:& non ex ſuis tan/ tum uerũ etiam ex alienis periculis cautiores effecti me/ lius iudicant melioraq; conſilia aſſumunt. Opes uero atq;

imperia maximoꝝ regum potentiſſimorũq; populorũ qui uſq;adeo facilirer corruiſſe legunt̃:hi q̃ ſtultũ ſit intelligunt pro illis ſupbire ac gloriari q̃ nemo exploratũ hr̃e pót uſq; ad ueſpas eẽ duratura.Ita & ſapiẽtiores & modeſtiores nos hiſtoria efficit.Ego igit̃ reuerẽdiſſime pater hos libros ad te mittere cõſtitui:ut & amorẽ meũ erga te ꝑcipuũ recognoſcas:&iudex exiſtas laboꝝ nr̃oꝝ:quos ita demũ recte ſuſcepiſſe putabo ſi a te hoĩe doctiſſimo ac ſapientiſſimo ꝓbabũtur.Principium uero narrandi hinc potiſſimũ aſſumemus.

Leonardi Aretini de bello Italico aduerſus Gotthos.Li.I.

z ENONE Romano principe imperante Gotthi Theoderico duce inuadere Italiã ſtatuerunt eãpridẽ afflictã uariis barbaroꝝ incurſionibus:& tũc Odoacri tyrãnide occupatã qbus de rebus dicere aggrediemur:paulo ſupius cõditionẽ illoꝝ tẽpoꝝ repetẽtes:ut unde ortus ſit Gotthoꝝ aduẽtus & quibus de cauſis ſpẽm inuadẽdi ſuſcepint innoteſcat.Poſt Valentiniani iunioris mortẽ quẽ Romę ĩterfectũ a ſuis cõſtat occidẽtale impiũ uacillare cœpit:&quodãmodo exinaniri. Erant uero per id tẽpus in Italia permagnæ externaꝝ gentium copiæ aduerſus ꝑrrorẽ Attilæ nup a Valentiniano cõparatæ:& poſtea contra Vandalos a Romanis adiunctæ. Hi cũ afflictas opes ac uacillationẽ impii uiderẽt audaciã exinde ſumentes ac ſimul cõſpirãtes partẽ agroꝝ tertiã ſibi per Italiã tribui poſtularũt.Nomen impii ad Auguſtulum

quendã Romanũ p id tẽpus deuenerat:qui cũ eſſet admo/
dum puer ab Oreſte patricio eius pr̃e gubernabat̃.Cũ igit̃
partẽ agroꝝ exercitus depoſceret:Oreſtes aũt uir prudens
& grauis cũ eoꝝ deſiderio refragaret̃:milites eũ interfece/
runt:Moxqꝫ Odoacrũ ducẽ ſecuti Romã uenientes Augu/
ſtulũ depoſuerũt. Ipſiqꝫ iam plane dominãtes partẽ agroꝝ
tertiã ſibi diuiſerũt. Odoacer igit̃ per hũc modũ domina/
tionẽ adeptus ſuo & exercitus nomine ciuitates pro libidi/
ne gubernabat.Zeno aũt Conſtantinopoli imperans ualde
ſuſpectã habere cœpit Theoderici potentiã. Gotthi enĩ per
ſupiora Thraciæ loca degẽtes uexare iã cœperãt uicinas re/
giones:ac minime quieturi aduerſus Romanũ impiũ uide
bant̃.Itaqꝫ quo ſe ac regiões finitimas Gotthoꝝ metu libe/
raret:Theoderico ſuaſit ut ĩ Italiã trãſiret:& ab iniuſtis oc/
cupatoribus ciuitates uindicaret.His ergo de cãis ex Thra/
cia moues Theodericus Gotthos cum cõiugibus & liberis
cumqꝫ omnibus rebus ſuis p Syriniũ & Illyricũ aliaſqꝫ re/
giones ducens Italiã petiit:quã cum tandẽ ingreſſus eſſet
Odoacri duces & copiæ ſibi obuiã fuere:primũqꝫ inter eos
prœliũ fuit nõ ꝑcul Aquileia ſup ſontiũ amnẽ:in quo poſt
acerrimã pugnã uictores Gotthi Odoacri duces ꝓfligarũt.
Poſt hæc cũ urbes circũſtãtes Gotthi cepiſſent & copias ho
ſtiũ aliis locis ꝓfligaſſent:tãdẽ in urbe Rauenna Odoacrũ
obſederũt.Hæc obſidio longius remorata eſt gotthos q̃ ipſi
ab initio exiſtimarãt.Idqꝫ accidit natura loci ꝙ neqꝫ a mari
faciliter obſideri Rauẽna põt cũ ſit in ipſo littore cõſtituta:
neqꝫ a mediterranea regione cũ foſſam hẽat ex pado deriua
tã ac ſtagnis ꝗbuſdã & paludibus coartet̃. Itaqꝫ gotthi triẽ/

nio ferme toto circa illã cõmorati capere nequiuerunt. Finitima tamen Rauēnæ oppida p hoc ipſum tēpus ceperunt omnia præter Ceſenã:quæ & ipſa ualido Odoacri pſidio tenebat. Ad extremũ uero fatigatis obſidentibus & obſeſſis pactione res cõpoſita fuit ut Theodericus ſimul Odoacerq; ſocii dominationis eſſent. His pactis Theodericus & gotthi Rauēnã intrarũt:nec poſthac ullæ partes Italiæ illi clauſæ fuerũt:uerũ hæc regni ſocietas nõ diuturna permãſit. Cum enim occultas inter ſe ſuſpitiones haberēt:præueniēs Theodericus Odoacrũ ad cœnã inuitatũ occidit:ſoluſq; cũ gotthis per Italiã dominat. Fuit autē eius dominatio nõ admodum dura & ſi partē agrorũ ut nuper Odoacer diuiſerat: pro ſuis retinuit. Cæterum ciuitates per ſe ipſas:ac p ciues ſuos gubernari permiſit. Ipſe uero ſedem regni Rauennæ conſtituit:ibiq; inhabitauit. Septē & triginta annis Theodericus in Italia regnauit. Nec tamen interea ſegnis ocio/ſuſq; pmanſit. Nam & Siciliam totã cum omnibus adiacētibus inſulis regno adiunxit:& dalmatiã quoq; ſibi ſubiectam fecit. Q uinetiã per hæc ipſa tēpora magno cũ exercitu alpes Rhodanũmq; tranſgreſſus in ulteriorē galliã contra francos tranſiuit. Itaq; multa geſſit hic rex:fuitq; nomē eius admodũ celebre ac glorioſum:niſi q extremo tempore crudelitatis & ſceleris infamiã ſubiit ob Symmachũ & Boetiũ ſenatores urbis Romæ & alios quoſdã præſtantes uiros ab eo necatos ſuſpitione dũtaxat affectatæ libertatis. Theoderico rege ſine uirili prole defuncto Amuluſuenta filia tunc uidua exiſtens cum Athalarico eius nato in regno ſucceſſit. Erat uero Athalaricus admodum puer. Itaq;

cura ac gubernatio tota reginæ incumbebat. Statim igitur regina pueri curam ſuſcipiens litteris latinis erudiendum & moribus formandū curauit. Præceptores enim litterarū & quoſdam ex gotthorum ſenioribus homines grauiſſimos & compoſitos circa puerū eſſe iuſſerat. Ipſa uero ſeuere ad modū gubernationem exercebat: ꝓhibens gotthorū iniurias: nōnulla etiam Theoderici facta retractans: & ad mitiorem formā reducens: inter quæ & illud fuit quod Boetii ac Symmachi filiis patrimonia dudum a Theoderico publicata reſtituit: aſſerens eos falſis delationibus ac temere a rege creditis fuiſſe damnatos. Theodatū uero conſobrinū ſuum qui magnas in tuſcis poſſeſſiones habens multa uicinorum prędia quaſi per tyrannidē occupauerat: ad reſtitutionem ablatoꝝ faciendam cum acerba increpatione malignitatis coegit. Hæc reginæ ſeueritas multos gotthorum ſibi inimicos reddidit. Itaqꝫ ſimul conſpirantes quidā gotthorum proceres fouere puerum contra potentiam matris ſtatuerunt. Quare ad reginam uenientes non placere gotthis dixerunt: ut rex eorum ſub magiſtris ac præceptoribus uiuat: nec ut ſenioribus traditus obtemperet decere magnum regem equos & arma: & iuuenum exercitia non ſeniorum frigiditatē aut magiſtrorum ſedulitatem meditari. His enim & corpus & animum regis effœminari: illis autem uigorem & peritiam creſcere. Non enim factum eſſe regem ut diſciplina litterarum populos doceat: Sed ut bello & armis potentiam extollat. Hæc & ſi reginam non latebat quorſum tenderent: tamen ne refragari eorum poſtulationi uideretur conceſſit. Adoleſcenſqꝫ æqualium

cõuerſationi traditus breui admodũ tpe ĩ laſciuiorẽ uitam ſcortaq; & libidines ac cęteras hmõi uoluptates trãſuect9ẽ. Matri uero uſq;adeo repugnãs & aduerſus pp malos ſuaſores ut neq; adire illã neq; alloq dignaret̃. Regina igit̃ cũ ſe p has artes ab aduerſariis oppugnari ac regno ſpoliari uideret: nõ tulit dolorẽ ingẽtis ſpũs fœmina: ſed tres gotthoꝝ pceres q auctores ſuaſoreſq; maloꝝ consilioꝝ puero erant: miſſis clã pcuſſoribus occidi fecit. Ipſa uero adoleſcẽte ſibi recõciliato gubernationẽ reſumpſit. Sed Athalaricus ex ſuperiori uitæ laſciuia in uarias ægrotationes plapſus decimooctauo ætatis anno defunctus eſt. Regnauit aũt Athalaricus una cũ mr̃e poſt Theoderici mortẽ annis decẽ. Regina uero poſt obitũ filii cõmodius ſibi pceſſurã gubernationẽ arbitrata ſi ſociũ & adiutorẽ aliquẽ hr̃et: Theodatũ cõſobrinũ ſuũ cuius ſupra mẽtionẽ fecimus ĩ cõſortiũ regni aſſumpſit. Erat aũt Theodatus lr̃is græcis latiniſq; liberaliter eruditus: multãq; Platoni opam & phiæ ĩpẽderat. Cæteꝝ natura ĩbecillis & incõſtãs multis uiciis laborabat. Is ergo ad regnũ bñficio reginæ aſſumptus ſtatim ingratitudinẽ ac pfidiã oñdit. Secreto enim cũ inimicis reginæ cõſpirãs eã cepit: captãq; in Vulſinii lacus ĩſulã relegauit. Nec multopoſt p filios agnatoſq; eoꝝ quos regina in ſeditiõe filii occidi fecerat: ut ipſa interficeret̃ pmiſit. Hęc tãta pfidia ac malignitas Theodati multos gotthoꝝ turbauit: caſumq; reginæ indignũ & ſucceſſionẽ Theoderici tã nefarie deletã miſerabãtur: nec multũ a ſeditiõe aberãt gotthi. Q uę cũ ĩtellexiſſet Iuſtinianus ĩpator (ad hũc enim poſt Zenonẽ & Anaſtaſiũ & Iuſtinũ deuenerat ĩpiũ) tp̃s idoneũ ratus Italiæ liberãdæ

mētē &cogitationē ſuā ad has ptes cōuertit. Inuitabat īſup
eū pſperitas impii q̄ pauloañ p Beliſariū ducē ſupatis bel
lo Vādalis Aphricā illis abſtulerat. Nec ferēdū iā ſibi uide
batur ut cōtra decus īpii romani & Italiā occupari a barba/
ris pateretur. His rōnibus pmotus oratoribus ad Theodatū
miſſis reſtitui ſibi Italiā & Siciliā poſtulauit offerēs in hui9
rei cōpēſationē alias dignitates. Quod ſi nō faceret bellū
ut expectaret edixit. Ea cū Theodatus detrectare uideretur
nō ultra cunctādū ratus īpator Beliſariū in Siciliā tranſire
cū exercitu iuſſit. In apparatu tñ faciēdo nō in Siciliā ſed ī
Aphricā miſſurū ſe claſſem ſimulabat. Per idē quoq; tps mū
dū quēdā ducē cū aliis copiis Dalmatiā inuadere mādauit
ut hinc inde pcuſſi gotthi facilius opprimerentur. Et Mūdus
qdē Dalmatiā ingreſſus ſalonas occupauit: belloq; & tumul
tu ptes illas īuoluit. Beliſarius aūt parata claſſe militibuſq;
impoſitis in Siciliā nauigauit. Habebat uero peditū dele/
ctorū copias ſatis magnas: & inſup eqtes eādē claſſe porta/
bantur. Præerāt pedeſtribus copiis Conſtantinus & Beſſas &
Herodianus: eqtibus aūt Valētinus & Innocētius & Ma/
gnus: oīum uero dux & moderator Beliſarius. Secut9 ergo
Iuſtiniani præceptū cū ſe Carthaginē petere ſimularet: Si/
ciliæ p uiā applicuit: Et quaſi reficiēdi ſui cā in his locis de
ſcendit: ſumptoq; exinde tpe idoneo catinā urbē repēte ad
ortus occupauit. Inde mox copias oſtētans ac ppoſitū ape/
riens nō multos poſt dies ſyracuſas dedētibus ſeſe ciuib9 ſu
ſcepit. Poſt hæc mirabilis fuit uictoriæ curſus dedētib9 ſeſe
ciuitatibus atq; ultro uocātibus. Cā uero hui9 erat ſiculorū
in Gotthos odiū: & īpii romani auctoritas & Beliſarii prę/

ſentia:q̄ cū a Vādalis africā liberaſſet:idē facturus de Got/
this p ſiciliā & italiā ſpabatur. Præterea Gotthi nullos p ſi/
ciliā apparatus fecerāt:nec ibi futurū eē bellū putabāt. Itaq̧
quicunq̧ per ſiciliā erant gotthi. ſubita Beliſarii inuaſione:
ac defectione ciuitatū attoniti de fuga magiſq̧ de reſiſtētia
cogitarūt. Panormus ſola quoniā in ea urbe ualidū gottho
rum erat pſidiū obſidiōem expectauit & ptulit. Quæ cū a
terra munitiſſima eſſet:hoſteſq̧ cōtemneret claſſe ī portu de
lata mari-tādē expugnata eſt. Portus. n. uſq̧ ad mœnia pa/
tebat:animāduerſumq̧ fuerat a Beliſario quibuſdā in locis
malorū nauiū altitudinē celſius attolli q̄ mœnia. Quare ſa
gittarii per malos diſpoſiti ſubiectos hoſtes ſagittis & telis
undiq̧ ferientes mœnia defenſoribus nudauerant:aliiq̧ ſub
euntes abſq̧ ullo metu muros cedebāt:quo periculo addu/
cti hoſtes urbē deder̄. Hæc ciuitas nltima cunctarū ſiciliæ ci
uitatū in poteſtatē deuenit. Recepta Panormo Beliſarius ſy
racuſas reuerſus ludos magnificos edidit:ac mūiſma ī mul
titudinē diſperſit. Erat. n. extrema conſulatus ſui dies: q cō
ſulatus ſibi traditus fuerat ob honorē uictoriæ contra uan/
dalos partæ:adeoq̧ fortunam habuerat fauētē:ut extrema
conſulatus die ſiciliā uniuerſam ad ſuperiores uictorias re/
pertus ſit addidiſſe. In ſiciliam quidē in hunc modū res p/
ceſſerant:in dalmatia uero contractis magnis copiis ad ur/
bem ſalonas duxerūt. Cunq̧ in propinquo eſſent & bellum
hincinde gereretur:pugna tandem cōmittitur non ex præ/
parato ſed præter expectationem utriuſq̧ exercitus:cā ue/
ro pugnandi in hunc modū fuit. Mauritius erat Mūdi du
cis filius:adoleſcens egregius:ac manu promptus. Is ptem

equitatus habens ſpeculatū ierat gotthoꝝ caſtra. Huic for/
tuna quadam hoſtium equitatus obuiā fuit. Cum ſeſe mu/
tuo conſpexiſſent: nulla fuit mora quin prœliū cōmitteret.
Pugnatumq; eſt aliquādiu ita uehemēter ut enixus fieri nil
poſſet. Præſtanteſq; gotthoꝝ permulti in eo prœlio occide/
rūt: & Mauritius ipſe ad extremū occubuit. Sēſerāt uraq;
caſtra prœlium cōmitti: & utriq; ſuis opē ferre properabāt
in uia dum eſſet Mundus interitū filii cognouit. Tunc hoā
mo natura uehemens & bellicoſus quaſi rabie quadā in ho
ſtes defertur. Aduenerant inter hæc omnes gotthoꝝ copiæ:
ac totis caſtris hicinde certabatur. Pugna fuit cruētiſſima:
& aſperrima. Tandem fracti gotthi magna ſuoꝝ cæde ī fu
gam uertunrur. Sed Mūdus inſaciabiliter dum gotthos cę
dit: ac profligatos longius ira ac dolore amiſſi filii perſequi
tur: in ſua ipſe uictoria a fugientibus hoſtibus occidit. Ita
uindicta filii ſupra modū exercitata patri inſuper interitū
cumulauit. Poſt hoc prœliū utriq; exercitus diſceſſere. Nā
& gotthi profligati conſiſtere in his locis auſi nō ſunt: & Iu
ſtiniani milites ob mortē ducis conteriti relictis Salonis re
tro abierunt. Non ſilebo in hoc loco quod ſcriptū ē a non/
nullis auctorib9. Sybillæ dicunt fuiſſe carmia uetuſtiſſima
ī qbus ſignificabat cū africa recepta iteꝝ a romanis foret:
tūc Mūdū cū ꝑle ſua eſſe ꝑiturū: hoc Sybillæ uaticinium
multos mortales cōteruit ſolicitos nę cœlū & terra cū uni/
uerſis hoībus ꝑiret. Tūc aūt africa ſuꝑiori bello uirtute Be
liſarii recepta huius ducis ac filii interitū fuiſſe ꝓdictum a
Sybilla apparuit: adeo cuncta uaticinia inuoluta ambagi/
bus ſunt. Poſt mortē hui9 ducis ac diſceſſum exercitus got

thi p Dalmatiã plus poſſe cepunt. Grippa ſiquidẽ unus ex Gotthoꝝ pceribus refecto cõfeſtim exercitu Salonas urbẽ: & quicqd prius cepat Mũdus p ea loca recupauit: multoq; ſupior Gotthoꝝ res p eas ptes uidebatur: Theodatoq; regi animus creuit: ut iã cõfideret bello ſe uel parẽ uel ſupiorem futurũ. Iuſtinianus uero cũ hæc quę Dalmatia geſta fuerãt cognouiſſet: Conſtantianũ quẽdã ex aulicis ſuis bello Dalmatico pfecit. Et ſimul ad Beliſariũ ſcripſit ne cunctaret in Italiam tranſire. Cõſtantianus igit refecto exercitu: claſſeq; affatim ſtructa cũ aliquod tps in his cõficiendis dyrrachii cõmoratus eſſet: tandẽ inde mouẽs epidaurum nauigauit. Erãt epidauri exploratores qdã a Grippa ſummiſſi: q cũ uiderẽt Cõſtantiani claſſem iuxta littus nauigantẽ multitudine nauium & ſtructura egregiã cõfeſtim ad Grippã reuerſi rẽ p ſe magnã etiã magnificẽtius extulerũt. Quib9 auditis Grippa incertus conſilii eſſe cœpit. Nã & pugna decernere aduerſus tãtas uires pnicioſum ac temerariũ arbitrabat: & includere ſe ſalonis nõ ſatis confidebat: ciuib9 ſuſpectis & mœnib9 eius oppidi qbuſdã in locis uetuſtate collapſis: mari etiã pualẽtibus hoſtibus cito ſe ad inopiã cõmeatus redigi poſſe formidabat. His curis anxius tandẽ quod potiſſimũ in difficultatib9 uiſum eſt: cõſiliũ capit. Salonis egreditur cũ oĩb9 copiis & aliquãto pfectus caſtra loco idoneo cõmuniuit. Inter hæc Cõſtantianus cũ tota claſſe liſnã peruenit. Ibi cu& ea quę facta erãt cognouiſſet: ad pximũ littus nauigauit: militibuſq; expoſitis qngẽtos coꝝ pmiſit: ac fauces anguſtoſq; aditus q nõ longe ſalonis abſunt: p noctẽ occupare iuſſit. Id factũ cũ eſſet ipſe poſtridie exercitũ omnẽ

ſalonis admouit:ac nullo negocio urbē recepit. Id cū Grippa intellexiſſet:paucis diebus circa ea loca moratus abire cōſtituit:atq; ita Rauēnā mari delatus Dalmatiā & Liburniā penitus dereliqt:quæ ſtatim nullo iā repugnāte in Conſtantiani manus deuenere. Beliſarius āt lr̄is Iuſtiniani acceptis cū ſibi in Italiā trāſeundū eēt:militū pſidio Syracuſis & Panormi relicto ipſe cū reliquis copiis Meſſanā petiit: atq; ibi traiecto freto Rhegiū uenit. Inde p Brutios & Lucanos pedeſtri itinere exercitū duxit. Claſſis uero ut per litus inferi maris q̄ ppe ſe nauigaret edixit. Dū iter facit frequētes eoꝝ locoꝝ populi ad illum defecerūt. Profectus per hūc modū aliquot dieꝝ iter tādē ad Neapolim cōſtitit:quę urbs magua ac ualida Gotthoꝝ pſidio tenebat. Ac ſtatim Beliſarius claſſem in portu extra:teli iactū ad ancorā ſtare iuſſit. Ipſe aūt admotis ppe urbē copiis ſitū urbis ac naturā loci a terra ſpeculabatur. Nec multopoſt arcē munitā in ſuburbano exiſtentē pactione cepit. Inde cū obſidionē pararet:uenerūt ad eū Neapolitanoꝝ legati:in qbus erat Stephanus qdā Neapolitanus uir & auctoritate inter ſuos & cōſilio pſtās. Is hæc ferme dixit:nō recte facere Beliſariū q Neapolitanis nulla prius iniuria laceſſitus bellū inferat. Se qdē urbē incolere Theodati & Gotthoꝝ pſidiis cuſtoditā. Itaq; nihil ſpare a Neapolitanis cum poſſe utpote in alioꝝ poteſtate cōſtitutis. Quinetiā ſi fas ſit dicere nō bono conſilio illic fruſtra morari. Si eni inqt Romā habueris:Neapolim quoq; hēbis. Sin uero Roma excluderis:ne ſi Neapolim hēas eā retinebis. Itaq; Romā aduerſum Gotthos q ibi ſunt:tibi ducendū fuit:nō Neapoli eē moradū:quæ utcūq;

res cadẽt ſit acceſſio futura. Ad hoc Beliſarius rñdit. utrum bono uel malo cõſilio circa Neapolim cõmoret̃: nõ eẽ Neapolitanoꝝ ſibi p̃ſcribere: neq; enim eoꝝ ſnĩam ſup hoc ſciſcitari: quæ uero ad eos ꝑtinẽt cogitare eos debere. Vtrum p̃ſtet exercitũ imꝑatoris Romani pro ſalute ac libertate ꝓpria recipe: an in ſeruitute barbaroꝝ ꝑmanẽtes merito oppugnari ac deleri. Se qdẽ niſi recepta urbe nõ eſſe abiturũ. Cupere uero ſine ꝑnicie eoꝝ potius q̃ cum ꝑnicie urbe potiri: hæc palam. Secreto aũt Stephanũ cõmonefecit: ut beniuolentiã potius & gratiã imꝑatoris q̃ indignationẽ ꝓmereri ciues ſuos adhortetur. Legati igittur in urbẽ reuerſi Beliſarii uerba rettulere. cũq; de his rebus cõſultaretur: rogatus ſnĩam Stephanus nimium ſibi ꝑiculoſum uideri inquit tantã belli molem in ſe ipſos neapolitanos ſuſcipe: proinde pactione aliqua ſaluti ſuæ ꝓuidẽdũ eſſe cenſebat. Adiuuabat quoq; hãc ipſam ſnĩam Antiochus quidã genere ſyrus: longo tp̃e neapoli mercaturæ gratia cõmoratus homo diues: ac magnæ apud neapolitanos fidei: hic eadẽ ſuadens q̃ Stephanus cenſuerat multos ꝑmouerat. Populus quoq; ac multitudo urbana eadẽ cupiebat. Iamq; uoces audiebãtur apte dicentiũ portas Beliſario eſſe apiendas. Gotthi erãt in p̃ſidio circiter octingenti: qui q̃q̃ grauiter iſta ferrent: tamẽ aduerſus populi uoluntatẽ repugnare nõ auſi ſe ipſos cõtra xerãt. Paſtor & Aſclepiodotus erant neapolitani in primis Gotthoꝝ amici: & qui p̃ſentẽ ciuitatis ſtatũ mutari ꝑmoleſte ferrẽt: hi cõſpecta populi uoluntate apte refragari non audẽtes tranſuerſa quadã uia impedire cõuentionẽ aggreſſi ſunt. Quã ob rẽ eadẽ illa quæ cæteri in cõcione laudãtes

pactis ac iureiurādo multa cauendū eſſe ſuaſerūt:erāt uero
talia quæ nō putabāt Beliſariū eſſe conceſſurū ꝑſertim cū
de his obſeruādis iuſiurandū ab eo peteretur. Viſi igiẗ pro
beniuolentia populi illa dicere decretū in eoꝝ ſnīam fieri
optinuerūt. Cunctaq; in libellum diligenter redacta. Ste/
phanus a ciuitate miſſus Beliſario detulit:qui cū illa legiſ/
ſet ſingula poſtulatoꝝ capita benigne ꝓbauit:ac iuſiuran/
dum ſuū optulit pro his obſeruandis. Stephanus igitur in
urbē reuerſus hæc rettulit. Populus aūt lætitia affectus di/
ſcurſari iam ad portas:Beliſariūq; in urbem uocari debere
clamitabat. Hæc igiẗ aſpicientes Paſtor & Aſclepiodotus
quādo primæ illoꝝ artes non ꝓcedebant Gotthos ſimul ac
Neapolitanos ciues ſuæ factionis in unū conuocāt:docent
ſtultū eſſe arbitrio multitudinis ſpitę ciuitatē ꝑdere. Quis
enim nō intelligat ſi Beliſarius capiēdæ urbis fiduciā habe
ret ullam:poſtulata quæ ad illū miſimus nunquā fuiſſe cō/
ceſſurū? Nunc aūt omni deſtitutus ſpe ea cōſentit q̄ ſerua/
turus non eſt:quo nos ꝓditores piculo noſtro faciat. Nam
ſi beniuolentia quā ꝑdicat teneretẗ:non hic manens in frau
dem nos ſpelleret:ſed ultra ꝓgreſſus cōtra Theodatū & got
thos ꝑlio decerneret. Hæc & huiuſmodi ſuadētes ad repu/
gnandū hortati ſunt:& gotthis animos addiderūt ad urbē
defendendā. Iudæos inſuꝑ quoꝝ magna neapoli multitudo
erat armauerūt:ac ſibi cōiunxerūt. Quibus rebus deteriti
ciues colloquia Beliſarii oēmq; cōuentionū ſpē interrupūt.
Ille igiẗ poſthac ab bellū ſe cōparauit:ſępiuſq; expugnatio
ne tētata magno ſuoꝝ militū detrimento depelliẗ. Mœnia
enim neapolis partim mari circūdanẗ:partim locis arduis

ſaltuoſiſq; exiſtũt:adituſq; difficillimos ꝑuadẽtibus habẽt. Aquę ductus uero q aquã ĩ urbẽ deferebat:licet a Beliſario reciſus fuiſſet:tñ nõ multũ obſeſſis nocere uidebat̃:ꝑpterea ꝙ pluribus in locis puteos habebãt ut deeſſe illis aquã non poſſet.Maxima uero detinebant̃ ſpe auxilii uẽturi qm̃ miſ ſis Romã nũciis opẽ ferri ſibi aduerſus hoſtes poſtularant. Cũ eſſet Beliſarius exigua ſpe:ac de omittẽda obſidione co/ gitaret fortuna mirabiliter ſibi uiã apuit.Aquę ductus erat ſolo inciſus.p quẽ aqua in urbẽ ferebat̃.Hũc ab initio ob/ ſidionis Beliſarius ut ſupra diximus interrupat. Per eũ mi/ les qdã Iſauricus forte ingreſſus uſq; ad mœnia urbis pene trauerat.Erat uero in ea pte q̃ mœnibus inferebat̃ petra nõ manu poſita ſed natura:p quã pforatã aqua in urbẽ tranſi/ bat.Magnitudo aũt foraminis nõ tãta erat:ut uir ingredi poſſet.Quæ cũ ſatis cõtẽplatus eſſet miles ĩtellexit ſi petra illa magis patefieret aditũ fore in urbẽ.Itaq; nota Beliſario cũcta facere curauit.Dux uero lætatus ac magna pollicit9 pmia alios ſibi coadiutores eligere militẽ iuſſit:ac petrã illã magis apire:nõ cedẽdo ne pcuſſio exaudiret̃:ſed limãdo ac paulatim demẽdo perq̃ latẽter.Hæc ut dux iubebat ita mi les egit.Deniq; aſſidua diligẽtiq; militis opa effectũ eſt:ut armatus uir cũ thorace & clipeo p eũ locũ ingredi ualeret. Hæc facta cũ eſſent Beliſarius uidẽs iã urbẽ fore in ei9ptãt te timenſq; ne a militibus uaſtaret̃:Stephanũ rurſus ad ſe uocauit:caſuſq; miſerabiles q captis urbib9 accidere cõſue/ uerũt:cædes uiroꝝ:mulieꝝ ad libidinẽ raptus:incẽdia:ra/ pinas ac mala cætera memorauie.Proinde uiderẽt Neapo/ litani ne extremũ piculũ expectẽt:adhuc eni aliter reſipiſcẽ

di tẽpus eſſe.Stephanus igiť his auditis cuncta cũ lachry/
mis ac gemitu ciuibus ſuis rettulit.Illi aũt ſpernẽtes cõtem
pſerũt.Beliſarius igiť cœptũ ſuũ ꝓſecutus cũ urbem cape
ſtatuiſſet in hunc modũ ꝓuidit.Primis ſtatim tenebris mi
lites quadringentos delegit.Hoꝝ ſingulos thoracẽ clipeũq;
& gladiũ ferri iuſſit:paratoſq; & armatos ſilẽtio qeſcere do
nec admoneanť.Ductores uero his pręfecit Magnũ & Enn
nã uiros ſtrenuos:quoꝝ uirtute plurimũ cõfidebat.Cũ me/
dia iã noctis pars trãſacta eſſet:ductoribus ipſis rẽ aperiẽs
ac locũ oñdẽs milites p aquæ ductũ accẽſis luminibus du/
cere ĩpauit.Cũ uero in urbẽ puenerint qd facere illos uelit
admonuit:cape enim partẽ aliquã muri ac tuba id ſignifi/
care.Ipſe uero ſcalas pmultas iãpridẽ cõparauerat qbꝰ mœ
nia aggredereť.Exercitũ aũt totũ in armis eẽ iuſſerat:mul
tos circa ſe expeditos intẽtoſq; habebat.Inter hęc pleriq; ex
militibus q cũ Magno erãt periculũ formidãtes retroceſſe/
runt:nec exhortationibus aut minis cõtineri poterãt:quos
Beliſarius duriter increpitos dimiſit:ac ducentos eoꝝ quos
circũ ſe habebat in eoꝝ locũ ſummiſit. Qua cõtumelia ẽt
illi ipſi q prius recuſauerãt ſecuti ſunt.Milites igiť p aquæ
ductũ longã & cæcã uiã ierunt:nõ enim ad mœnia finieba
tur aquæ ductus:ſed lõgius ꝑ urbẽ penetrabat:teſtudinem
deſup habẽs ex lateribus coctis:nec prius ubi locoꝝ eſſent
milites intelligere potuerũt:q̃ deſinẽte iã teſtudine cælũ ap
paruit:tũc ſe media in urbe ſenſerunt eſſe:& ſimul euadere
ex eo loco difficile fuit:ꝓpterea quod parietes hincinde al/
tius ædificati difficilẽ armatis faciebant aſcenſum.Vt uero
tãdẽ alteri alteros iuuãtes emerſerũt:ad mœnia ꝓfecti tur/

res duas occiſis cuſtodibus occuparũt:atq; inde tuba cane/
re & clamorẽ attollere cœperũt. Beliſariuſq; cõfeſtim ad ea
loca ꝓfectus ſcalas mœnibus admouit:ac milites cõſcẽdere
iuſſit:fuit & in hoc loco difficultas & mora qm̃ ſcalæ utpo
te clã factæ ad altitudinẽ muri non ꝑtinebant. Itaq; neceſſe
fuit binas ſimul ſcalas colligare:atq; ita cõſcẽdere. Hæc fie
bant ab ea parte urbis quæ ad ſeptẽtriões eſt uerſa:eodẽq;
tp̃e ad aliã urbis partẽ quæ ad mare ſpectat acerrime dimi
cabatur. Iudæoꝝ enim multitudo in hoc loco pugnabat:ho
mines proterui ac temerarii & q capta urbe nullam ſibi ue
niã futurã ſperarent. Itaq; reſiſtebãt acerrime:nullũq; ĩgreſ
ſum hoſtibus ꝑmittebãt. Alia uero pars exercitus portã ur
bis ad orientẽ uerſam incenderat:ac perrũpe in urbem fe/
ſtinabat. Inter hæc dies apparuit:portaq; a militibus q ſca
las aſcenderãt refracta ingreſſum exercitui ꝓbuit. Simulq;
per portã ad orientẽ uerſam quã incenſam a militibus dixi
mus penetratũ. Tunc diſcurſum ꝑ urbem eſt:cædibuſq; &
rapinis omnia fœdata. Præcipue uero ſæuiebant ii milites
quoꝝ fratres uel agnati ſuꝑioribus prœliis circa urbẽ com
miſſis interfecti a Neapolitanis fuerant. Hi tunc urbe ca/
pta uictoriã crudeliter exercebant:nulli neq; ætati neq; ge/
neri hominũ parcentes. Iudæi uero qui partẽ urbis ad ma/
re uerſam defendebant:etiã capta cæteris in locis urbe ipſi
tamẽ acerrime repugnabant. Nec prius ceſſauerũt q̃ diſcur
rentes ab urbe milites eorum terga inuaſerunt. Tunc ab ea
quoq; parte intra urbẽ penetratũ:cædeſq; & rapinæ ubiq;
factæ. Beliſarius capta Neapoli humaniſſime uictoria uſus
eſt. Nullũ enim Neapolitanoꝝ poſt arma depoſita interfici

aut capi pmiſit:mulieres ab omni libidine integras reſerua
tas maritis parẽtibuſq; reſtituit.In gotthos etiã q p̃ſidio fu
erãt nullã ſæuitiã oñdit.Paſtorẽ uero & Aſclepiodotũ tãto
rũ maloꝝ auctores nõ ipſe Beliſarius ultus eſt:ſed ciues ip
ſi neapolitani multitudoq; urbana:quę poſtridie q̃ capta fu
erat urbs ad ædes illoꝝ diſcurrẽs reptũ domi Aſclepiodotũ
occidit:ac p urbẽ traxit.Paſtorẽ uero quærẽs repire nõ po
tuit:Ille enim in ipſo captæ urbis tumultu uel morte uolũ/
taria uel dolore ac deſpatione animi interierat.Populus tñ
ardens odio nõ prius q̃rere illũ deſtitit q̃ fidẽ oculis accepit
eũ interiiſſe:nec tempare potuit qn eius cadauer mẽbratim
diſcerpet.Veniã huic tãto furori dãte Beliſario pp mala ab
illis in quos ſæuiebat̃ cõmiſſa.Neapolis igit̃ p hũc modũ
capta & ſeruata eſt.Gotthi aũt q Romæ & circũ ea loca de
gebãt auditis his q̃ Neapoli facta diximus in ſuſpitione ac
metu plurimo cõſtituti erãt:nec dubitabant Beliſariũ cũ ui
ctore exercitu ad ſe eſſe uẽturꝝ.Quare ſe ipſos cohortãtes
ac cæteros gẽtis ſuæ bellatores euocãtes inter ananiã & ta/
racinã caſtra fecerũt.Ibi cũ ſimul eẽnt Gotthoꝝ copię mul
ta de ſupiori malignitate Theodati multaq; de p̃ſenti ſegni
cie cõqueſti demũ ſeditione in exercitu facta Vitigẽ ſibi re/
gẽ creauerũt.Erat aũt Vitigis nõ ex regio genere ortus ſed
magnus bello uir quõdã habitꝰ:Eaq; uirtute nomẽ & aucto
ritatẽ ſibi plurimã cõpauerat.Theodatꝰ uero ſimulatq; iſta
ſenſit arrepta fuga rauẽnã ire ppabat.Sed miſſi cõfeſti poſt
eũ a nouo rege ſatellites p uiã aſſecuti illũ ĩterfecerũt. Poſt
hęc uitigis romã ucit:ſenatũq; & ppl̃m allocutꝰ bñficia The
oderici mẽorauit:eoſq; hortatꝰ ẽ ne qd noui moliant̃. Ma/

gnas gotthoꝝ uires p Italiã eſſe docuit:nec ea q̃ accidiſſent incõmoda pp imbecillitatẽ gẽtis accidiſſe:ſed pp diſcordes erga Theodatũ animos. Nũc aũt cõſpirãtib9 in unã eadẽq; uoluntatẽ gotthis cõtrarios effectus eſſe ſecuturos. Itaq; nei minẽ ſine ſua pnicie p Italiã res nouas moliturũ eſſe. Hæc aũt cũ Liberio Romanæ urbis pſulæ egit. Et quoniã nouũ erat eius regnũ iureinrãdo ſibi populũ & pontificẽ obliga/ uit. Ex ſenatu uero & ex populo Romano pmultos dele/ git:quos obſidiũ loco cõſtituit:urbi aũt Romanæ quendã ex pceribus ſuis Luderim pfecit:eiq; delectoꝝ militũ quat tuor milia reliquit qbus Romã cuſtodiret. Ipſe cũ reliquo exercitu Rauẽnã petere cõtendit:quo regnũ magis ſtabili/ ret:eo cũ pueniſſet Amalaſuentę filiã Theoderici neptẽ quę a Theodato captiua tenebat in matrimoniũ ſuſcepit:ut rei gio ſanguine dñationẽ honeſtaret. Gotthoꝝ aũt copias uni decũq; uocare parareq; nõ deſtitit:armaq; & equos inter ſu os partiri ac cætera quę ad bellũ ptinerẽt ſtudioſe puidere. Sed cũ magna gotthoꝝ robora circa padũ & ticinũ ac cæ tera p galliã ciſalpinã eſſent:eaq; cõtrahere. Vitigis feſtina/ ret:obiecta illi formido eſt Frãcoꝝ gẽtis. Franci.n.p id tp̃s ad alpes uſq; dñationẽ extẽderãt. Cis alpes uero gotthi poſi ſidebant:nec ſane inter ſe amici ſed ſuſpecti magis diſcor/ deſq; hẽbãt. Et iritatos nup frãcos a Iuſtiniano ĩpatore cõ/ ſtabat:ſuadente ut bellũ aduerſus gotthos capeſſerent. Ob hãc igit̃ ſuſpitionẽ Vitigis oratoribus ad Frãcos miſſis dei lere ab ea pte formidinẽ ſtuduit. Quod & tandẽ aſſecutus eſt fœdere cũ illis icto amicitiaq; cõtracta. Dũ hæc a Vitigi de puidẽt̃:interea Beliſarius refecto ornatoq; exercitu Roi

mã petere cõſtituit. Itaq; relicto neapoli Herodiano cũ pſi dio militũ: cumis quoq; alio pſidio impoſito ipſe cũ cętero Romã petiit: iter eius p uiã latinã fuit. Romani uero aduẽ tũ Beliſarii ſentiẽtes nequaq̃ moleſte ferre uidebant: & iam Fidelis qdã Mediolanẽſis qui p tpa Atalarici pfectus regię domus fuerat: ex urbe Roma pfectus Beliſario nũciauerat: ut copias q̃ pxime admoueret: populũ. n. Romanũ exercitui impatoris Romani nequaq̃ portas eſſe clauſurũ. Intra urbẽ quoq; ex multoꝶ ſermonibus hãc eãdẽ uoluntatẽ populi erat inſpicere. Quibus cõteriti gotthi q Romæ in pſidio erãt relicti: ſpõte ſua oẽs abire ſtatuerũt pter Luderim pfectũ qui pudore ductus pire maluit q̃ urbẽ fidei ſuæ creditã deſerere. Romani gotthis abeũtib9 ſecuritatẽ pſtitere: euenitq; ut eadẽ die atq; hora gotthi qdẽ porta flaminia roma exirẽt: Beliſarius aũt porta cælimõtana qnã Aſinariam uocãt Romã intraret. Cũ eſſet enĩ beliſarius maxima oĩum lætitia intra urbẽ receptus: ſenatũ ac populũ q̃ oportebat allocutus: ſummã poſt hęc diligentiã adhibuit in reparãdis mœnibus atq; urbe muniẽda. Nõ ſolũ enĩ mœnia curauit: & ppugnacula idoneis locis cõſtruxit: ueꝶ etiã foſſas & aggeres mœnibus adiũxit: frumẽti quoq; magnã uim nauib9 importãdã & publicis horreis ſeruandã puidit. Romani uero q̃q̃ ingeniũ ducis admirabant: tñ hãc illius ſedulitatẽ in urbe muniẽda nõ pbabãt. Magnũ enĩ ducẽ cũ impatoris exercitu Romã ingreſſum nõ de patienda obſidione ſed de inferẽda cogitare debere. Enim uero ipſe cõſcius paucitatis exercitus ſui & magnaꝶ uiriũ gotthoꝶ: iã mente & cogitatione futurum præuidebat. Nec tamẽ interea ſegnis: ſed

per pfectos ſuos Conſtantinū & Beſſam in hoc ipſo tēpore narniā & ſpoletū & peruſiā dedētibus ſeſe ciuib9 ſuſcepit. Pugnatū eſt etiā nō pcul ab urbe peruſia contra gotthos. Nā Vitigis ſtatim atq3 defectionē Peruſinoꝝ ſenſit Vnilam & Peſſam cū exercitu in tuſcos miſit:quo cæteras urbes in fide contineret:ac ea quæ iā defecerāt oppida recuperarēt. Erat Peruſiæ Cōſtantinus Beliſarii pfectus:copiaſq3 oēs eo contraxerat pter paucos milites quos in pſidio ſpoleti reli/querat.Cum igit appropinquarēt gotthoꝝ copię ac ſub ipſis ppe mœnibus Peruſiæ eſſent:egreſſus urbe Cōſtantinus acie ſtructa & ad dimicādū parata gotthos inuaſit.Cōmit/titur ingēs pliū ac magnis uiribus utrinq3 certatur.Gotthi multitudine Conſtantiniani ſitu loci & fauore pinq̄ urbis iuuabat.Poſt lōgū certamē ſupati ad extremū gotthi in fugā uertunt:fit eoꝝ magna cędes:multi capiunt:inter quos Vnila & Piſſa duces copiaꝝ hoſtiū capti fuerūt:& Romā ad Beliſariū miſſi. Vitigis igit cū pter defectionē urbium hāc inſup cladē accepiſſet:nō ultra differēdū ratus cū toto penitus gotthoꝝ robore in bellū deſcendere cōſtituit. Itaq3 Rauēna mouēs Rōmā ducere prexit hñs in exercitu ducēta milia hominū:plurimoſq3 inter eos loricatos eqtes quos cataphractos appellāt.cū his tātis copiis ita Romā petebat ut nihil magis uereri uideret q̄ ne Beliſari9 nō expectaret. Quare nec ad puſiā nec ad ſpoletū nec ad narniā cōſtitit: Sed romā petere feſtinauit.Beliſarius āt cū tātā belli molē in ſe cōuerti ſentiret:Cōſtātinū & Beſſam cū his quas habebāt copiis ad ſe ppe redire iuſſit.Paruitq3 dicto Cōſtātin9: cōfeſtiq3 ex tuſcis romā duxit.Beſſas uero q erat narnię tar

dius diſceſſit:ut ēt cū primis gotthoꝝ excurſoribꝰ īplicare
tur. Vitigis.n.ꝓximū narniæ iter faciebat. Quo cū primi
añcurſores ꝑueniſſent:egreſſus urbe Beſſas eos īuaſit:& ag/
mina q̄dā eoꝝ in fugā uertit:multoſq; occidit. Sed cū ma/
iore numero ꝑmeret̄ in urbē ſeſe narniā recepit. Mox inde
romā ꝓperās ex uiſu denūciauit gotthos adeſſe. Gotthi nar
niā ꝑtergreſſi ꝑ Sabinos in agrū romanū deſcēderūt. Cūq;
romę ꝓpinquarēt ad anienē fluuiū cōſtiterūt. Nā Beliſariꝰ
pontē ſup eo amne ex utraq; ripa turribus clauſtriſq; muni
erat:ac militū ꝑſidio cuſtodire iuſſerat. Itaq; gotthi primo
aduētu trāſire nequeūtes trās anienē fecerūt caſtra. Nocte
uero inſecuta milites q in ꝑſidio pontis erāt multitudine ac
ferocitate barbaroꝝ cōteriti turres ac munimēta pontis de/
ſeruerūt:clāq; fuga arrepta in cāpaniā abierūt pœnā Beli/
ſarii formidātes. Habebat ī aīo iuxta anienē caſtra facere:
cōtra gotthoꝝ caſtra:quo diutius in his locis hoſtes detine/
ret:quā ob rē poſtridie millę eqtibꝰ aſſumptis ad ea loca ꝓ/
fectus ē:quo & ſitū regiōis & qd agerēt hoſtes ſpecularet̄.
Et ſimul idoneū caſtris ſuis locū deligeret:& ꝓficiſcēti aūt
cū ꝓpe amnē eēt:eqtes gotthoꝝ ꝑ expectātionē ſibi obuiā
uenerūt. Gotthi āt pauloañ munimēta pōtis deſerta ſentiē/
tes clauſtra portaſq; refregerāt. Iamq; trāſgreſſa multitudo
eoꝝ ꝑmagna fuerat:q̄ Beliſario hæc ignorāti cū repēte ob/
uiā ueniſſet ex inſꝑato pugnare cōpellit̄. Et ab initio qdem
ducis munera tm̄mō Beliſarius obibat:iubēs & adhortans
& qd agēdū foret oñdēs. Cum uero ſui magis ac magis ab
hoſtibꝰ ꝑmerent̄:tūc neceſſitate cogēte nō āplius ducis offi
ciū ſed militis exercebat:aduolās ſiqdē iter primos pugna/

tores manu & uiribus ſtrenue rē gerebat. Q no qdē die plurimū ipſe piculi ſubiit ex hmōi cā: erat Beliſario equus inſignis quo plurimū utebat᷑. Is erat colore ſubrutilo frontēq; ſummā uſq; ad nares alba linea diſtinguebat. Cū igit᷑ ex eo pugnaret equo & in primis pugnatoribus uerſaret᷑: trāſfugæ qdā eū noſcitātes clamore ſignificarūt ut ualā ferirent. Hoc enim uocabulo gotthi formā illā eq̄ appellāt: clamorq; p oēs iit ualā feri. Ex quo factū eſt ut tota pugna in unum Beliſariū conuerteret᷑. Q uod niſi circa eū egregia familiariū manus ſe cōglobaſſet: ac īpetū ipſi irruētiū hoſtiū excepiſſent: corpibuſq; & armis equū & Beliſariū inter mille teloꝝ ictus ꝓtexiſſent: euadere nō poterat. Tūc aūt defēnſus egregie eſt tū uirtute ꝓpria cū pitiſſime dimicaret: tū amicoꝝ & familiariū auxilio: q incredibili amore circa illū uerſabant᷑. In hoc loco multi atq; optimi ex Beliſarii familiaribus ceciderūt: & in primis Maxētius uír ſingulari uirtute: q circa Beliſariū pugnās cū p̄cipua fortitudinis opa ediđiſſet: multoſq; gotthoꝝ interfeciſſet: tādem ipſe quoq; multis uulneribus acceptis occubuit. Ad extremū ſe cohortātes q cū Beliſario erāt īpetu facto in fugā hoſtes uerterūt: & uſq; ad pontē pſecuti ſunt. Pedites uero q pro pōte ſtabāt pœliū excipiētes facile Beliſariū & ſuos reppulerūt. Cedētibꝰ multitudo rurſum eqtū p̄mere terga cœpit: qbꝰ difficultatibus in editū quēdā locū ſe recipe coacti ſunt. Ibi quoq; cū equeſtris pugna redintegrata eēt: hoſtiūq; multitudo aſſidue creſceret: multiq; utrinq; pugnātes cecidiſſent: tādē effuſo curſu Romā petere cogunt᷑: fuga fuit ad eā portā quā pincianā uulgo appellāt. Gotthi uſq; ad ipſam portā Beliſariū pſe

cuti ſunt:ut de muris urbis ferirent̃. Fuit quoq; in eo loco tumultus ingẽs. Romani enim q in muris ſtabã :ueriti pro pinqtatẽ hoſtiũ portã apire nolebãt. Nec Beliſari9 licet cla/ mans cognoſcebat̃:quod & iã ſol occiderat:& ipſe puluere ſudoreq; deformatus erat. Cũ igit̃ ad ipſam portã ſe cõglo/ baſſent:nec porta apiret̃ hoſteſq; ĩſtarẽt:Beliſarius ſuos co/ hortatus hoſtes magno ĩpetu inuadit:ac in fugã uerſos lõge ſummouit. Ita fugatis hoſtibus ipſe iã plane cognitus ſuos ĩtra urbẽ reduxit. Pugna huius diei lõge maxima ac uaria fuit. Cœptũ eſt enim pugnari paulopoſt ſolẽ exortũ:deſitũ autẽ iam tenebris terrã opiẽtibus. Optimuſq; pugnator iu/ dicio omniũ Beliſarius ea die exiſtimatus ẽ:In Gothis aũt Viſídus. Cũ ĩ urbẽ rediſſet Beliſarius milites ac Romanos ciues p mœnia uigilias agere nocte illa iuſſit. Præfectis etiã ſuis portas attribuit:ut ſinguli ſingulas tuerent̃. Præcepit autẽ ut ſi qd tumultus oriret̃ nemo ex eo loco in quo collo/ catus foret abiret neu ſe cõmoueret:p eã noctẽ pluribus lo/ cis tumultus excitati ſunt:& pleriq; inanes. Clamatũ eſt.n. per urbẽ ad ianiculi portã hoſtes inuaſiſſe:& arma trepide ob hoc ſumpta. Nec prius ceſſatũ a tumultu q̃ redeũtes in/ de nuncii rettulerũt:omnia ad ianiculũ qeta eſſe:nec hoſtes p ea loca uiſos uel auditos. Ad portã uero ſalariã alius tu/ multus exortus nec is qdẽ temere. Gotthi enim p noctẽ ſub ipſam portã ueniẽtes Romanos ciues q ſtabãt in mœnibus uocauerũt:atq; ibi unus eoꝶ Bacchius noíe uir Romę no/ tus:quẽ Vitigis rex ad hoc ipſum miſerat uerba faciens: Quid eſt inqt Romani:an nõ iã pudet uos ſtultitiæ uñæ:q grẹcis hoíbus:nautis & hiſtrionibus ac nulli ꝓtinus alii rei

gerendæ idoneis:uos ac ſalutē ueſtrā cōmiſiſtis ſpretā Gotthoꝝ potētia quæ primo ſtatim aduētu illos fudit atqꝫ obſedit? Atqui nō ita meriti de uobis erāt Gotthi ut tantā ꝑditionē aduerſus eos moliri debuiſſetis. Sed reſipiſcite iā:unica enim hæc euadēdi uia eſt:ſi portas Gotthis apiatis:non aduerſum uos:ſed aduerſum grȩcos īgreſſuris. Quod ſi pſeueratis in amētia ueſtra īplacabile belliū a Gotthis expectetis. Hȩc Vitigis rex denūciari uobis iubet. Nihil his uerbis rñſum eſt a Romāis:ſed cū ſignificaret̄ Gotthos adeē: cōcurſum eſt ad ſalariā portā. Gotthi uero aliquāto cōmorati in caſtra regis q̄ inter urbē & amnē erāt poſita reuerterūt. Et prima qdē nox in hunc modū trāſacta eſt. Poſtridie uero cū in prœliū nemo egrederet̄:Gotthi ad obſidionē ſe cōpararūt. Eius obſidionis:ratio hæc fuit:Caſtra circa urbē ſex in locis poſuerūt a flaminia uia uſqꝫ ad preneſtinā. His caſtris qnqꝫ urbis portæ obſidebant̄:addiderunt poſtmodū ſeptima caſtra ultra pontē miluiū. Hæc ultima caſtra portā aureliā obſidebāt:& īpediebāt uias q̄ trās tyberim ferūt. Caſtra aūt ipſa uallo & foſſa ac ligneis turribus munierūt: & tā citra q̄ ultra tyberim poſſidētes oīa crebris incurſionibus ꝑuadebant. Beliſarius aūt pro defenſione urbis hæc ꝑuidit. Pincianā portā q̄ cōtra Gotthoꝝ maiora caſtra maxime erat oppoſita:& huic proximā a dextra manu ſalariā: & qcqd circa illas muri eſt ſibi ipſi Beliſarius tuēdas aſſumpſit. Præneſtinā uero portā Beſſæ cōmiſit. Flaminiā uero q̄ eſt a ſiniſtra pincianæ Cōſtātino attribuit:cȩteris quoqꝫ portis alios præfecit. Gotthi ꝑfecti circa urbē aquȩ ductus oēs interruperūt. Erāt hi quattuordecim aquæ ductus mirabili

ope cõfecti p̄ quos aqua in urbẽ uehebatᷣ.Et hoꝝ īterrupti/
one nõ tm̄ aquaꝝ incõmoda nocebant Romanis:quãtũ pi/
ſtrinoꝝ defectus.Nã ex eo aquæ ductu q ex ſummo ianicu
lo p̄ trans tyberim defluebat:utpote decliui ac rapido ma/
gna uis piſtrinoꝝ cõficiebatᷣ.Ex aliis quoq; aquæ ductibus
q̄buſdã ī locis eadẽ cõmoditas moliẽdi īſtituta fuerat.Qui
tũc interrupti p̄magnas obſeſſis difficultates afferebãt.Ad/
uerſus hæc īcõmoda Beliſarius in hunc modũ remedia ex/
cogitauit.Bini lembi paruo īter ſe diſtãtes ſpacio tignis cõ/
iũcti molas ī medio cõtinebãt:q̃ rapido fluminis curſu p/
cite uoluebantᷣ:funes ab utraq; ripa q̃maxime intẽti lẽbos ī
flumine ſuſtẽtabãt:hmõi lẽbos ſecus pontẽ q primus trans
tyberim fert collocauit.Poſt eos lẽbos alios ordine eodẽ di/
ſpoſitos ordinauit.Ne uero hoſtis mittẽdo de ſup̄iori loco
materiẽ & ignẽ officere lẽbis ualeret:cathenę in flumine ad
ipſum pontẽ obiecti oẽm materiã excipiebãt. Exceptã aũt
homines ab utraq; ripa diſpoſiti auferebãt.Et aduerſus pi/
ſtrinoꝝ defectũ hæc optime ꝓuiſa ſunt.Lembi enim piſtri
na largiſſime ſuppleuerũt. Aquaꝝ uero incõmoda tyberis
ſuſtẽtabat.Per mœnia uero pluribus locis inſtrumẽta belli
multiplicia ad feriendũ repellẽdũq; hoſtes Beliſarius effece/
rat:ac ſolertiſſime omnia ꝓuidebat.Gotthi uero contra ad
expugnationẽ urbis inſtrumẽta & machinas comparabãt.
Machinæ uero huiuſmodi fuerũt:primũ arietes quattuor.
Eſt autẽ forma eoꝝ talis columnæ ligneæ quattuor in alti/
tudine rectæ æq̃liter inuicẽ oppoſitæ collocantᷣ.Hę colũnę
tignis octo uiciuntᷣ:q̃ttuor ad imũ colũnaꝝ:totidẽ ad ſum
mũ.efficitᷣq; ueluti q̃dratę cuiuſdã ędiculę forma.hęc rurſꝰ

corrigiis obtegit̃:ne feriri de mœnib9q; intus ſunt poſſint. Trāſuerſum deinde tignū ponit̃ a quo trabs cathenis alliga ta depēdet quaſi uſq; ad mediū altitudinis colūnaꝝ. Habet uero trabs in capite ferrū ingēs & quadratū ab incudis for mā. Machina tota q̄ttuor rotis ad baſes colūnaꝝ impoſitis defert̃. Mouēt aūt eā milites intus exiſtentes nō pauciores qnquaginta:qui poſtq̄ eā mœnibus admouerunt:trabē illā ſuſpēſam machinamēto quodā retro trahūt:moxq; cū im/ petu dimittūt. Trabs aūt uiolētia & pōdere in murū dela/ ta oīa ſcindit ac prumpit. Fecerāt etiā gotthi turres ligneas pari mœnibus altitudine:hæ qnq; rotis uehebant̃. Scalarū p̄terea grādē numerū pauerūt. Et infinitā quandā uim fa/ ſciū ex uirgultis & ſtipula qbus foſſas replere cogitabant. Cū ſatis oīa pata eēnt Vitigis pría luce armatos oēs adeſſe iubet:agminaq; diſtribuit:& qd agere quēq; uelit p̄ſcribit: fit alacritas magna in gotthis & incredibilis pugnandi ar/ dor cū alii faſces:alii ſcalas ferrent:alii machinas admoue/ rent. Beliſari9 ante portā cū lectiſſimis ſup aggerē p̄ſtabat: nec quicq̄ moueri a ſuis iuſſerat:priuſq̄ ipſe ſignū dediſſet. Turres quas paratas a gotthis diximus cōuehebāt:hæ ante cęteras machinas aduehebant̃. Quod cū aſpexiſſet Beliſa/ rius riſit ſimplicitatē gotthoꝝ qui bobus crederēt machinā admoueri ad hoſtes armatos poſſe. Itaq; ſuos oēs ſagittas in boues coniicere iuſſit:qbus cito cōfecti boues cōciderūt: machinaq; deſtituta ulterius admoueri nō potuit:qui autē ſtipulā & q ſcalas ferebāt multitudine teloꝝ ab aggere ue/ niente repulſi:nec foſſas cōplere:nec mœnia adire:nec arie tes admouere ualebāt. Stabat nihilominus gotthoꝝ acies:

ac teſtudine facta interdũ ſubibat. Sed p̃uincere aggerem nũquã potuit: ſagittis & tragulis & omnifariã telorꝫ genere certabaẽ. Dum hæc ad picianã & ſalariã portã geruntẽ: tri bus aliis locis Roma oppugnabaẽ. Nã Vitigis relicta pte copiarꝫ quo Beliſariũ p̃lio diſtineret: ipſe ad p̃neſtinã portam cũ multitudine pugnatorꝫ conuolauit. Eodẽq; tp̃e alia gotthorꝫ multitudo cõtra portã aureliam impetũ faciebat. Alia inſup hoſtiũ manus portã quæ eſt ad ſummũ ianiculum expugnare nitebaẽ. Ita.iiii.ſimul locis Roma oppugnabaẽ. Ad picianã & ſalariã portã quas Beliſarius tuebaẽ ad p̃neſtinã cui p̃ęerat Beſſas: ad aureliã & ianiculi portã. Sed hi qui ad ianiculũ pugnabãt gotthi facile repellebanẽ. Sunt enim loca ardua & ſaltuoſa: ut difficile ſit mœnia adire etiã nullo repugnãte. Tunc aũt Paulo Beliſarii p̃fecto cũ ualida manu militũ defendẽte conatus hoſtiũ in irritũ cecidere. Ad aureliã uero portã maius p̃iculũ fuit. Via erat porticu contecta: per quã ad tẽplũ beati Petri apoſtoli uadebatur. Sub ea igiẽ porticu latentes gotthi cũ tẽpus rei gerendæ uiſum eſt: egreſſi ex inſidiis repẽte ad molẽ Adriani inuadendã conuolarũt: ſcaliſq; admotis primũ ambitũ qui figura quadrata molẽ cingit repẽtino impetu ceperũt: hæc moles imp̃atoris Adriani ſepulcrũ fuit eximio ac magnificentiſſimo ope confectũ. Primus ambitus quadrati figurã habet. Cõſtat uero totus ex marmore pario ſumma artificũ diligentia exædificatus. In medio uero huius quadrati rotũda moles inſurgit excelſa q̃dẽ altitudine: latitudine uero tanta ut in ſuprema eius pte area ſit cuius diameter uix iactu lapidiis tranſigatur. Habet uero pontẽ ſuper tyberim

amnẽ:qui ab ipſa mole ad aliã ripam extenditur.Hoc ædi ficiũ licet extra urbem foret:nã urbs quidẽ ad tyberim fi/ nitur:hoc aũt ultra tyberim eſt:tamẽ quia pontẽ habet ad mœnia uſq; pertinentẽ & erat ueluti arx & ꝓpugnaculum quoddã:Beliſarius militibus ſuis occupandũ cuſtodiẽdũq; ꝓuiderat:eiuſq; rei curã Conſtantino mãdauerat.Conſtan/ tinus igitur cũ pauloante uidiſſet hoſtes ratibus in tyberi miſſis ad eam ptem urbis oppugnãdã accedere:quæ eſt int ter martiũ campũ & aureliã portã:ueritus humilitati mu/ rorum:nã erant in his locis mœnia iuxta flumen non ſatis munita:cum manu militũ ex Adriani mole eo accurrerat: nec ſatis multos in pſidio molis reliquerat. Gotthi ergo ut diximus per abſentiã pfecti capto inferiori ambitu molem ipſam expugnare nitebant.Milites aũt de ſupiori parte re pugnantes quo magis repellãt hoſtes rem nefariã effece/ ruut.Erant in ſumma parte molis undequaq; pmagnæ ſta/ tuæ hominũ equoꝝ quadrigaꝝ excellente artificum opere confectæ.Has ptim integras milites demoliti in hoſtes præ cipitarunt:partim cõfractas in hoſtes deiecerũt. Ita pclara artificum opa:ac multoꝝ annoꝝ labores:ac maxima eius ſepulchri ornamenta:militũ ſiue ruſticitas ſiue malignitas paucis horis abſumpſit. Inter hæc Conſtantinus repulſis a flumine hoſtibus audito molis piculo per pontẽ ſuccurrit: additq; ſuis animos:atq; ipſe ab inferiori parte hoſtes inua dit.Per hunc modũ ſeruata tandẽ moles eſt:atq; hoſtes re/ pulſi. Ad preneſtinã quoq; portã ubi Vitigis rex & qui cũ illo uenerant Gotthi pugnabant ingens piculum fuit. Erat enim nõ ꝓcul ab ea porta locus quod uiuariũ appellabant.

Is locus mœnia hēbat duplicia aliquo ſpacio inter ſe diſtā-
tia. Solū inter bina mœnia planiſſimū erat: mœnia uero ip
ſa nō ſatis munita. Vitigis igitur & Gotthi prima aggreſſi
mœnia: &ſi egregie repugnabāt tamē ea peruicerūt. Beſſas
uero ꝑfectus diffidēs aduerſus tantā Gotthoꝝ uim reſiſtere
poſſe: Beliſario ꝓpere ſignificauit quāto in ꝑiculo res foret:
utq; maturaret opē ferre admonuit. Eo nuncio ꝑmotus Be-
liſarius relicto ad ſalariā portā ꝓſidio: ipſe cū lecta manu
militū per urbem diſcurrēs ad uiuariū peruenit. Aduentu
ſuo redintegrata pugna: creſcūt militibus animi ob prȩſen
tiam ducis. Ipſe etiā cū ſuis in ꝓliū deſcēdit. Gotthi murū
ab inferiori parte ꝑfregerāt: ac magna uis coꝝ ingreſſa in-
ter bina mœnia uerſabatur: pugnaq; in eo loco acerrima
erat. Tandē uero eum exitū habuit pugna: ut Gotthi ꝑ eū
ipſum locū quo ingreſſi fuerāt cū magna ſuoꝝ ſtrage eua-
dere cogerent. Poſtq̄ uero egreſſi ſunt in eos ꝑturbatos im-
miſſi milites longe illos ſummouerūt: eorūq; machinas oēs
incenderūt. Idem quoq; ad ſalariam portā accidit. Milites
enim eruptione facta turres & machinas cremauerunt. Per
hūc modū Roma eodē die & oppugnata pluribus locis &
defenſa fuit. Ceciderūt aūt in his ꝓliis Gotthoꝝ ad tria mi-
lia: obſidio tamē durabat. Romani uero &ſi Beliſarii uirtu
tes admirabant: tamē querela aduerſus illū erat: ꝙ contra
tantas Gotthoꝝ uires exiguis ipſe copiis cōcitato bello Ro
mā in ꝓſentes difficultates cōiecisſet. Quod ſentiens Beliſa
rius: neq;.n. erat obſcurū: &ſi alias hæc eadē Iuſtiniano ſi-
gnificauerat: tñ tūc maiorē ī modū cōmotꝰ uehemētiꝰ ſcri
pſit. oñdēs obſidionē urbis Romȩ ac multitudinē hoſtiū &

paucitatẽ ſuoꝝ. Se enĩ in ſicilia ex eo quẽ duxerat exercitu Panormi & Syracuſis pſidia militũ reliquiſſe. Neapoli ue/ro & cumis & aliis per Italiam oppidis a ſe receptis: quod neceſſariũ fuerit pro illoꝝ tutela milites poſuiſſe: Sibi tãtũ/modo ad qnq; milia militũ reſtare. Obſideri uero a Gotthis ducentoꝝ miliũ exercitu. Romanos hoꝝ piculoꝝ inſuetos haud quaꝗ obſidionẽ toleraturos. Q uãtũ uero ad ſe attinet ſemel uitã ſuã ĩpatori Iuſtiniano deuouiſſe: nec ſua referre tarde uel cito intereat: cæteꝝ uidẽdũ eſſe qd ea res honoris uel infamiæ ĩpio Romano ſit allatura. His lr̃is Iuſtinianus acceptis ualde cõmotus eſt: ac ſtatim copias quaſdã iã paratas nauigare ĩ Italiã iuſſit: & maiores alias parare cõſtituit. Præerãt aũt his copiis quas iã parauerat Valerian9 & Martinus. Eaq; hyeme p ætoliã & acarnaniã hyemauerant. Ro/manos hæc ſignificata ĩ ſpem cõtinuere: aduẽtũ eoꝝ primo quoq; tpe expectãtes. Dũ hæc Romæ gerunt̃ Aſinarius & Vligiſalus Gotthoꝝ duces quos in Dalmatiã Vitigis cum exercitu miſerat: claſſemq; inſup illis dederat cõiunctis ſibi maximis barbaroꝝ copiis ſalonas mari terraq; obſederũt. Cõſtãtianus enim ĩpar tãtis hoſtiũ copiis munita prius affatim urbe obſidionẽ tolerabat. Nõnũꝗ ẽt urbe egreſſus ma/xima Gotthis dãna mari terráq; inferebat. Roma inter hæc obſideri durius cœpit. Vitigis enim qm̃ expugnatio prius tentata turpiter ei ſucceſſerat: inqetior inde factus cũcta ri/mari ac pſcrutari nõ deſtitit: qbus obſeſſos pmaxime affli/geret. Portus erat iuxta mare a dextera tyberis fluuii ripaz ſuperq; eo urbs ualido muro cincta: eo in loco naues cũcta quæ mari ferunt̃ deponebant. Inde rurſus terra uel fluuio

Romã portabant᷑. Vitigis igit᷑ magnis ſuoꝝ copiis repẽte
& inopinato miſſis urbẽ portuẽſem cepit. Oppidanis cõtra
ſubitã Gotthoꝝ uim nequaꝗ̃ ſatis ad reſiſtendum paratis.
Ex huius occupatione urbis magnæ cõfeſtim difficultates
Romæ creuerũt frumẽti ac cæteraꝝ reꝝ quæ uſui ſunt im/
portandi facultate ſublata. Nã Gotthi quidẽ præſidio mili/
tũ ibi relicto oppidũ ac fauces tyberis cuſtodiebãt: nec im/
portari qcꝗ̃ patiebant᷑. Nec multo poſt Vitigis Rauẽnã mi
ſit: q ciues Romanos oẽs quos obſides duxiſſe ſupra oñdi/
mus interficerẽt. Erãt uero in his multi ex nobilitate: multi
etiã ex plebe pꝛ̨ſtãtes uiri: q oẽs interfecti ſunt præter pau
cos: q re prius cognita aufugerũt. In quoꝝ numero fuerũt
Ceruentinus: & reparatus Vigilii: q poſtea papa fuit germa
nus. Hi enim re præcognita in galliã fugientes mortẽ uita/
runt: cæteri ꝑiecerũt. In hoc Romani populi dolore ob ci/
ues Rauẽnæ interfectos alius ſupuenit dolor. Beliſarius de/
fectũ ãnonæ timẽs romanis ciuibus edixit ut filios & uxo/
res & oẽm inutilẽ bello turbã Neapolim mitterent. Idẽ mi/
lites quoqꝫ ſuos facere coegit: qbus uel ſcorta uel mancipia
romæ forent. Viꝛ̨ aũt abeundi ꝑ id tẽpus duæ ſuperãt: una
hoſtiẽſis iuxta ſiniſtrã tyberis ripã uadẽtibus: alia mediter/
ranea regione ꝑ ea loca quæ à caſtris hoſtiũ erant maxime
diuerſa: neqꝫ enim totã urbẽ ab initio cinxerant Gotthi ut
diximus: ſed ab aurelia porta ad preneſtinã obſidebãt. Per
alia uero loca non temere neqꝫ ſæpe uagabant᷑. Nã & dãna
incurrebant ſi longius a caſtris ſuis ꝓgreſſi forẽt: & ſine ma
gno copiaꝝ apparatu diſcurſare nõ poterãt. Ex quo fiebat
ut uia appia & hoſtiẽſi ꝑ id qdẽ tꝑs tuto uaderet᷑. Romani

igitͬ uxores & filios & ĩbellẽ multitudinẽ emiſerũt. Pars eo rũ ĩ cãpania: pars neapoli: pars in ſicilia ꝓut cuiq; cõmodi⁹ fuit cõſtitere. Romæ aũt ãnona iuſſu Beliſarii diligẽtiſſime ꝑ ſingula capita diſtribuebatͬ. Per hæc tẽpa Liberius papa in exiliũ actus eſt a Beliſario ſuſpitione coorta cũ gotthis eũ ſentire. Nec multopoſt ſucceſſor ĩ põtificatu ei datus eſt Vigilius papa. Alii quoq; e nobilitate romana ĩ exiliũ acti ob eaſdẽ ſuſpitiones: quoꝝ e numero fuit Maximus: cuius ꝓauus poſt Valẽtiniani mortẽ impiũ arripuerat. Inter hæc Martinus & Valerianus quos a Iuſtiniano miſſos ſupra diximus romã uenerẽt habẽtes eqtes ad mille ſexcẽtos. Erãt uero hi magna ex ꝑte hũni: aduẽtu hoꝝ eqtũ recreatus Beliſari⁹ alia ratõe q̃ prius bellũ gerere cõſtituit. Nõ enĩ ſtãs intra mœnia urbẽ tuebatͬ: ſed ꝑ ſingulos dies emiſſo eqtatu ſubĩtis ĩcurſionib⁹ hoſtes uexabat. Ex quo factũ eſt ut mirificũ hincinde accẽderetͬ certamẽ: & omnẽ experiẽtiã ueniretur. Beliſarius enĩ ipſe ſciẽtiſſimus prœliãdi dux eqtes qua rõne agendũ foret cõmonebat: mõſtrabat quouſq; ꝓgredi & ubi cõſiſtere oporteret. Et mõ ꝑ ſalariã pincianãq; portã ſubito emiſſis eqtibus ꝓxima gotthorũ caſtra fatigabat: modo per aureliã portã alia gotthoꝝ caſtra quæ inter ſepulcrũ Adriani erant & miluiũ pontẽ infeſtabat. His certaminib⁹ Beliſarii eqtes præualere cœperũt: non quod totũ eqtatũ hoſtium ferrent: ſed ꝙ parem uel ampliorem numerũ ſuperare uidebantͬ: peritiaq; bellandi & audacia anteire. In hũc modum exercitatis equitib⁹ & iã contẽnere hoſtem aſſuetis cũ ſpes atq; animi obſeſſorũ creuiſſent: eo deuentũ eſt ut nõ leuib⁹ iam certaminibus: ſed iuſta acie decerneretur. Beliſarius enĩ

crebra præfectoꝝ ac militũ adhortatione fatigatus experi/
ri tandẽ maiorẽ pugnã decreuit:copiaſq; ſuas in hunc mo/
dum diſpoſuit:primo aciẽ unã per aureliã portam exire:&
ante ſepulcrũ Adriani ad hoſtes uerſã ſtare iuſſit. Præficit
autẽ huic aciei Valentinũ equitũ præfectũ:eiq; ſupra eqta/
tũ pedites quoq; attribuit ex ueteranis militibus & ex po/
pulo romano q uolũtarie id munus ſibi popoſcerãt. Hos ue
ro pedites nõ una cũ eqtibus ſtare:ſed ſiniſtros mõtes qui a
ianiculo diſcurrẽtes planiciei ſupeminent occupare manda
uit. Valentino autẽ pcepit ut qmaximã expectationẽ inua/
dendi hoſtẽ pberet:cæteꝝ pugnã nõ iniret niſi laceſſitus fu/
erit. Volebat enim illoꝝ Gotthoꝝ partẽ quæ in his locis ca/
ſtra fecerat tantũmodo detineri:ne prœlio quod ſalaria uia
cõmittere decreuerat auxiliũ ſuis ferre poſſet. Duas ſubin/
de alias ſtruxit acies:unã ad ſalariã portã:alterã ad pincia/
nã:in frontẽ equites:pedites in ſubſidiis utriuſq; collocauit:
atq; ita ſua quãq; porta exire & ad hoſtẽ pgredi iuſſit. Vi/
tigis Gotthoꝝ rex cũ ex trãſfuga poſtridie futuꝝ prœlium
cognouiſſet:Gotthos prima luce armari fecerat:Inſtruenda
acie pedites medios. A dextera uero ac ſiniſtra eqtes quaſi
alas diſpoſuit:Ita Beliſario obuiam pgreſſus prœlium cõ/
miſit:milites igitur ab utraq; pte ſtatim acriter cõcurrunt.
Duces uero poſt eos ſtantes hinc Beliſarius:illinc Vitigis
ſuos adhortabantur. Et ab initio quidẽ pugnæ Beliſarii mi
lites longe præualebãt:multiq; cadebant ex Gotthoꝝ acie.
Et pugnabatur ſub ipſis hoſtium caſtris. Multitudine tamẽ
abundantes Gotthi in cadentium loco alios ſummittebant:
In hunc modum ad meridiem uſq; pugnatum eſt:neutra

pte ſupante. Alacrius tñ Beliſarii milites dimicabãt. Gotthi ſolũ patiẽtia cõſiſtebãt. Inter hęc q̃ ad ſepulcrũ Adriani ſta bat acies p̃liũ cõmiſit. Multitudo.n.populi Romãi ex col/ libus deſcẽdere in Gotthos cepat. Et Valentinus implicatos ſuos p̃lio cernẽs aciẽ cui p̃erat a ſepulcro Adriani cõmouit atq; hoſtes inuaſit. Nec diu tulerũt Gotthi p̃ſertim multitu dine illa populi quæ de ſupioribus locis deſcẽdebat cõteri/ ti: nec in eoꝝ caſtra ſe recipe ualẽtes longius aufugerunt. Romanoꝝ aũt multitudo quã de montibus deſcẽdiſſe ſu/ pra diximus: ſtatim ad caſtra hoſtiũ diripienda contendit. Quo facto nec ipſi pſecuti ſunt hoſtes: nec milites pſequi dimiſerũt. Rapinã.n.ab eis fieri cernentes milites ne exper tes p̃dæ forent: omiſſa pſecutione hoſtiũ ad caſtra diripien da ipſi quoq; cõuerſi ſunt. Ita Gotthi de manibus emiſſi cũ nemo pſequeret̃ in montibus ꝓximis conſtiterũt. Inde ca/ ſtra ſua agi ferriq; cernentes: cũ neq; ordinẽ neq; diſciplinã ullam in hoſtibus uiderent: ſeſe tandẽ cohortati rurſus ho/ ſtes inuaſerũt: eoſq; impeditos ac rapinæ intẽtos pfacile ſu perarũt: caſtraq; & prædã illis abſtulerũt. Ad caſtra quoq; regia p hoc ipſum tp̃s mutari fortuna cœpit. Peditatus.n. pmultus ex Gotthoꝝ ꝓximis caſtris eqtibus Beliſarii obie ctus cũ quaſi teſtudine ſcutoꝝ facta a fronte p̃meret: cogit tandẽ eos aliquãto pedẽ referre. Quod cũ uiderent equites hoſtiũ dextræ alæ impetu maiore Beliſarii eqtatũ ex trãſ/ uerſo inuaſere. Nec longe tulerũt impetũ equites: ſed terga ad extremũ dantes ad peditũ ſuoꝝ aciẽ ſe receperunt. Nec ea quidẽ ſuſtinuit uim hoſtiũ: ſed magna ſuoꝝ cæde in fu/ gam uertit̃. In hoc tamẽ loco duoꝝ centurionũ uirtus plu

rimũ eluxit. Principio & Taruunti noĩa illis fuerũt: qui in fuga cæteroꝝ locũ ſuũ non deſerẽtes impetũ Gotthoꝝ diu ſuſtinuerũt: ſpaciũq; dederũt ſuis ſe in urbẽ recipiendi do/nec Principius toto corpore uulnerato pugnans cecidit: & circa illũ cõmilitonũ ſuoꝝ quadraginta duo. Taruũtes aũt pari uirtute ꝑditus cũ ſanguis pmultus ex uulneribus ma/naſſet: uireſq; deficeret a fratre ex ꝓlio ui retractus & ad pi/cianã uſq; portã reductus ibi corruit. Poſt hæc milites effu ſo curſu ad urbẽ refugerũt. Stantes uero in mœnibus Ro/mani clauſerũt portas ueriti ne hoſtes ſimul urbẽ intrarẽt. Itaq; nõ parua militũ pars excluſa eſt: qui aggerẽ trãſgreſſi terga ad mœnia faciẽ ad hoſtes conuerſi ſtabãt unicã habẽ tes ſalutis uiã ſi e mœnibus defenderent. Nam tela pleriſq; deerant qbus tueri ſe poſſent: oĩbus uel in fuga abiectis uel in prœlio cõfractis. Sed qui pro mœnibus ſtabãt: eos lapi/dibus tutati ſunt. Pugna hæc ad caſtra Gotthoꝝ ab initio cœpta: poſtremo ad portas ac mœnia deſiit. Ceciderũt aũt ex Beliſarii militibus pmulti ac maxime uirtute ꝓſtantes. Poſt hoc ꝓliũ Beliſarius aliquot dies pugna abſtinuit mœ/nia ſolũ tueri cõtentus. Tandẽ uero cõfirmatis militũ ani/mis rurſus educere illos cœpit. Non tamẽ totis pugnare co piis amplius auſus eſt. Leuia tantũ ꝓlia ut prius conſueue/rat facere pſeuerauit. Et fuerũt nõnulla ualde inſignia: ꝓſer/tim aduerſus illa gotthoꝝ caſtra: quę erãt citra miluiũ pon tem ad aureliã portã conuerſa. Eſt.n. ibi planicies equeſtri/bus ꝓliis ualde apta: in q ea planicie theatrũ eſt ad ludos gladiatorios uetuſtis tpibus ædificatũ. Circa id theatrũ ma xima certamina fuerũt: quod aũt Beliſarii milites id thea/

trũ occupabãt:& quaſi caſtris illo utebant̃:uel gotthi puẽ-
nientes inſidias in eo ponebãt. Quin & ad portã ſalariã &
ad pincianã p ſingulos ferme dies leuia ꝓlia cõmittebant̃.
Gotthis igit̃ obſidionẽ in lõgũ trahi cernẽtib9 unica puin-
cendi ſpes reliqua uidebat̃ ſi fame Roma ꝑmeret̃:licet enĩ
portus ablatus magnas difficultates uiſus eẽt afferre:tñ ut
eſt hoĩum induſtria ꝓſertim in indigẽtia ſolers:onerarię na-
ues quæ portũ ſolebãt petere antiũ petebãt. Ibiq̃ expoſitũ
frumẽtũ & alia neceſſaria pedeſtri itinere Romã deferebã-
tur. Volentes igit̃ Gotthi cõmoditatẽ quoq̃ iſtã Romanis
auferre octaua circa urbẽ caſtra poſuerũt iter latinã & ap-
piã uiã. Sunt.n.in his locis aquæ ductus duo fornicibus q̃
ſe interſecãtes quaſi in duo brachia ſcinduntur:relictoq̃ in
medio aliquãto ſpacii iteꝝ coeũt. Diſtat aũt ab urbe milia
paſſuũ circiter quinq̃. Hunc igit̃ mediũ locũ occupantes
gotthi murũ iter colũnas arcuũ undequaq̃ fecerũt ex lapi-
dibus & luto:caſtraq̃ p hũc modũ minutiſſima habuerũt.
poſuerũtq̃ in his caſtris ſeptẽ milia equitũ q̃ ſupra infraq̃
infeſtãtes latinã & appiã & hoſtiẽſem uiã impediebãt oẽm
importãdi facultatẽ ꝓcedẽtes. Ex hoc admodũ durior ob-
ſeſſoꝝ cõditio reddebat̃:ac fames haud dubia imminebat.
Quã diu tamẽ ſegetes in agris fuere milites noctu Roma
egreſſi frumẽta ĩportabãt:ac magno ꝓcio ciuibus uẽdebãt:
atq̃ ita indigẽtia ſuſtentabat̃. Vbi uero hæc quoq̃ facultas
defuit:tũc deſpata oĩa uidebant̃. Iã ſolſtitiũ uenerat ęſtiuũ
& peſtis Romæ graſſari incœperat:frequẽteſq̃ moriebant̃.
nõ e plebe modo Romana uerũ etiã ex Beliſarii militibus.
Res erãt in ſummis difficultatibus atq̃ anguſtiis. Itaq̃ ad

Beliſariũ uenientes Romani fortunã ſuam conqueſti ſunt: quod fidẽ imꝑatoris ſecuti in pſentes inciderint calamita/tes. Suos.n.ciues miſerabiliter interfectos Rauẽnæ fuiſſe ab hoſtibus: urbẽ a barbaris ignominioſe obſeſſam:extra mœnia uaſtata oĩa atq̃ cõſumpta.Int9 uero fame ac oĩum rerꝫ penuria intolerabiliter pmi.rogare Beliſariũ ut ſe ĩ hoſtẽ educat. Præſtare.n.ſibi armatis mori q̃ fame tabeſcere: ac tãtas calamitates dedecoraq̃ pſerre. Beliſarius uero hæc audiẽs nõ ſatis clæmẽtes rñdit illis.Eos qdẽ temere incõſulteq̃ deferri inqt.Quod ea ſit natura pploꝝ ut ĩpetu magis q̃ rõne moueant.Se cõſilio ac rõne non impetu animi regi cõſueſſe.Expectare ab imꝑatore copias qbus adiũctis ſi pugnãdũ fuerit certã ſuis uictoriã polliceri ualeat. Eaſdẽ illas copias infinitã quãdã uim frumẽti ſecũ afferre.Proinde abirent:ac ſibi curã belli relinquerẽt. Romanis p hunc modũ uel conſolatis uel deteritis ipſe animũ in eam cogitationem traducere cœpit queadmodum Gotthis difficultates rei frumentariæ quãplurimas inferret.Eius rei gratia hęc ꝓuidit Conſtantinum & Traianum cũ equitibus mille Taracinã: Martinum & Scuthim cum quingẽtis tybur miſit. Aliam item manũ equitũ apud albam collocauit. Hiſq̃ omnibus prçcepit ut q̃maxime poſſent cõmeatus impedirẽt ad Gotthoꝝ caſtra deferri:& ſimul adiuuarẽt Romã petere uolẽtes.Ne uero caſtra ad aq̃ ductũ poſita nocerẽt pſidiũ apud tẽplũ Pauli apoſtoli cõmuniri fecit:eqteſq̃ in loco eo ſtationes hr̃e iuſſit:& q̃ late poſſent uias a Gotthoꝝ incurſionib9 tueri.Eſt aũt eccleſia beati Pauli uia hoſtiẽſi diuerſa ꝓtin9 regione ab eccleſia beati Petri utraq̃ extra urbẽ:utraq̃ por

ticũ habẽs a porta urbis ad ipſam eccleſiã. Hæc duo apo/
ſtoloꝝ tẽpla Gotthi in tota illa obſidione nunꝗ uiolauerũt:
Sacerdotes ut prius libere in illis ꝑmanentes rẽ diuinã exe/
quebant͛.Cõſtantinus igit͛ & Traianus taracinã ꝓfecti cũ
Neapoli ꝓfecturã Beliſarii uxorẽ Antoninã reliqſſent:Ipſi
retro cõuerſi oppida illaꝝ partiũ quę Gotthis dabãt ſubſi/
dia ꝑuaſerũt:breuiq; effecerũt ut nihil penitus ex locis illis
ad Gotthos deferrent͛.Martinus uero & Scuthis tybur ꝓ/
fecti cũ diſiectã eius oppidi mœnia refeciſſent:quotidianas
Gotthis moleſtias ex eo loco inferebãt:& cõmeatũ deferri ĩ
caſtra ꝓhibebãt.Idẽ fiebat ab iis q albã miſſi ſunt. Ex quo
breui admodũ tpe euenit ut Gotthi obſidẽtes nõ minoribꝰ
difficultatibus afficerent͛ ꝗ obſeſſi:& ſupra defectũ frumẽ/
ti peſtilẽtia quoq; caſtra Gotthoꝝ ꝑuaſerat. Inter hæc aliæ
copiæ a Iuſtiniano miſſæ in Italiã ꝑuenerũt.Fuerũt aũt eq
tes thraces octingenti:quos ducebat Ioãnes Vitaliani fra/
tris filius:ex delectu aũt mille trecẽti:qbus ꝑerãt Alexãder
& Marcẽtius & Zeno:ꝑterea claſſe aducti fuerant peditũ
tria milia quos ducebãt Paulus & Conõ.Erãt ꝑterea Nea/
poli pedites qngẽti quos parauerat pro copiis cæſarienſis.
Hę oẽs ſimul copię ĩ unũ cõueniẽtes romã petere cõſtitue/
rant.Afferebant uero ſecũ multũ ac magnũ cõmeatũ. Iter
eqtibus erat iuxta mare:claſſis aũt pedites deferebat.In ea/
dẽ claſſe magna uis frumẽti:p terrã quoq; magno uehiculo
rũ numero frumẽtũ portabat͛ Beliſarius aũt ſentiẽs eoꝝ ad
uẽtũ ac metuẽs ne Gotthi eos inuadãt hęc machinat͛.Portę
flaminiæ quã ab initio obſidionis obſtrui fecerat demoliri
ĩpedimẽta p noctẽ iuſſit :ac milites prima luce ad eã portã

ſtructos paratoſq; cõtinuit. Traianũ uero & Diogenẽ cum mille eqtibus p pincianã portã emiſit: iubẽs ut ad caſtra hoſtiũ magno tumultu diſcurrant. Et cũ egreſſi in eos fuerint hoſtes: fugã ipſi arripiant: nec prius cõſiſtant q̃ ad portã ipſam unde egreſſi fuerant peueniſſent. Hæc facta cũ eſſent & ad pincianã portã prœliũ cõmitteret: Beliſarius cũ reliquo exercitu repẽte flaminia porta egreſſus ad caſtra Gotthoꝝ cõuolauit: ĩparataq; & uacua ab ea parte reppit: utpote q a porta flaminia iãdiu obſtructa nihil penitus ſuſpicabant. Itaq; nõ multũ abfuit quin caſtra ipſa capent: uerſus deinde Beliſarius ad pincianã portã medioſq; nactus hoſtes cũ ipſe a tergo inuaſiſſet: illi uero q prius fugerãt a fronte repugnarent incredibili cæde illos oppreſſit: tantuſq; fuit ex hoc prœlio apud hoſtes terror ut in caſtris uigilię duplicarent: nec de ulla re cogitarent magis q̃ ut ſe ab inſidiis Beliſarii tutos pſtarent. Per hunc modum impeditis & cõteritis hoſtibus copiæ nullo impedimẽto hoſtiã peruenerũt. Gotthi igit multis incõmodis fatigati cũ inſup nouas ueniſſe Beliſario copias intellexiſſent: de diſſoluenda obſidione cogitare cœpunt. Iã enim multitudo ingens in eoꝝ caſtris uel peſte uel ferro abſumpta pierat. Multi etiã morbo aut uulneribus deſeruerãt caſtra. Itaq; Vitigis legatione romã miſſa cũ multa hincinde dicta rñſaq; fuiſſent de iuſticia cauſę: tã dẽ ad Iuſtinianũ ĩpatorẽ cõtrouerſias deferri cõſenſit: ut ex ei9 auctoritate res cõponerent: legatiq; ob hoc miſſi ac triũ mẽſiũ indutiæ donec redirẽt legati factæ: obſideſq; hincinde traditi p ĩdutiis ex fide ſeruãdis. His cõfectis copię & cõmeat9 q̃ Hoſtię cõuenerãt: terra & fluuio romã deuenerũt.

Leonardi Aretini de bello Gotthorum. Liber Secundus.

CVM IN HOC ſtatu res eſſent: bellumq; ceſſaret ob indutias factas: Beliſarius tamen Romã: Gotthi caſtra: munitioneſq; cuſtodirent: querelæ & altercationes ortæ ſunt pro indutiis cõtra fidem uiolatis ex huiuſmodi cã. Præſidiũ Gotthoꝶ erat apud urbẽ portuenſem ut ſupra oſtendimus. Milites q erãt in præſidio cũ deficerent ſibi neceſſaria ad uictũ: urbẽ illã deſeruerunt: deſertã uero Paulus Iſauroꝶ præfectus qui hoſtiæ cũ claſſe remãſerat occupauit. Nec multo poſt Cẽtũcellas urbẽ maritimã ĩ tuſcis deſertas eodẽ modo a Gotthis Beliſarii milites ſuſceperunt. Albã quoq; urbem quæ eſt in marſis eodẽ modo deſeruerunt Gotthi: & Beliſarii milites occuparunt. Vitigis cum has urbes captas ab hoſtibus cognouiſſet: oratores Romã miſit: qui ruptas contra fidẽ indutias quererent. Portũ enim ac Centũcellas & albã Gotthoꝶ oppida cõtra fas & æquũ ablata fuiſſe: nec deſeruiſſe Gotthos eas urbes: ſed uocatu ſuo ueniſſe ad ſe qui erant in præſidiis mox in eadẽ oppida reuerſuros: liberiuſq; id fiducia indutiaꝶ factũ eſſe a Gotthis. Nec licuiſſe Beliſario eas urbes p indutias cape. Itaq; reſtitutionẽ facere debere. His legatis Beliſarius in hunc modũ reſpondit. Redite inqt ad regẽ ueſtrũ: eiq; dicite quę de uocatu redituq; pręſidioꝶ allegant ab eo cõponi: cæteꝶ oĩbus patere qb9de cauſis Gotthi eas urbes pro derelictis habuerũt: indutiis quidẽ eripere auferreq; uetari. Occupare uero quæ a nullo poſſident neq̃q̃ ꝓhiberi. Ex hoc ſuſpitiones inſurrexerunt quęrẽtibus

Gotthis paria Beliſario referre. At enim tres illæ urbes a Beliſario ſuſceptæ ꝑmagnas ſibi opportunitates ad bellũ afferebant. Iam aduentabat hiems. Beliſarius uero copiis abundans mittere in hiberna eqtes cõſtituit. Miſit igiť & in alia loca & in agrũ picenũ equitũ duo milia. Pręfecit autẽ his copiis quas in picẽtes miſit Ioãnẽ Vitaliani: eũq; admonuit qd fieri in his locis uelit: eſſe qdẽ in picẽtib9 uxores ac filios Gotthoꝝ: Viros aũt ad obſidionẽ urbis Romę populariter acceſſiſſe. Si maneãt idutię: nihil moueat: ꝙ ſi Gotthi cõtra indutiaꝝ fidẽ molianť: ipm oĩa ꝓdari & rape: & oppida q̃ multa põt cape mãdauit. Si qd oppidũ repugnet id obſidere iuſſit: nec ulterius ꝓgredi prius q̃ id cepit. Neq;.n. tutũ fore poſt ſe hoſtiũ oppida relinquẽtẽ ulteri9 ꝓficiſci: his uerbis ac mãdatis Beliſari9 Ioãnẽ i picẽtes cũ exercitu miſit. ꝑ hoc ipm tps Dati9 Mediolanẽſis ꝓſul & cũ eo ciues aliq mediolanẽſes ad Beliſariũ ueniẽtes urbẽ Mediolanũ in ptãtẽ ipatoris fore dixerũt ſi uel modicũ ꝓſidiũ eo mittat. Se qdẽ potẽtes eẽ nõ Mediolano ſolũ ſed uniuerſa ex Gallia Ciſalpina Gotthos expellere mõ ipatorii nomĩs auctoritas adſit. Hos Beliſarius benigne ſuſceptos ac multis ãpliſſimiſq; uerbis cõmẽdatos bonã ſpẽ hr̃e iuſſit: ac ſe cũ tps fuerit facturũ ꝙ poſtulet affirmauit. Eodẽ tpe cũ ꝓſpa ac lęta uiderenť eẽ oĩa picũlũ ſupuenit horrẽdũ: qd puo momẽto cũcta peine ſubuertit. Pręſidi9 erat qdã ciuis Ro. is cũ rauẽnę habitare cõſueſſet ab initio hui9 belli clã ide aufugerat: romãq; ꝓficiſcebať. In itinere aũt Cõſtãtini milites ſpoleti degẽtes gladiũ huic ꝑcioſe ornatũ abſtulerũt. Is ergo ſpoliatus & iniuriã idigne ꝑpeſſus q̃rela apd Beliſariũ expoſita reddi ablata

ſibi poſtulauerat. Beliſariuſq; præcepat gladiũ illi reſtitui. Sed bello & obſidione poſtea urgente dilata res fuerat mili tib9 occupatis & duce maioꝝ reꝝ cura abducẽte. in hoc de mũ tpe cũ lætiora ut diximus cũcta eẽnt: Beliſario p urbẽ eqtãte Præſidius frenũ equi apprehẽdit: ac magna & q̃rula uoce multis audiẽtibus nũqd hoc merçat ciuis. ro. q apud hoſtes relictis oĩbus rebus ſuis aufugerit ut a militib9 eius ſpoliet: & iniuria afficiat interrogabat. Se qdẽ cõtra iuiu/riã & uim ſibi illatã ſæpius q̃relã poſuiſſe: nihil reportaſſe: cũ tñ illi ipſi q uim ſibi attulerint & res habeãt ablatas ĩ ur be atq; ĩ oculis eius quotidie uerſent. Hæc dicta Beliſariũ pmouerũt Itaq; domũ reuerſus uocari ad ſe Cõſtãtinũ fecit: eius. n. milites erãt qui gladium abſtulerũt: ipſumq; p̃ſentẽ acriter reprehẽdit: q, ſæpius iuſſum ſuum reſtituẽdi gladii cõtẽpſiſſet. Ego uero inqt Cõſtãtinus potius illũ gladiũ ĩ ty berim abiiciã q̃ illi nebuloni reddã. Hęc ualde cõtumaciter & pterue. Tũ Beliſarius nũqd tu mihi ſubes: ſubſum inqt poſtq̃ ĩpator ita uult. Verũ in hac una re nũq̃ tibi parebo: cũ hæc audiſſet Beliſarius: magis iritatus eſt ac uocari ap/paritores iuſſit. Cõſtãtinus ãt putãs in pniciẽ ſuã apparito/res uocari furibũde arrepto pugiõe q ſibi ad coxã pẽdebat in Beliſariũ ruit: eũq; paulo infra ſtomachũ pcuſſit. Quod niſi circũſtãtes ſubito accurriſſent: ac ĩ extorto pugiõe ipm in manib9 apparitoꝝ tradidiſſent: ſuprema dies illa Beliſa rio fuiſſet: eiuſq; iteritus cũcta ſimul ſecũ ĩ ruinã traxiſſet: gotthiq; eodẽ die reꝝ dñi efficiebant. Sed nõ pmiſit dei be guitas tãta mala cõtingere. Cõſtãtinus paulopoſt iubẽte Be liſario ĩterficit. Nec multo poſtea gotthi furtim Romã ca

pere tentauerit:primo p aq̄ ductū quēdā uia noctu q̄ſita:de
inde ratibus traiecto āne iuxta martiū cāpū.Sed utroq; in
loco eos fefellit ſpes.Nā & p aquæ ductū cōſpectu lumina
fraude illoꝝ detexerūt:&obſtruſo aq̄ ductu facultas eis p̄ci
ſa eſt inuadēdi:& ad campū martiū detecta ꝓditio conatū
eoꝝ iritauit:fuit aūt ꝓditio in hūc modū cōpoſita.Duo ex
infima plebe hoies iux a tēplū beati Petri habitabāt. Id tē
plū ut oñdimus:gotthi nūq̄ uiolauerūt:ſed ædificia eius &
hoies in his hitātes ueneratione apl̄i illæſa ſeruabāt.hi ergo
duo ſermonē cū Vitige habuerūt de urbe ꝓdēda.Q ugreba
tur uero facultas talis.Infra cāpū martiū quodā loco ualde
inutilia & pene neglecta erāt mœnia cōfiſis utputo ueteri-
bus munimēto tyberis.Vitigis igit̄ litres & rates & oīfariā
nauigia ad pontē miluiū parari fecerat.Noctuq; latēter ſe-
cūdo amne dimiſſis ratibus militibuſq; īpoſitis urbē inua-
dere cōſtituerat. Multitudine.n.exercitus in exteriori ripa
exiſtēte pfacile fore ſperabat ut expoſitis primis militibus
aliiq; atq; alii cōtinuo iiſdē ratibus trāſirēt.Vigiles mō q in
eo loco ſtabāt cogitationē ſuā īpedire uidebāt.Ad hoc q̄ſi-
ta duoꝝ Romanoꝝ ope pecunia ſibi conciliarat:traditūq;
eis ſopiferꝝ medicamētū uino admiſcer̄ iuſſerat:ut uigilib9
potū darēt:illi hauſto potu ſopirent̄.His in hūc modū cō-
poſitis alter eoꝝ pœnitētia ductus rē Beliſario patefecit:ca-
ptoq; altero medicamētū ſopiferꝝ qd̄ ſibi rex dederat reptū
eſt:ac tota rei ſeries tormētis exp̄ſſa.Huic igit̄ hōi iuſſu Be
liſarii naſus & auriculæ amputatæ:ipſe aſino īpoſitus p pi-
cianā portā ad caſtra gothoꝝ miſſus eſt:ut cognoſceret Vi
tigis detectā eē fraudē & conatū ſuū patefactū.His ita ma

niſeſte deprehēſis:Beliſarius poſthac ſeruādas ſibi inducias nequaq̄ exiſtimauit. Quare ad Ioānē ſcripſit ut rē exequeretur. Ille.n.cū duobus eqtū milibus agrū picenū ꝑuadens uxores natoſq; gotthoꝝ cepit:ꝑdiſq; & rapinis regionē totā inuoluit. Vglitheū uero Vitigidis patruū cū gotthoꝝ copiis ſibi obuiā ꝓfecto ꝑlio ſuꝑauit:ipſumq; ducem cū magna ꝑte copiaꝝ occidit:ita uictor factus omnia ꝑuadebat. Captis ꝑmultis agri piceni oppidis cū Auximo copias admouiſſet:cognouit id oppidū non magno Gotthoꝝ ꝑſidio cuſtodiri:ſed locū eſſe ualde munitū. Itaq; nequaq̄ terendū in eo obſidendo tp̄s exiſtimans ad ulteriora ꝓceſſit: Idem quoq; ſtatuit de Vrbini obſidione. Vrbs enī munita & ualida longā obſidionē neceſſario poſtulabat:ipſe in celeritate ſpē collocauerat:Fanū & Piſaurū cepit. Deinde Arimino copias admouit ductus illa ſpe quod ciues Ariminēſes nō bene conuenir͞e cū Gotthis audierat. Cum ei municipio copias admouiſſet:tantū errorē ſtatulit Gotthis ut diffiſi in eo loco conſiſtere Rauēnā oēs demigrarēt:ciues aūt portas ſibi apuerūt. Per hunc modū Ioānes Ariminū cepit relictis poſt ſe duabus ualidis urbibꝰa Gotthis cuſtoditis Auximo ſcilicet & Vrbino. Fuit hoc totū cōtra Beliſarii ꝑceptū. Sed ipſe ꝑſtare cenſuit Ariminū cape q̄ circa Auximū & Vrbinū inaniter deſidere. inductus eſt inſuꝑ illa rōne:qd Arimino tam ꝓpinquo Rauēnæ oppido capto nō erat credendū Gotthis in obſidione urbis Romæ ꝑmanſuros:ſed celeriter eſſe abituros:quo rauēnā circūq; ea loca tuerent̄. Quod & factū eſt:ſimul.n.atq; ītellexerūt gotthi ariminū eē captū: obſidionē urbis Romę diſſoluere atq; inde abire ſtatuerūt.

Itaq; Vitigis paucis poſt dieb9 crematis caſtris cũ oĩb9 got
thorꝝ copiis abiuit. In ipſo quoq; receſſu magna detrimẽta
ſuſcepit: ꝓpea qd media iã exercitus pte trãſgreſſa põtẽ Be
liſarius poſtremos a ſuis inuadi iuſſit: multiſq; gotthorꝝ in/
terfectis reliq tãto tumultu & feſtinatiõe põtẽ traſire coacti
ſunt ut ab utraq; ſpõda multi ĩ flumẽ pcipitarent. Durauit
aũt hęc obſidio urbis romę ãno integro: & diebus nouẽ cũ
idibus fere martii incœpiſſet. Poſt ſolutã romę obſidionẽ q̃
ab utriſq; facta ac ꝑuiſa fuerint ꝑſeqmur. Vitigis. n. licet ra
uẽnã ire ꝓparet urbes tñ Etruriæ & aliaꝝ ꝓuinciaꝝ cõtine
re in ptãte ſtudebat: quã ob rẽ mille eqtes Cluſiũ: totidẽ ur
beueterẽ miſit: Tuderti qngẽtos: auximi q̃ttuor milia collo
cauit: urbini duo milia: Ceſenæ qngẽtos: mõtiſfereti totidẽ.
Ipſe cũ reliquo exercitu ad obſidendũ ariminũ ꝑfectus eſt.
Beliſarius aũt poſt receſſum gotthorꝝ Martinũ & Ildigerẽ
cũ eqtibus mille feſtinare ariminũ iuſſit. Indeq; Ioãnẽ & eq
tes q cũ illo erãt abducere: pedites uero ibi collocare. Id ea
rõne faciebat: qd optimũ eqtatũ nolebat ab hoſtibus circũ
ſederi. Si. n. peditũ copiæ arimini forent uix putabat got/
thos eã urbẽ obſidere uelle. Et ſi obſiderẽt facilius toleratu/
ros obſidionẽ pedites q̃ eqtes exiſtimabat: cũ equos in obſi
dione nutrire difficillimũ ſit: pedites aũt ex ancona q̃ urbs
nuꝑ ĩ fidẽ uenerat mari ariminũ deferri cõmodiſſime poſ/
ſe. Ildiger ergo & Martinus celeriter ꝑfecti diuerſis ab ho/
ſte itinerib9 ariminũ ꝑuenerũt. Nã gotthi multitudine exer
citus facerẽ tardi9 iter cõpellebãtᷣ: hi expediti lõge ãnceſſerẽt.
Cũ ergo ariminũ ꝑueniſſent: ac mẽtẽ iuſſũq; Beliſarii ſigni
ficaſſent: Ioãnes neq; ipſe parere uoluit: neq; Damianũ pa/

truelē cū ſuis eqtibus:ad quadringentos hi fuerunt:parere pmiſit.Quare Ildiger & Martinus arimino abeuntes oēm equitatū quē Beliſarius Ioāni dederat abduxerūt relictis ſo lūmō peditibus & eqtatu ꝓprio Ioannis & Damiani.Inter hæc Vitigis ueniens Ariminū obſedit:primoq; ſtatim tpe ligneā turrim muroꝝ altitudini parē fabricari fecit. Duce/ bant uero eā turrim nō boues ut Romæ factū erat:ſed mi/ lites intra machinā incluſi.Eā igit̃ tūc Gotthi cōtra illā mu ri ptē ubi facilior erat aditus cōſtituerūt:poſtridie urbē ex pugnaturi.Ioānes aūt p noctē eductis militibus foſſam la/ tā & ꝓfundā ab ea pte effecit:aggereq; totū ad eā ptē foſſæ quę ad mœnia uerſa erat cōgeſſit. Ita longū hoſtiū laborē unius noctis ope fruſtratus facultatē admouēdi turrim ad mœnia ſuſtulit:Vitigis nihilominus cōplere foſſam in aīo hēbat:totūq; exercitū parare faſces & ſtipulā & materiam iuſſerat.Ne uero turris ipſa nocte ſecutura ab hoſtibus cre maret̃:abducere illā retro uerſus caſtra ſtatuit. Id cū face/ rent Gotthi Ioānes eductis militibus illos ope occupatos in uadit.Cōmittit̃ magnū & atrox prœliū circa turrim:mul/ ti Gotthoꝝ cadūt:tādē poſt longū certamē turrim Gotthi retraxerūt:ſed tāta ſuoꝝ cæde tātoq; detrimēto optimi cu/ iuſq; pugnatoris ut ſpē obiicerēt ui oppidū expugnādi ſed fame ꝑuincere obſeſſos cogitarēt.Per hæc ipſa tpa Medio/ lanēſibus legatis q Romā uenerāt auxiliares copias Beliſa/ rius cōceſſit.Præfecit aūt oībus copiis Mundilā unū ex fa/ miliaribus ſuis uiꝝ ī primis ſtrenuū.Fuit etiā ſimul cū his copiis Fidelis Mediolanēſis:quē dom9 regię ꝓ̄poſitū fuiſſe diximus.Hi oēs ex urbe Roma claſſe genuā delati inde pe

deſtri itinere Mediolanũ petiuerũt. Ne uero tranſitu padi, detinerent̃: lempos uehiculis detulerũt: quibus traſmittere amnẽ poſſent. Profecti igit̃ ut diximus cũ tandẽ tráſmiſſo pado ad urbẽ ticinũ quæ nunc Papia dicit̃ pueniſſent: Gotthi ex eo oppido egreſſi illos inuaſerũt. Quod enim id oppidũ arcẽ habebat munitiſſimã multa ac pcioſa in ea Gotthi ſepoſuerant: ac magno ualidoq; præſidio illã tuebantur. Cõmiſſo itaq; leui prœlio Gotthi intra urbẽ compelluntur. Mundilas uero & copiæ p pontẽ qui iuxta urbẽ erat tranſierũt. In hoc loco Fidelis Mediolanẽſis occidit̃. Nã cũ orãdi cauſa tẽplũ quoddã intraſſet: & abeuntibus ſuis ipſe poſtremus tẽplo exiret equoq; detractante cecidiſſet: hoſtes q pro mœnibus ſtabant hæc cernentes impetu facto illũ ĩterfecerũt priuſquã Mundilas & milites id animaduerterent. Eius uiri interitus magno dolori fuit & duci & militibus. Erat aũt uir domi nobilis & potẽs & q multũ iuuare ſuſceptũ bellũ ſua pręſentia potuiſſet. Mundilas igit̃ & alii Mediolanũ pfecti in urbẽ recipiunt̃: inde Comũ & Bergomũ & Nouaria & aliæ illaꝝ partiũ urbes exẽplũ Mediolani ſecutæ Mundilã & milites ſponte ſua recepunt. Vitigis cũ ea quæ Mediolani acciderãt cognouiſſet: Vraiã fratris filium magno cũ exercitu ad ea loca trãſmiſit: qui & contineret in fide ciuitates quæ nõdũ a Gotthis defecerãt: & illas q̃ iã defeciſſent recupare conaret̃. Scripſit ẽt ad Theudabertũ frãcoꝝ regẽ qui cũ eo fœdus nup icerat petens ut auxilia ſua Vraiæ cõiungeret: & res quidẽ galliæ ĩ hoc uel ſtatu uel expectatione erãt. Beliſarius aũt cũ matureſcerent iã ſegetes: Roma egreſſus exercitũ in hoſtes duxit. Gotthi uero q tu-

derti & qui cluſii in pſidio relicti fuerãt Beliſariũ aduerſus ſe uenire ſentientes:qm̃ ſeſe impares fore tantæ dimicationi exiſtimabãt:cõfeſtim miſſis legatis pactione oppida dedidere. Inter hæc Vitigis alias inſup copias auximũ miſit. Eam nãq; urbẽ retinere ac ſeruare penitus cõſtituerat:miſit & cũ his copiis nouũ præfectũ:q urbi militibuſq; præeſſet noĩe Vaciniũ. Is ergo cũ ueteri præſidio nouas copias miſcuiſſet Anconã finitimã urbẽ quæ Beliſarii præſidio tenebat̃:expiri cõſtituit. Quare ꝑfectus cũ omnibus copiis in Anconitanos duxit. Ea ciuitas p id tẽpus in monte ſolũmõ mœnia habebat:planiora uero ſub mõtẽ loca q̃uis ædificiis frequẽtata eſſent:tñ nullis mœnibus claudebant̃. Cũ igit̃ aduẽtarent Gotthi Conon q præfectus militũ Anconæ præerat timens ne ædificia ſuburbana habitatoreſq; eoꝶ ab hoſtibus uaſtarent̃ a ſupiori oppido deſcendẽs cũ oibus quas habebat copiis uenienti hoſti ſe obiecit. Erat uero Conon admodũ impar. Quippe aduerſus quattuor Gotthoꝶ milia ipſe uix mille habẽs milites cõgrediebat̃. Itaq; temerarii cœpti cõfeſtim pœnas luit. Cũ enim tantã multitudinẽ hoſtiũ ferre nõ poſſet:ꝑfligatus ad extremũ & in fugã uerſus magnã ſuoꝶ partem amiſit:& urbs ipſa uix atq; anxia ea die ſeruata eſt. Nã cũ fugerent milites effuſo curſu ad oppidũ ciues ne mixti fugientibus hoſtes intra mœnia penetrarẽt portas trepidi clauſerũt. Itaq; ſub ipſis mœnib9 magna ſtrages eſt facta. Adeoq; urgens piculũ fuit:ut Conon ipſe nõ aliter q̃ per funẽ de mœnib9 demiſſum in urbẽ receptus ſit. Gotthi uero ſcalis admotis cape urbẽ conabant̃. Alii igne cõiecto ædificia omnia quæ ſub ipſam urbẽ fuiſſe diximus crema-

uerunt. Haud multo poſt hęc Anconę geſta: Narſes cũ ex/
ercitu nouo ueniſſe in Italiã nunciatus eſt. Erat uero Nar/
ſes eunuchus multũq; gratia & potentia apud Iuſtinianum
ualebat. Deniq; unus hic imꝑatoris aulã plurimũ guberna/
bat. Idẽ quod maximũ eſt pecuniaꝝ imꝑialiũ receptor ac
diſpenſator: idẽ cõſilioꝝ omniũ particeps & iterdũ auctor.
Adduxit autẽ in Italiã militũ q̃nq; milia. Inſignes uero in/
ter hos erat Iuſtinus Illirici militis dux: & alter Narſes ge/
nere perſa. Secuti pręterea fuerant Eruloꝝ duo milia q̃bus
pręerãt Iſandrus & Phauotheus. Beliſarius inter hęc audito
Anconitanoꝝ ꝑiculo uenerat in picẽtes: idẽ fecerat & Nar/
ſes. Circa urbẽ ſimul duces ipſi & exercitus in unũ cõuene/
runt. Ibi cũ de cõmuni bello cõſultarent & q̃d potiſſimum
primo quoq; tẽpore agendũ foret quęreretᷓ: difficultates q̃/
dam ſubeſſe uidebantᷓ. Nã ſi auximũ obſiderent Ioãnes &
qui cũ illo obſeſſi erant Arimini manifeſto in periculo relin
quebantur: pręſertim cũ neceſſaria illis defeciſſent: ſin Ari/
minũ uaderent magnæ Gotthoꝝ copiæ quæ auximi erant
poſt terga remanebant cũ periculo exercitus ac detrimẽto
prouinciæ. In dicendis autem ſententiis pleriq; eorũ qui or/
dines ducebant temeritatem Ioannis accuſabant: ꝙ contra
iuſſum Beliſarii ſeſe Arimini incluſiſſet: ꝙ ſuperbia & aua/
ritia ductus cuncta pro arbitrio fecerit nullo reſpectu du/
cis aut mandatorũ. Id cum animaduertiſſet Narſes ueritus
ne his rõnibus Ioãnes negligeretᷓ (erat eni ſibi amiciſſim9)
in hũc fere modũ ſniam dixit: cũ de publica o uiri utilitate
cõſulitᷓ: eſt q̃dẽ ut exiſtimo utilitas ipſa ꝑ ſe inſpiciẽda: nec
aliis reſpectibus uel odii uel amoris peſſundanda. Atq; ego

remotis aliis cũ rẽ de qua cõſultamus attẽdo:hãc differẽtiã uideor mihi diſcernere:quod ſi obſidionẽ auximi nũc diffe ramus:nil tñ uetat poſt aliquot dies eãdẽ obſidionẽ aſſu/ mere:ſubuenire aũt militibus ꝗ arimini obſidentur:ſi nũc differamus nõ licebit poſtea ſubuentionẽ facere:fame.n.dõ miti intra paucos dies ſeſe dedere hoſtib9 cõpellent᷑.Q uis igit᷑ rectus exiſtimator dubitet illuc eſſe ꝓperãdũ ubi irre/ parabile piculũ urget᷑ At nõ meret᷑ Ioãnes:quod & mãda tor ducis cõtẽptor fuit:& ſe ſponte ſua in id piculũ conie/ cit.Sint hæc uera oĩa quæ de Ioãne dicunt᷑.Q uid ergo an odio Ioãnis & urbem ariminũ tanta exiſtimatiõe dignã & optimos innocentiſſimoſq́ milites q in ea obſident᷑ amitte re ſuſtinebimus? Te aũt q̃ſo dux optime ac p̃ſtantiſſime Be liſari ſi a Ioãne offenſus es uindictam eius delicti aduerſus impatorẽ Iuſtinianũ exercere t.is:cui & ariminũ & milites perirẽt cũ magno rei.p.uulnere.De nobis deniq́ ipſis &de exercitibus nr̃is quę tandẽ exiſtimatio erit ſi in oculis pene nr̃is perire ſocios & urbẽ obſeſſam capi ab hoſtibus nobis ſedẽtibus & ſpectãtibus pmittamus? Ego igit᷑ his rõnibus pmotus ducẽdũ exercitũ ꝓpere ariminũ & opẽ obſeſſis fe rendã cenſeo:poſtea uero & auximũ & alia inimica loca ſi id uidebit᷑ obſidendũ.Adiuuãuit Narſetis ſn̄iam quod lit/ teræ Ioãnis ad Beliſariũ ſcriptæ p hoc ip̄m tp̄s uenerũt:q/ bus fame cõfectos milites pepigiſſe morã ſeptẽ dieꝝ ſignifi cabatur:opẽq́ ſibi ꝓpere ferri poſtulabat.Sn̄ia Narſetis in cõſilio approbata cũ ſubuenire q̃primũ ſtatuiſſent:Beliſa/ rius in hũc modũ ꝓuidit:primo Aratũ cũ militibus mille in illis ipſis locis remanere iuſſit:eiq́ p̄cepit ne ſe cõmoueat

ne ue fortunā ullam tentet: caſtra ſolūmō ſi hoſtis adueniat tueat. Deinde claſſem ornauit: ipleuitq; militib9 qb9 Hero dianū & Vliariū pfecit: ipiū uero totius claſſis penes Ildige rē eē uoluit: nauelq; ſtatim ariminū uerſus nauigare iuſſit: Partē uero exercitus Martino ducēdā tradidit iubēs ut eqs ſpaciis cū claſſe p littus iter faceret. Cūq; ī cōſpectū uenif ſent hoſtiū: tūc ignes de induſtria plures ī caſtris fierēt: quo maioꝝ copiaꝝ opinionē pberent. His itaq; p mare littuſq; cōſtitutis ipſe diuerſa a mari uia p urbē ſalniā tenuit: ea fui it quōdā urbs magna ſatis quā Alaricus & Gotthi q primi in Italiā trāſiuerūt: ad ſolū euerterāt ita ut pter ruinas nihil ſupeſſet. Per hāc igit traſiēs Beliſarius mōtibus iter fecit: ui tatā planiori uia q p Fanēſem Piſaurēſemq; agrū ariminū ducit. Cum.n. multo maiores hoſtiū copiæ circa Ariminū eēnt q ipſe hēbat: ualidas eēGotthoꝝ copias Auximi relin queret ſibi poſt terga cenſebat ingenio potitus & aſtu eſſe utēdū aduerſus gotthos q iuſta acie dimicādum. Profectus igit qbus diximus itineribus cū ad eos montes peruniſſet q cōtra ariminū inſurgūt: quoſdā hoſtiū ut par eſt in magno exercitu p ea loca uagātes offendit: qbus uel interfectis uel captis nōnullos coꝝ uulneribus faciem cæſos dimitti iuſſit. Illi uero ī caſtra gotthoꝝ redeūtes Beliſariū adeſſe cū toto exercitu nūciart: ad fidē uero huius rei uulnera recēs acce pta oſtendebāt. Erat uero meridies cū hæc in hoſtiū caſtris nūciata ſunt: ſtatimq; arma cape miles iuſſus: & ī ſuos qſq; ordines redactus. Duces uero ſtructa acie deſcēſū Beliſarii expectabāt oculos cōtinuo ad mōtes un̄ uenire dicebat cōi uerſos tenētes Beliſarius ī mōtibus ipſis caſtra fecerat pcul

arimio meridiei itinere:nec ea die ad hoſtē s deſcēdit. Itaq̧ gothi fruſtra expectātes tādē ad occaſum ſolis aciē diſſol/ uerūt. Sed cū adueniſſet nox ignes ꝑmultos ī littore diuer/ ſa regiōe qua Beliſarius uenire nūciabaẗ intuētes:erāt aūt ignes quos Martinus atq̧ ei9 caſtra faciebāt maxīo ī metu ea nocte uerſati ſunt:nec fuit eoꝝ qſq̄ q̄ ſomnū capet uel ar ma exueret:die aūt facta claſſem inſup cōſpiciūt ſtructā ac paratā arimino ꝓpinquātē. Itaq̧ a duob9 ſimul exercitibus & a claſſē mari terraq̧ circūuētos ſe arbitrati obſidionē ilii co diſſoluerūt:nullo ordine Rauēnā ex fuga repetētes. Ildii ger cū claſſe primus arimino applicuit:egreſſuſq̧ in terrā caſtra gotthoꝝ diripuit. Nec multo poſt Martinus & Belii ſarius cū exercitibus ſupuenerūt. Cū uero Ioānē & milites q cū eo obſeſſi fuerāt pallore & inedia cōfectos Beliſari9 cōi ſpexiſſet cōuerſus ad Ioānē q̄ſi ei9 temeritati illuderet ꝑma gnas inq̄t grās Ildigeri debes. Ad hæc Ioānes ſupbe nimiū rñdit:Se Ildigeri quidē nullas debere grās:ſed Narſeti oēs oñdere uolēs nullā Beliſario curā fuiſſe ſalutis ſuę niſi Nar ſes cōpuliſſet. Verba hęc Beliſariū turbaȓt:& fuerūt diſſen/ ſionis initiū. Ioānes.n.poſthac Beliſariū formidās Narſeti adhęſit:Cæteri quoq̧ familiares malis ſuaſionibus Narſetē irritabāt:nec decere aiebāt q̄ſtorē īpii & ſecretoꝝ oīum ꝑn cipē ſecreta Beliſarii ſeq ꝑſertim cū ipē Narſes hēret exerci tū nūero ac robore uiroꝝ ꝑſtātē lōge Beliſarii exercitui:dei bereq̧ Narſetē recupatę Italię glīā ſibi nō Beliſario uēdica re. Hęc Narſetē ita extulerūt ut ſeorſum caſtra ſua faceret ac nihil ex his ſeq uellet q̄ Beliſario uidebanẗ:ac ſua p ſe ce pta cōſiliaq̧ de bello iniret:ſimul tñ ad obſidionē urbini ꝓ/

fecti ſunt:nõ tñ eiſdẽ caſtris:ſed Beliſarius cõtra eã ptẽ ur/
bis q̃ ad orientẽ ſpectat ſolẽ.Narſes uero ad occidẽtẽ cõſe/
dit.Cum uero expugnare urbẽ Beliſarius ſtatuiſſet:machi/
naſq̃ pararet:Narſes q̃ſi rẽ uanã deridẽs poſt paucos dies
q̃ eo uenerãt deſerta obſidione cũ exercitu ſuo ariminũ re/
diit:Beliſariũq̃ & ſuos reliqt deteriori cõditiõe q̃ ſi ipſe ab
initio nõ ueniſſet:hoſtes uero cernẽtes ptẽ exercitus abire fi
duciã ſupra modũ aſſumpſerũt:nec iã eã ptẽ q̃ remanſerat
formidabãt.Beliſarius cõtra eã portã qua planior ad urbẽ
eſt aditus:uineas agere incepat:& omnino expiri expugna
tionẽ cõſtituerat.Cum igit ſe ad iſta pararet felicitate quai
dam accidit ut fons qui unicus urbini fuerat ſpõte ſua exa
reſceret. Quare deteriti q obſidebant pactione inita urbẽ
dedidere ut Gotthi urbinateſq̃ ciues impatori Iuſtiniano
ſubeſſent æquo iure cũ aliis ltalicis qui impatori parebãt.
Vrbino recepto Beliſarius quoniã nondũ auximi tentanda
obſidio uidebat in urbeuetanos exercitũ duxit.Eius quoq̃
urbis difficillima expugnatio erat: quoniã in ſaxo undiq̃
præciſo conſtituta nullum fere aditũ expugnantibus da/
bat.Sed ſpes erat in defectu frumẽti.lõgo enim bello attrii
ta Italia ac multis exercitibus calcata ſingulæ ciuitates fru
menti penuria laborabant. Qua etiam penuria urbs ue/
tus ad extremum domita in Beliſarii poteſtatem deuenit.
Narſes cum Arimini eſſet Ioannẽ Vitaliani cum exercitu
miſit ad oppidũ Ceſenã expugnandũ.Ibi dum mœnia ſcai
lis aggreditur repulſus multis uulneribus frequentes ſuo/
rum amiſit:& Phanotheus Erulorum dux in ea oppugna/
tione interiit:q̃ ob rem Ceſena deſiſtens Ioannes ad forum

Cornelii duxit:eamq; urbem dantibus ſeſe incolis ſuſcepit. Per idē tempus Mūdilas & q cū illo Mediolani erāt maxi/mis difficultatib9 inuolui cœpunt. Theudebertus enim frā/coꝝ rex ab Vitigide ut diximus ex fœdere poſtulatus. x. mi/lia burgundionū ad Vraiā miſerat:q̄ ille multitudine fret9 nō ꝓcul Mediolano caſtra faciebat:& īportationē frumēti cęteriq; cōmeatus oēm īpediebat. Mūdilas copias ſuas Co/mi & Bergomi & Nouarię neceſſario diſptitus fuerat. Ipſe uero nō magnū equitū numeꝝ ſecū habebat:ſed nō erat in defenſione urbis difficultas. Mediolanēſes enim ciues una/nimiter ad defenſionē cōcurrebāt:ſed defectus ānonę in ur/be populoſiſſima timebat̄:ſi barbari diutius ſtare in his lo/cis ſinerent̄. Hęc igit̄ intelligēs Beliſarius Martinū & Vli/ariū cū magnis copiis miſit ut Mūdilę cōiuncti barbaros ſummouerēt. Hi cū ad flumē padi ꝑueniſſent qd̄ diſtat Me/diolano unius diei iter nō auſi tranſire flumē timore hoſtiū diu in his locis deſederūt ſpē Mūdilę & obſeſſoꝝ dieti fru/ſtrātes:polliciti enim ſeſe trāſituros eſſe padū & Mediola/nū acceſſuros nihil ꝓmiſſoꝝ exequebant̄. Obſeſſis uero in dies ſpes ac uictus deficiebat. Tādē uero poſt lōgā expecta/tionē Martinus & Vliarius ueritatē faſſi Beliſario ſignifica/rūt ſe ſolos cōtra tātas hoſtiū copias trāſire nō poſſe niſi ue/lint ad manifeſtā pniciē ꝓficiſci:daret operā ſi ſibi uideret̄ ut Ioānes & Iuſtinus q exercitū nō ꝓcul Bononiā hērēt ſe/cū iungerent̄. Beliſari9 his auditis confeſtim Ioāni Iuſtino ſcribēs ꝑcepit ut copiis ſuis cū Martino cōiunctis Medio/lanū feſtinarēt ad liberādū obſidiōe ſocios ī extremo piculo cōſtitutos. Illi āt nihil ſe facturos abſq; Narſetis iuſſu rn̄de/

rũt:rurſus ad Narſetẽ Beliſari9 de ea re ſcripſit. Qui quãq̃ cõcederet exercitũ illuc ꝓficiſci:tñ qa Beliſarii fuerat cœptũ lente admodũ & incurioſe q̃ſi alienũ negociũ agebat. Per hunc modũ dilata res fruſtrationẽ ſuſcepit. At Mediolanũ in dies acrius ꝑmebat:& fame iã ĩtolerabiliter laborabat ĩ/terq; ſpẽ & metũ traducta ciuitas eas ꝑtulit difficultates & anguſtias quæ uix hoĩb9pferẽdę ſunt. Tãdẽ ad extremã ne ceſſitatẽ ꝓducti Mũdilas & milites ut in columib9 ſibi abi re liceat paciſcũt. Gotthi ãt urbẽ ingreſſi nulli ętati pepce/rũt. Trucidati paſſim ciues nõ mõ q arma ferre poſſent ue/rũ ẽt ſenes & ĩpuberes:mulieres in ſeruitutẽ burgũdionib9 traditæ:urbs ad ſolũ euerſa. Reparatus qdã Romanus ci/uis in ea urbe captus minutatĩ a gotthis cõciſus & canibus traditus ẽ. Ita pulcherrima ac populoſiſſima toti9Italię ur/bs ob diſcordiã Narſetis & Beliſarii ultimã cladẽ ſubiuit. Interfecta ſunt in illa uaſtitate Mediolanẽſium ciuiũ ſupra .xxx. millia. Quę cũ audiſſet Beliſarius ĩ maxĩo luctu cõſti tutus ẽ:ĩꝑatoriq; Iuſtiniano ſcripſit rei toti9initiũ & ꝓgreſ ſum. Iuſtinianus aũt cũ iſta cognouiſſet ægre ꝑtulit:non tñ quẽq̃ pũiuit. Narſetẽ ſolũmõ ab Italia reuocauit:auctorita tẽq; totius belli penes Beliſariũ eſſe iuſſit:ex hoc Narſes cũ parte copiaꝶ in græciã abiit. Beliſarius aũt cũ oĩbus reliqs copiis ĩ Italia remãſit:q cũ de bello gerẽdo liberius iã cogi taret q̃q̃ omnis eius cura in Vitigim & Rauennã erat cõuer ſa:tamẽ duo prius oppida gotthis adimẽda ſtatuebat:q̃ ad uerſus Vitigim & Rauẽnã exercitũ duceret. Erãt uero hæc oppida auximũ & feſulę:ambo ſitu locoꝶ munitiſſima:am bo ualidis gotthoꝶ præſidiis cuſtodita. Neq; enim auximũ

poſt terga relinquere uolebat:cū eſſent in ea urbe ſupra tria
milia delectorꝝ militū pmagna īpedimēta ſociis inferre ua/
lentiū.Neqꝫ feſulas qm̄ tenentibus eā urbē Gotthis nihil p
hetruriā fore quietū exiſtimabat.Exercitu igiť trifariā par/
tito ipſe cū una copiaꝝ parte ad obſidionē auximi ꝓficiſci
ſtatuit.Aliā uero partē cum Cypriano & Iuſtino præfectis
feſulas miſit.Tertiā copiaꝝ partem Martino & Ioāni Vita/
liani ducenda cōmiſit:iubēs ut circa padū cū his copiis ca/
ſtra faciant:Vraiāqꝫ & copias eius in illis locis q̄maxime fie
ri pōt diſtineant:ne in tuſcos uel in picentes ad diſſoluēdas
obſidiones uenirent.Quod ſi cōtinere illū ab aduentu ne/
quirent:uenientē pone cōſequanť.Martinus igitur & Ioā/
nes cum ea quā diximus copiaꝝ parte in galliā ꝓfecti der/
tonā urbem iuxta padū ſitā occuparunt:Indeqꝫ Vraiam &
Gotthos infeſtare cœperūt.Cyprianus & Iuſtinus cū aliis
copiis feſulas adeuntes q̄q̄ difficillima eius urbis erat obſi/
dio ꝓpter naturā aſperitatēqꝫ ſitus:tamē de ſuperiori loco
qua planior eſt aditus q̄ ꝓxime admotis eam urbē obſede/
runt.Beliſarius autē ipſe cū longe ualida manu auximū cir
cūſedit.Vitigis optimū quēqꝫ Gotthoꝝ auximi collocaue/
rat:ſummaqꝫ illi cura fuerat eius urbis muniendæ:cōiectās
id quod uerıſſimū erat nunq̄ Beliſariū ad oppugnandum
Rauēnam eſſe profectuꝝ niſi auximū prius in poteſtatē re
degiſſet.Cū ſitū naturāqꝫ loci Beliſarius ſpeculatus eſſet:ſpē
omnē depoſuit auximū per uim expugnandi.Sita eſt enim
urbs loco ſatis arduo:ac inſuper manus egregia delectorū
militum eā tuebatur uel in campeſtri certamine repugnare
apta.Spes uero unica ſuperat fame ac inopia rerum domi/

tandi præſertim cũ multitudo ingens intra urbẽ obſideret. Q uare Beliſarius oppugnationẽ omittens circa montem undiq; poſuit caſtra intentus q̃maxime ne quid importari ad obſeſſos ualeret. Cæteꝝ ea circuitio caſtroꝝ ut ad ꝓhibẽ dum importationẽ utilis erat: ita inutilis contra ſubitas ho ſtiũ iuuaſiones. Nã qui obſidebantur: cõtra quas libitũ erat caſtrorũ partes de ſuperiori loco repentinos impetus facie/ bant. Cæteræ uero partes longe aberant: nec opẽ ferre mili/ tes facile poterant. Hoſtes igitur per hunc modũ aſſidue ca ſtra fatigabãt: crebraq; ex eo prœlia cõmittebant̃. Erat præ terea non ꝓcul ab urbe locus quidã irriguus: in quo herba plurima oriebatur. Hic locus quaſi campus fuit quotidia/ norũ certaminũ: cum obſeſſores & obſeſſi pabulationẽ ex eo quærerent: & acceſſis hinc inde animis nonnũq̃ totis pe/ ne caſtris eo concurrentibus certarentur. In his prœliis Be/ liſarii milites multitudine: Gotthi ſitu præualebant. Virtute pares utriq; habebãtur. Hæc eadẽ certamina feſulis erant. Nam & inuaſiones frequentes & quotidiana ꝓpe prœlia in ter obſidentes & obſeſſos cõmittebantur. Et unica ſpes obſi dentibus erat: fame ac defectu reꝝ neceſſariarũ obſeſſos ꝑ/ uincere. Nam ui expugnandi urbẽ munitiſſimã nulla erat ſpes. Q uare undequaq; circundantes oppidũ ſtationibus militũ opportunis locis diſpoſitis omnẽ importandi facul/ tatem abſtulerant. Cũ hæc eſſet conditio belli auximũq; in picentibus: feſulæ uero in tuſcis enixe obſiderent̃: nouę ꝓti nus res circa padũ exoriunt̃. Frãci enim Theudoberto du ce ſupatis alpibus p citeriorẽ galliã ingẽti multitudine de/ ſcenderunt. Cauſa uero trãſitus eoꝝ ut poſtea cognitum eſt

illa fuit:qa cū uiderēt ꝑ citeriorē Galliā bellū geri dolebat
gens bellicoſa ac pene īmanis finitimā ſibi regionē p̄mioꝝ
eoꝝ q uiciſſent futurā:ipſos uero ſpectatores ocioſos ſede/
re:eos uicinos expectātes quos uictoria p̄buiſſet:hæc tran/
ſeūdi alpes cā fuit. Vraias ꝑ id tp̄s crebris a Vitigide litte/
ris euocatus padū trāſierat:Rauēnā cū exercitu petiturus.
Martinus aūt & Ioannes a Beliſario nup̄ miſſi Vraiā ꝑue/
nientes caſtra nō ꝓcul ab eo fecerāt:ut ſiqua poſſent trāſitū
ꝓhiberent. Diſtabāt uero eoꝝ caſtra ab Vraiæ caſtris milia
paſſuū circiter ſeptē. Inter hæc Franci circū ea repēte loca
ſup̄uenerūt. Hos Vraias & Gotthi ꝑꝑ fœdus nup ictū auxi
liares ſibi ueniſſe arbitrabant̄:ut ſup̄iori anno Mediolanēſi
bello fecerāt. Erant uero Frāci qui tūc cū Theudeberto al/
pes tranſierāt ad octoginta hominū milia:hoꝝ ꝑpauci equi
tes erāt circa ipſum ducē:cætera uero multitudo omnis pe
deſtris. Arma uero ferebāt:nō pila:nō arcus:ſed ad ꝓtegen/
gū quidē corpus ſcutū & galeā:ad feriendū aūt hoſtē gla/
dium & ſecurim bipennē. In prœliis aūt maxime ſecuribꝰ
utebant̄:q̄bus ex cōpoſito feriētes ſcuta & galeas hoſtium
perfringebāt:ut nemo aduerſus tantā uim reſiſtere ualeret.
Hi ergo ut amici Gotthoꝝ ticinū amnē apud oppidū Pa/
piā pontē tranſgreſſi magnas:poſtea Papienſibus intulerūt
clades:ac īmanitate quadā barbara filios uxoreſq; Gottho/
rum per agrū reptos occiderūt. Moxq; trāſmiſſo pado ubi
caſtris Vraiæ ꝓpinquarūt:ſiue cōſilio ſiue temeritate mul/
titudinis rixa & prœlio cū gotthis implicant̄. Nec prius fi
nis prœliandi fuit q̄ Gotthi in fugā uerſi caſtra ſua deſerue
runt:fugienteſq; nō lōge a noſtroꝝ caſtris admirationē plu

rimã Beliſarii militibus intulerunt. Nihil enim audierant de aduentu Francorum:Beliſarium ignotis abditiſq; itine/ribus ueuiſſe ad opprimendum Vraiam exiſtimabant. Ar/mis igitur raptim ſumptis cum aliquanto progreſſi fuiſ/ſent:inopinato Francis occurrerunt:inuitiq; pugnare co/acti cito franguntᷣ. Neq; repetere caſtra auſi ſola fuga ſibi conſuluerunt. Franci uictores una eadẽq; die Gotthoꝝ & Beliſarii copiaꝝ caſtra utraq; ceperunt:in illiſq; cõſtiterũt: cõmeatu in utriſq; ſatis abunde inuento. Vraias ex fuga Rauẽnam:Beliſarii autem copiæ per Placentinoꝝ & Par/menſiũ fines ſupato apẽnini iugo in hetruriã abierũt. Hic ſubitus francoꝝ aduẽtus Vitigi ſimul Beliſariũq; turbauit. Maxima uero formido Beliſariũ habebat ne frãci in hetru/riam deſcenderẽt:& copias illas quæ feſulas obſidebãt op/primerẽt:Eſt aũt breue expeditũq; iter per Placentinũ Par menſemq; agrũ in hetruriã deſcendẽtibus. Sed Frãci cõmo rantes circa padum cũ neq; uina neq; cætera opportuna re/perirent:utpote in regione longo bello afflicta tantũmodo bouina carne & aqua padi ueſcerentur:in uarios langores breui ceciderunt. Quibus uexati cũ frequentes eoꝝ more/rentur:ſtatuerunt retro abire:ac ꝑ eadẽ ueſtigia qua prius uenerant in galliã ac trans alpes redierunt. Trãſitus igitᷣ frã coꝝ hic finis tunc fuit. Qui uero feſulis obſidebantᷣ Gotthi cum fame premerentur:ac ſæpius poſtulata auxilia non ue nirent:tandẽ pactione urbẽ Cypriano & Iuſtino dedidere. Illi autẽ ſuſceptis feſulis ac p̃ſidio militũ impoſito cũ reli/quis omnibus copiis auximũ profecti ſunt. Nã Vitigis cũ toto Gotthoꝝ robore illis qui auximi obſidebantur laturũ

ſeſe opē ꝑmittebat. Et Vraiæ pſentia hoc ipm polliceri ui/
debatur. Quare Beliſarius quoq; eo copias undiq; contra/
here coactus eſt: ne lōgus obſidionis in irritū caderet. Veꝝ
cū auxilia ſæpius ꝓmiſſa obſeſſis nequaq̄ uenirēt: ipſi tamē
præter opinionē ꝑtinaciter durarent: ſtatuit Beliſarius eos
neceſſitate aliqua ad deditionē compellere: cuius rei gratia
hæc machinat̃. Fons erat perēnis aquæ extra mœnia auxi
mi ab ea parte oppidi quæ ad ſeptētriones ſpectat: ita pro
pinquus mœnibus: ut intra iactū lapidis foret. Eum fontē
Beliſarius tollere cōſtituit: quoniā animaduerterat obſeſſos
ex eo tantūmodo fonte aquā hr̄e: huius igit̃ rei cōficiendæ
cauſa ſub primā ſtatim lucē armari exercitū iubet: atq; ex
cōpoſito ad mœnia accedere. Gotthi uero oppugnationem
oppidi parari exiſtimātes ꝑ mœnia opportunis locis conſti
terūt. Beliſarius quinq; uiros huius artificii gnaros cū dola
bris & malleis ad hoc ipm paratis multoꝝ clipeis ꝓtectos
ad fontē effodiēdū deſtruēdūq; ſummiſit. Qui poſtq̄ eo uē
tum eſt: fornicē quo fons deſuꝑ contegebat̃ ſubeuntes ſecu
ri iā a telis quę de mœnibus mittebant̃ demoliri fontē cœ/
perūt. At enim Gotthi poſtq̄ intellexere omnē conatū fieri
ad fontē demoliēdū egreſſi oppido ꝑliū acerrimū inierūt.
Pugnabat̃ ſub ipſis mœnibus loco difficili & ꝑiculoſo: Got/
this ad fontē tutandū accedere nitentibus: Beliſarii militi/
bus enixe repellentibus. In hoc prœlio multi ceciderūt: plu
rimi tamē ex Beliſarii militibꝰ. Nam Gotthi de ſuꝑiori lo
co feriētes ꝑfacile hoſtes conficiebāt. Sed aderat Beliſarius
adhortator præſenſq; magna uoce ſuos impellebat: nec pe/
dem referre patiebat̃. Integros in ſaucioꝝ & cadentiū locū

continuo ſummittebat. Id certamẽ ad meridiẽ uſq; puenit: cũ ferre ab ortu ſolis cœptum fuiſſet: tandẽ maiore conatu ſubnixi milites gotthos intra mœnia refugere cõpulerunt. Moxq; retro abeuntes eos quos ad demoliendũ fontẽ miſe rant reuocarũt putantes opus iãpridẽ eſſe pfectum. At illi uix paruã aliquã receptaculi partẽ demoliti fuerant. Cauſa uero huius erat: q antiquitus tanta diligentia exædificatus erat fons: ut multo facilius de uiuo ſaxo q̃ de muro eius de meretur. Cum igit̃ labore irrito ſuſceptũ id certamen ap/ pareret: Beliſarius quod reliquũ erat: & ſucco herbaꝝ ma/ ligno: & cadaueribus iumentoꝝ & lapide quẽ aſueſtũ uo/ cant inficiendã eius fontis aquã curauit: quoad eam peni/ tus inutilem reddidit: Gotthiq; iam penuria aquaꝝ laborã/ tes uix atq; anxie puteis quibuſdã exiguã corruptãq; præ/ bentibus aquã ſuſtentabant. Poſt hæc Beliſarius neq; præ/ lio amplius laceſſere obſeſſos neq; moleſtias inferre ullas cu rauit: ſed quieſcendo aſſidendoq; finẽ expectabat. Orta de/ mũ mentio eſt deditionis: poſtulãtibus Gotthis incolumi/ tatẽ & aſportationẽ reꝝ ſuaꝝ in urbẽ Rauennã pfecturis. Quæ audiẽs Beliſarius ſecum ipſe ambigebat. Nã tot tãq; egregios bello hoĩes dimitti & augeri hoſtiũ uires qui Ra/ uennæ cõuenerãt: alienũ ab utilitate publica exiſtimabat: & ſedẽdo ad auximũ tp̃s in lõgũ terere piculoſum arbitra/ bat̃: pſertim cũ Frãci dicerent̃ in auxiliũ Gotthoꝝ eſſe uẽ/ turi. Maxĩe uero refragabant̃ milites qui ex lõga obſidiõis erũna pdã ex oppido affectabant: nec ulla pactione ſe illa priuari patiebant̃. Demũ cũ Gotthos penuria ac defectus rerũ: Beliſariũ aũt importunitas tẽporis urgeret: compoſi/

ta res eſt magno Beliſarii labore:ut dimidia rerum pars militi
bus in prędã daretur: reliquã Gotthi retinerẽt: Utque Gotthi qui
erãt auximi in exercitu Beliſarii remanerẽt ęquo iure cum
aliis militibus. Per hunc modũ cõpoſitę res ſunt:& oppidũ
pactione traditũ. Auximo recepto Beliſarius aduerſus Viti
gim & Rauennã ducere cõſtituit contractis undique copiis.
Eo profectus ſtatim primo aduẽtu Maximũ unũ ex prefectis
ſuis cũ parte copiarum ad obſeruãdas cuſtodiẽdaſque padi ri/
pas miſit:ne quid exinde Rauẽna importari ualeret: Unũ.n.
eius flnminis os nõ procul Rauẽnã mare influit. Vñ ẽt foſſa
quadã deriuatus amnis Rauẽnã deducebatur. Volens igitur
añ oĩa hanc opportunitatẽ auferre Beliſarius Maximũ cũ
parte copiarum citeriori ripæ cuſtodiẽdę prefecit. Venit ẽt ex dal
matia Vitalis cũ aliis copiis a Beliſario euocatus:& alterã
eius fluuii ripã obſedit. Accidit uero per hoc tp̃s res mirabi/
lis & prius ĩaudita. Nã cũ magna nauigiorum multitudo ex
gallia ueniret: frumẽtũ cęterũque cõmeatũ Rauenã ferentiũ
flumẽ ip̃m uſque adeo decreuit:ut pleraque nauigia deſtituerẽ/
tur. Ex quo factũ eſt ut a militibus Beliſarii oĩa capentur.
Nec multo poſt eas captas flumen in ſuã magnitudinẽ re/
diit. Hoc fortunę indiciũ primũ fuit cœptis Beliſarii fauẽ/
tis:nõ enim ſtabat memoria ullo unquam tp̃e id antea cõtigiſſe.
Flumine igitur padi facultas ĩportãdi Rauẽna per hũc modũ
ſublata eſt. Mari uero importari nihil poterat cũ ubique Got/
thorum hoſtes mare poſſiderẽt. A terra uero Beliſarius cũ exer
citu urgebat:nec ĩportari quicquam patiebatur. Cũ Rauẽna ĩ hunc
modũ obſideretur: frãcorum legati ad Vitigim uenerũt: offerẽ/
tes frãcorum in Italiã trãſitũ ac liberationẽ obſidionis: copia/

rūq; Beliſarii certiſſimā cladem:ſi in ſocietatē dominationis Gotthi recipe frācos malint.Hęc magna uerboꝝ iactātia ꝑ legatos francoꝝ explicata mentes audiētiū extulerūt:Quī genta enim armatoꝝ milia tranſitura in Italiā pollicebanť: quæ Beliſarius ſi ſapiat:nunquā ſit expectaturus:uel ſi expectaret ſecuribus francoꝝ cū ſuis omnibus cōfeſtim macta/tū iri prædicabant.Hæc tā grandia partim extollebāt Vitigim & Gotthos:partim deterebant. Nā uenturos in Italiā francos ac uictores fore nō dubitabant.Sed regni ſocietatē ſeruaturos eſſe nullo modo credebant.Itaq; nō minus in ꝑ/niciē cladēq; Gotthoꝝ uenturos eſſe francos ſuſpicabantur ꝙ in pniciē hoſtiū ſuoꝝ.Hanc coꝝ ſuſpitionē augebat Beliſarius.Dux enim ſagax & rebus gerendis aptus confeſtim ubi ueniſſe legatos francorū cognouit:ſuos & ipſe legatos Rauēnā miſit:qui & cōcordiā Gotthis cum impatore Ro. offerrent:ac infidelitatē francoꝝ cōmemorando ab illorum ſocietate deterrerent.Gotthi igitur francoꝝ & Beliſarii hinc inde auditis legatis:quid optimū foret cōſultantes:poſt longam diſceptationē impatoris concordiā prætulerunt. Per hunc modū legati francoꝝ irrita legatione dimiſſi ſunt:& frequentes poſthac cum Beliſario tractatus habiti:crebriq; hinc inde nuncii oratoreſq; cōmeabāt.Deniq; tractatuꝝ re/rū hic exitus fuit:ut cōtrouerſiæ omnes ad arbitriū impa/toris Iuſtiniani delegarenť.Huius rei gr̄a oratores ad Iuſtinianū miſſi:& induciæ quædā inter obſeſſos & obſidentes fuere.Inter hæc accidit ut horrea publica quæ erant Rauēnæ cū omni frumento cremarenť:quæ quidē res in maxi/mas difficultates Gotthos adduxit:cū & frumēta incendio

conſumpta eſſent:& Beliſarius importari nõ ſineret:illa ut aiebat ratione quo magis ad æquas cõditiones Gotthi de/ſcenderent.Suſpitionẽ uero non paruã afferebat Vitigidi: quod unde ꝓueniſſet incendiũ ignorabať:alii fulmine:icta cõflagraſſe putabant:alii de ĩduſtria iniectũ ignẽ a qbuſdã maliuolis:alii opa Beliſarii factũ ſuſpicabanť.Regia quoq; in ſuſpitionẽ huius incendii ueniebat:quoniã inuita ac re/pugnans uiolentis nuptiis ab Vitigide fuerat in mrimoniũ accepta inimico atq; infenſo animo erga uiꝝ eſſe putabať. Hoc igiť frumenti incendiũ Vitigim & Gotthos plurimũ turbauit:& quaſi ĩ deſpatiõe adduxit.Siue enim fulmine ꝓueniſſet incendiũ:ſibi deũ ac cælos aduerſari putabat:Siue de induſtria factũ eſſet:qbus iam cõfiderent neſciebant: Defectus certe annonæ breuiter ĩpendebat: nullaq; ſuperat importãdi ſpes:qm̃ Beliſarius ꝑoſt cremata horrea diligen/tius obſeruabat ne qd importareť. Per hoc tp̃s Gotthi qui alpes incolebãt pleriq; ſe Beliſario dedere uelle ſignificarũt. Sunt uero p alpes plurima caſtella quæ a Gotthis antiqtus ibi collocatis tenebanť.Alpes enim Italiã a gallia diſtermi/nant:mirabiliq; altitudine inſurgunt:difficillimoſq; aditus habent:ualdeq; intererat eos aditus cuſtodiri. Qua de cã Theodericus Gotthoꝝ rex & ualidã Gotthoꝝ manũ cum cõiugibus & liberis per eos ſaltus collocauit:caſtellaq; & arces illis attribuit.Siſigis igitur unus ex Gotthoꝝ ꝓceribus qui in alpibus caſtella quædã habebat primus omniũ Beli/ſarii milites ad ea loca miſſos ſponte ſuſcepit:& alia caſtel/la idẽ facere ſuadebat.Erat per id tẽpus Vraias in citeriori gallia:exercitũq; parabat:quo Rauennam proficiſceretur.

Collegerat uero iam in exercitu ad quattuor milia militũ. Hoꝝ magna pars alpini erant:qui poſtq̃ audiuerunt Siſigim ad hoſtes defeciſſe:caſtella uero & arces in quibus ipſi natos uxoreſq; habebant tentari ante oĩa eo ducere Vraiam cõpulerunt. Igitur cũ omnibus copiis quas parauerat in alpes ꝓfectus Siſigim & milites Beliſarii obſedit. Hęc rurſus cũ audiſſent Ioãnes Vitaliani & Martinus qui caſtra tunc per galliã faciebant:ſine ulla mora & ipſi in alpes ꝓfecti caſtella quædã in ipſo itinere cepunt. In his frequentes uxores & filii eoꝝ qui cũ Vraia militabant capti ſunt:quæ poſtq̃ intellexerunt parentes ac mariti:eorũq; propinqui deſertis Vraię caſtris ad hoſtes trãſfugerũt:quo ſuos recuparẽt. Per hunc modũ Vraias a militibus ſuis deſtitutus cũ paucis in galliã reuerſus parandi amplius copias aut ſuccurrendi obſeſſis cogitationẽ abiecit. Ita Vitigis & Gotthi qui Rauẽnę erant deſerti a ſuis ac omni ſpe deſtituti obſidebant̃:maioreſq; cõtinuo difficultates ſubibant. Cũ hæc eſſet cõditio rerũ apud Gotthos legati ab imꝑatore uenerunt:Dominicus & Maximus ambo ex ſenatu:ferebant uero Iuſtiniani rñſum ad ea quæ Vitigis & Gotthi de cõcordia poſtulauerãt. Summa decreti Iuſtiniani hæc erat. Vitigis omnia trãs padũ loca retineat:citra padũ uero cuncta dimittat. Mediam uero pecuniaꝝ regaliũ partẽ imꝑatori tradat:reliquã partẽ retineat. Gotthi uero omnes qui citra padũ incolũt ſubiecti Romano imꝑio ſint. Locuti ergo prius cũ Beliſario legati: deinde Rauẽnã ingreſſi mãdata expoſuerũt:q̃ lętis animis ab Vitigide cęteriſq; Gotthoꝝ ꝓceribꝰ audita & cõprobata ſunt. Beliſarius autẽ hæc magno cũ dolore audiebat ſecum

ipſe indignans ac grauiter ferens quod cum plene habere uictoriã de Gotthis poſſet ſibi auferebat̃. Itaq; redeuntibus paulopoſt legatis ac ſubſcriptionẽ eius poſtulantibus ſub/ſcribere noluit. Quæ quidẽ res permagnas apud Gotthos ſuſpitiones peperit: uerentes ne doloſa pacis ſimulatione de cipiantur: palamq; dictitare cœperũt ſe niſi conſentiat Be/liſarius nihil de pace eſſe facturos. Legati uero ipſi & qui ordines in exercitu ducebãt: Beliſarii factũ ualde indigna/bantur: eumq; non parere Iuſtiniani decretis inter nefaria reponebant. Nataq; ex his ſuſpitio eſt: quaſi Beliſarius ipſe imperiũ affectaret: ac tota mente ab alienatus a Iuſtiniano eſſet. Et hæc ſuſpitio plurimũ eo tempore increbuit. Qua opinione inducti clam ad eũ Gotthi miſerunt hortantes ut non alteri ſed ſibi ipſi occidentale imperiũ cõparare uelit. Gotthos enim ſi id faciat ſibi ſponte ac uoluntarie paritu/ros eſſe aiebant: regnumq; Italorũ ſimul atq; Gotthorũ cum indelebili potentia habiturũ. Hæc nunciabant̃ clam a pro ceribus Gotthorũ. Senſit Vitigis hæc oblata: ſuoſq; & ipſe mittens nuncios ad hæc eadem Beliſarium cohortatus eſt. Beliſarius igit̃ iſta conſiderãs ac utilia fore arbitratus ſi cũ ſapientia gubernent̃: Ioannẽ Vitaliani & Beſſani & Aratũ magnos in exercitu homines: ſed nequaq̃ beniuolos ſibi di uerſa in loca cũ ſuis queq; copiis ablegauit: ſimulata cauſa quaſi tantæ ſimul copiæ difficilius alerent̃: alibi uero pabu li & cõmeatus maior facultas eſſet futura. Hæc fingebatur cauſa. Cæterũ illi allegabant̃: ne præſentes quicquã turba/rent. Ipſe autẽ poſt hæc oĩbus qui ordinẽ ducebant in unũ uocatis cum de Gotthorũ difficultatibus diſſeruiſſet: Quid

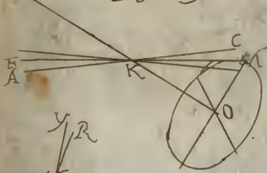
diceretis inquit:ſi nõ ſolũ ea quibus impator noſter cõten/
tus eſſe uidet̃;ſed etiã multo maiora præſenti bello adipi/
ſceremur. Tunc pro ſe quiſq; laudauit maiora fieri ſi poſ/ 35
ſint.his ita auditis nõ aliter patefacta re conſilium dimiſit.
Nec multo poſt quodã e ſuis Rauẽnã miſſo ſignificauit ſe
cõſtituiſſe ea facere quæ illi ſuaſiſſent:eoſq; hortatus eſt ad
rem accelerandã. Gotthi aũt utpote qui iã fame premebã/
tur ſine ulla mora legatos cũ auctoritate publica ad Beliſa/
rium miſerũt.hi cũ in caſtra ueniſſent:nihil corã militibus
locuti ſunt.Sed Beliſariũ ſecreto cõuenientes ſe ea de cauſa
ueniſſe dixerũt:ut fidẽ ꝓmiſſioneq; ac iuſiurandũ ab eo ſu
ſcipiant.Erant uero ꝓmiſſionũ genera duo:unũ de legiti/
ma gubernatione inſtitutiſq; Gotthoꝝ cõſeruãdis:ac nemi/
ni ſuccenſendo pro his quæ ſupiori tpe facta eſſent:& alia
huiuſmodi q̃plura.Aliud quod ipſe Italię Gotthorũq; poſt
hac rex erit.Hæc ſi ille ꝓmittat & iuret ſibi portas apturos
eſſe Gotthos:eũq; cũ toto exercitu in urbẽ Rauennã rece/
pturos dixerũt:Beliſarius cætera iurauit omnia queadmo/
dum legati poſtularũt.De regno aũt ſuſcipiendo:cũ Rauẽ
næ foret corã Vitigide cæteriſq; Gotthoꝝ ꝓceribus ſe p̃ſta
turum iuſiurandũ dixit.Legati uero nequaquã ſuſpicantes
quin rex eſſe uelit:iuſiurandũ in hac parte ab eo capere di/
ſtulerunt:quaſi mox Rauẽnã ingreſſos corã proceribus id
foret p̃ſtaturus. At Beliſarius lõge alia mente agitabat.Iu/
ſtinianus enim dudũ cũ Beliſariũ bello gerendo p̃fecerat:
magnis iuramentis obligauerat:ne regnũ ne ue imperiũ ſe
uiuente aſſumeret:ne ue ſe nũcupari haberi ue tyrãnus:aut
rex uel impator patiatur. Hæc ille iurata ſeruare incõcuſſa

fide ſtatuerat:uerbaq; Gotthis in hac parte dabat. Tũc igi/tur his ita geſtis Beliſarius uolentibus Gotthis in urbẽ Rauennã uocatus eſt. Ille autẽ ornato exercitu claſſeq; parata qua cõmeatũ omnis generis abunde deferret:magna Gotthorum exercituſq; lætitia Rauennã ingreditur. Cum uero ingentes Gotthorꝝ copiæ Rauennę eſſent:uolens Beliſarius eas copias minuere:paucis poſt ingreſſum diebus licẽtiam omnibus qui citra padum incolerent:dedit domũ remeandi. Illi uero longa militia defeſſi libentiſſime ad ſuos redierunt:ita multitudine Gotthorꝝ quæ Rauennæ erat attenuata Beliſarii exercitus longe potentior ac plane dominans intra Rauẽnæ mœnia remanſit. His ita cõfectis Gotthorum proceres qui ubicũq; per Italiam erant uel ipſi uenerunt ad Beliſarium Rauennã uel oratores ſuos miſerũt. Sed cum ſuſceptio regni a Beliſario differretur:eaq; res admirationẽ primo mox & ſuſpitionem pareret:auxit mox eam ſuſpitionẽ Beliſarii reuocatio a Iuſtiniano facta:nam fama increbuerat & detulerãt quidam Beliſarium affectare Italiæ regnum:ac iam plane ſuſcepiſſe:quo metu Iuſtinianus illum ad ſe cõfeſtim ex Italia reuocauit. Gotthi autem hoc ſentientes ſibi ipſi ab initio perſuadere nullo modo poterant:illum ad imperatorem Iuſtinianum eſſe rediturum. Sed poſtquã apparatus fieri uiderũt:ac omnia diſponi quæ ad profectionẽ eius fieri oportebat deceptos ſeſe ac plane circũuentos a Beliſario cognouerunt. Sed quid agerent:ille enim Rauennam & proceres in poteſtate ſua habebat:ut ne querelæ quidem liberæ forent. At enim qui trans padum erant Gotthi ubi hæc ſenſerũt:Papiæ conue/

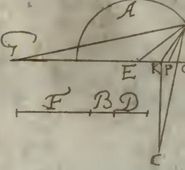
nientes ac multũ inter ſe conqueſti de communi gentis ca/
lamitate ac de Beliſarii fraude tandem Vraiam conſtituere
ſibi regẽ uoluerunt. Quod ille paſſus non eſt: maxime illa
ſe ratione excuſans ꝙ cum fratris filius Vitigidis eſſet: neq;
pia neq; honeſta facere uideretur ſi illo uiuente ipſe regnũ
aſſumeret: hac ille ratione probabili ſe excuſans auctor fuit
ut Ildouadus rex conſtitueretur uir magnæ inter Gotthos
auctoritatis magnæq; potentiæ: & qui longo tempore Ve/
ronæ dominatus eſſet. Is ergo tũc ex urbe Verona Papiam
euocatus purpuraq; indutus rex Gotthorum appellatur: ac
de ſalute gentis ſuæ cogitare iubetur. Ildouadus ergo per
hunc modum factus rex ſtatim oratores Rauennã ad Be/
liſarium miſit: qui cõmemorata illius promiſſione dudum
facta de regno Italiæ Gotthorumq; ſuſcipiendo defectum
fidei palam arguerent: ac ea fraude deceptos fuiſſe ab eo
Gotthos quærerentur. Proinde ſi etiã tunc adimplere pro/
miſſa ac rex fieri uelit: idq; facto oſtenderit: Ildouadum of/
ferre ſe Rauennam eſſe uenturum: ac purpuram ad pedes
eius poſiturum. Sin imperatoris ſeruus eſſe malit: q̃ ipſe
imperare: ne grauiter ferat: ſi Ildouadus & Gotthi qui re/
liqui ſunt de communi gentis ſalute prouidere nitantur.
Hæc ſumma orationis fuit. Beliſarius palam ad hæc re/
ſpondit: ſe uiuente Iuſtiniano imperatore nunquã regnum
eſſe ſuſcepturum. Cum hoc reſponſo legati ad Ildouadum
Papiam redierunt. Et Beliſarius parata claſſe cum Vitigi/
de ac cæteris Gotthorum proceribus cumq; theſauris re/
giis Bizantium nauigauit quinto anno poſtquã bellum in
Italia gerere inceperat.

CVM Bizantiũ pueniſſet Beliſarius magna lætitia a Iuſtiniano ſuſceptus plurimoq; in honore habitus omnẽ quę de ſe prius habita fuerat ſuſpitionem deleuit. Gotthi quos ſecũ adduxerat humane benigneq; recepti ſunt:& cũ admiratione quadã cõſpecti. Nec id quidẽ imerito illis contingere uidebat. Erat enim Vitigis Gotthoꝝ rex qui nuꝑ urbẽ Romã tãta multitudine obſederat:& Amalaſuẽta eius uxor quondã Theoderici Gotthoꝝ regis qui Italiã poſſederat neptis: pręterea Ildouadi tunc regis filii duo quos Rauẽnæ penes Vitigim reptos nõ dimiſerat Beliſarius:ſed una ſecũ in gręciã abduxerat:erant & alii Gotthoꝝ ꝓceres quos intuebantur oẽs Beliſariiq; uirtutẽ quę tãtas res cõfeciſſet admirabãt tollentes in cęlũ laudibus quod nuꝑ aphricã nunc Italiã ad Iuſtiniani imꝑium redegiſſet:& in græcia quidẽ res hmõi erant. In Italia uero poſt Beliſarii diſceſſum apud Ioãnẽ & Beſſam & Vitalẽ Iuſtiniano iubẽte gubernatio remanſerat. Venerat enim Cõſtantianus ex Dalmatia q & ipſe numero gubernatoꝝ additus eſt. Cõfeſtimq; apparuit quãtũ iter gubernationẽ hoꝝ & Beliſarii intereſſet. Vt eñi omittã rei militaris ſcientiã qua oẽs ætatis ſuę duces longiſſime ſupauit: erat in illo humanitas ſumma ꝑ quã paupi æque ac opulẽto ſeſe impertiebat. Acceſſus uero ad eũ faciles ac liberi cuiq; generi hominũ præterea liberalitas admirãda. Militib9 qui equos aut arcus aut arma nõ ignauiter amiſiſſent:cõtinuo alia donabat. Ruſticoꝝ uero tantã habebat curam ut indu-

fig: 19

20

21

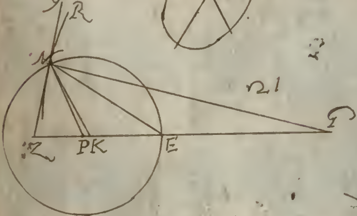
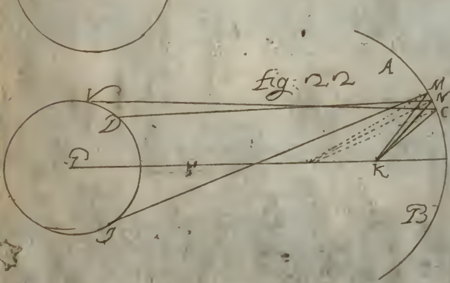

fig: 22

cendo exercitu neminẽ eoꝝ uiolari:nemini inferri dãna pa/
teref.Ne poma quidẽ in arboribus pendẽtia milites ſui at/
tingere audebant.Hac ille ſeueritate diſciplinæ cõſequebaẽ
ut caſtra eius abundantiora eſſent q̃ ullũ in urbe foꝝ.Ita li/
bera & ſecura erat reꝝ uenaliũ importatio.Abſtinẽtia uero
eius erga ciuitates ſocias & amicas nemo ſatis digne queat
referre.Maxima illius beneficia in ciuitates:nullæ unq̃ ue/
xationes audiebanẽ.Qui uero in gubernatione ſucceſſerũt
neq̧ hũanitate neq̧ uirtute neq̧ abſtinentia pares fuere.Nã
& ipſi rapinas prædaſq̧ ſectabanẽ:& milites in omnẽ licẽ/
tiam prolabi ꝑmiſerunt:ſuperbi quidem in ſocios in hoſtes
uero nõ ſatis feroces.Itaq̧ res breui tp̄e retrouerti & in rui/
nam tendere manifeſte cœperunt:ut deinceps a nobis oſten
detur.Ildouadus Gotthoꝝ rex ut ſupra diximus nouiter cõ
ſtitutus poſt Beliſarii diſceſſum:ſumma cũ diligẽtia res exe
quebaẽ.Gotthos enim oẽs & Italicos qui cũ Gotthis ſentie
bant arma cape:& ad præſcriptũ diẽ Papiæ cõuenire iuſſit.
Paruus quidẽ ab initio exercitus fuit:ſed cõtinuo augeſcẽs
ac ſpem aſſumens indies meliorẽ.Adiuuabat uero non me/
diocriter Gotthoꝝ partes auaritia & iniuria aduerſariorũ.
Exactores enim pecuniaꝝ fiſci noĩe a Iuſtiniano in Italiam
populos uexare mirabili acerbitate cœperũt:& ad indebita
rũ pecuniaꝝ ſolutionẽ cõpellere.Rationes ſiquidẽ repoſcẽ/
tes omniũ quæcũq̧ ſub Theoderico primo Gotthoꝝ rege
uel ſub alio deinceps regũ Italici adminiſtraſſent:& magi/
ſtratuũ quoſcunq̧ ꝑ ea tp̄a quiſq̃ italoꝝ geſſiſſet a ciuitati/
bus quoq̧ ꝓmiſſaꝝ dudũ Gotthis pecuniaꝝ in diſquiſitio/
nem uocantes eaſq̧ pecunias quaſi fiſco debitas repoſcẽtes:

& ſingulis priuati hoībus & publice ciuitatibus tātā deſpe/
rationem attulerūt:ut gotthos iterꝝ fieri dominos rerū opta
rēt:multiq; uolūtarii ad Ildouadū ꝓficiſcerēt eiuſq; exerci
tū copiaſq; augerēt.Erat quoq; nō diſpar q̄rela in exercitu
īpatoris.Qua enim auaritia exigebātur pecuniæ indebi
tæ ab italicis:eadē auaritia militib9 pecuniæ debitæ nō ſol/
uebantur.Vna dūtaxat cura erat ad explendā Iuſtiniani cu
piditatē pecunias cogere:nihil erogare.Itaq; milites pariter
atq; italici tātis iniuriis cōpulſi ruinā īperii affectabāt.His
creſcēs indies Ildouadus omnes trāſpadū:oēs Venetiaꝝ ur
bes in poteſtatē recepit & italoꝝ gotthoꝝq; multitudine e/
xercitus eius cōpletus eſt.Quā ob rē haud multopoſt edu/
cere in aciē ac fortunā pugnæ tētare non dubitauit.Prœliū
hoc nō ꝓcul Taruiſio fuit aduerſus Vitalem q unus erat ex
Iuſtiniani ducibus:uictorq; Ildouadus tanta ſtrage Vitalis
exercitū concidit:ut dū ipſe cū paucis euaderet:reliqui oēs
uel interficerētur a gotthis uel captiui ducerent. Ea uicto/
ria magna & clara mirabile quantū Gotthoꝝ animi creue/
rūt:quantūq; fractæ ſunt aduerſarioꝝ uires:ut nō ſolū trā/
ſpadū per galliā & Venetias:uerū etiā citra padū partes cō
firmarēt:nomēq; Ildouadi celebre fieret apud Iuſtinianum
īpatorem aliaſq; natiōes.Nec multopoſt Vraiā maximū
inter gotthos hominē perſecutus eſt:ſuſpitione iniecta qua
ſi cū hoſtibus ſentiret.Hæc enim prætexebatur cauſa.Cæ/
terū ob eam rem iritatū aduerſus Vraiā quidā putāt:quod
contentiones quædā inter Vraiæ uxorem ac reginam inci/
diſſent.Ego autē Ildouadū magnum ac ſapientem uirū nō
adeo leuem exiſtimo fuiſſe:ut cōtentionib9 mulierū permo

tus eſſet ad Vraiam interficien dũ:uerũ illam fuiſſe cauſam puto quod Ildouado regi ſuſpecta erat Vraiæ potẽtia. Nã genus gotthorũ ualde ſuſpitioſum fuiſſe cõſtat:& ſuos erga reges nõ ſatis fideles. Mortem Vraiæ permulti gotthoꝶ improbarunt:palãq; deteſtati ſunt quaſi rem ſceleratam & impiam. Itaq; & ipſe Ildouadus ab uilla uno ex cuſtodib9 ſui corporis dum prãderet occiditur. In eius locũ Ataricus rex:creatur qui nec ipſe diu regnauit. Sed propter malam ineptamq; gubernationẽ:quinto poſt electionẽ menſe a gotthis occidit᷑. Ita duobus regibus intra biẽniũ interfectis ad Totilã magno gotthoꝶ conſenſu regnũ defertur. Hic ante qnã rex factus eſſet: Taruiſii dominabatur quæ eſt ciuitas Venetiaꝶ. Pater ei9 Ildouadi regis frater germanus fuerat. Itaq; ĩterfecto Ildouado ut ſupra diximus:Totilas ipſe formidans ꝑpter illius cõſanguinitatẽ clã Rauẽnã miſit:& cũ Iuſtiniani ducibus pepigit ad hoſtes tranſire cum omnibus quibus præerat:cũq; Taruiſio oppido. Dicta ad rem conficiendã dies erat. Quæ cũ nõdum ueniſſet:Gotthi pœnitẽtia quod Ildouadi morte lætati fuiſſent:quodq; Ataricũ regem creaſſent:hominẽ nequaq̃ tanti ut Gotthoꝶ gentẽ defendere aduerſus tantas uires hoſtiũ ualeret:ad Totilã Ildouadi ꝑpinquũ reſpicere atq; regẽ optare illũ cœpunt. Tandem Atarico de medio ſublato Totilã regẽ fecere. Iuſtinianus aũt cognitis his quæ in Italia contigerant:ducũ ſuorũ impitiã & ſecordiã increpabat ꝙ in tãtis diſcordiis hoſtiũ tãtiſq; reuolutionibus ipſi opportunitatẽ reꝶ agẽdaꝶ nacti nihil protinus effeciſſent. Quibus increpationibus ꝑmoti duces Rauennæ ſimul oẽs cõuenerunt. Ibi cũ de inferendo

bello cōſultaret:placuit ante oīa ad urbē Veronā exercitū ducere. Eius nāq; urbis capiēdæ ſpes q̄dā illi ſecreto afferebat. Erāt uero hi duces undecim:quoꝶ pcipui hēbant Cōſtātianus & Alexāder in Italiā nup a Iuſtiniano miſſus ad pecunias colligēdas. Profecti igit cū ingētibus copiis ubi Veronæ ꝑpinquarūt ſpem dudū ſibi ꝑbitā expiri decreuerunt. Erat.n. Martianus quidā uir domi nobilis caſtellū habens nō ꝓcul Verona: is qa ptes impatoris animo ꝑferebat: cuſtodē unius portaꝶ induxerat ad exercitū impatoris recipiendū: re igit arcane cōpoſita cū eo perueniſſet exercitus ꝑmittitur Artauades armenius cū manu delectoꝶ militum qui portā ante capiat ac cæteꝶ exercitū ꝑſtoletur: nihil ꝓmiſſoꝶ in hoc loco defecit. Nam intēpeſta nocte cū ad portam ueniſſent milites ꝓditor apiens intra urbē eos recepit: Illi portā ingreſſi mœnibus quoq; ſupra eā captis exercitui ſignificarūt & Gotthi ſentiētes hoſtes eē ī urbe: ꝑ diuerſam portā aufugerūt. Duces uero captā a ſuis portā audientes iter quidē ſtatim ingreſſi ſunt. Sed anteq̄ in urbē uenirent: de ꝑda inter ſe diſceptātes quinq; milibus ab urbe paſſibus conſtiterūt. inter hæc dies eluxit. arx eſt Veronæ urbi ſupeminēs ex qua intra urbē & extra longe ꝓſpectus eſt. Gothi igit qui in arcē refugerant cernentes paucos intra urbē hoſtes: exercitū uero extra urbē exiſtere: nec dū mœnibus appropinquare ſubito ex arce īpetu facto urbē ꝑuicerunt: & portā quæ tenebat ab hoſtibus receperūt atq; clauſerūt: milites uero qui ꝑ noctē fuerāt ingreſſi ptim oppreſſi ſunt: ptim ad mœnia cōfugiētes deſup repugnabant. Venientes aūt paulopoſt duces cū portā clauſam reppeiſſent: q̄q̄ in/

tus eſſent milites qui eos uocabāt:ac ne ſe deſererēt preca/
bant̃:tñ eueſtigio abierunt.Militū uero pars e muro ſe di/
mittens euaſit. Quoꝝ e numero fuit Artauades armenius
eoꝝ p̃fectus:cæteri uel capti uel interfecti ſunt.Per hūc mo
dū prauitate & auaritia ducū res apud urbē Veronā pꝫere:
qui dū ꝓperare oportuit de p̃da nō parata inter ſeipſos pu
gnabāt.Poſt hæc Iuſtiniani duces qm̃ Veronæ cœpta flagi
tioſe turpiterqꝫ euaſerāt:diſcordes inter ſe & alii aliis ſuccē
ſentes ex his locis abierūt:tranſmiſſoqꝫ pado amne Placen/
tiam ꝓfecti ſunt.Totilas Papiæ per id tp̄s degebat:cogni/
toqꝫ hoſtiū aduentu quaſcūqꝫ potuit copias ꝓpere contra/
xit.Duces inter hæc ultra Placentiā ꝓgreſſi ſecus ripā pa/
di amnis caſtra faciebāt.Totilas aūt q̄q̄ foret admodū im/
par:tamē cum iis quas habebat copiis obuiā illis exire:ac
fortunā pugnæ expiri cōſtituit.Cum igit̃ in ꝓpinquo eſſent
caſtra ac pugna decernere utriſqꝫ placuiſſet:Totilas ꝑ no/
ctem ptem equitū p̃miſit quos uiginti fere ſtadiis ultra ho
ſtium caſtra flumē tranſire:& cū pugnari cœptū eſſet poſt
terga hoſtiū cū q̄maximo ualerēt tumultu adoriri manda/
uit.Ipſe uero cū tp̄s fuit ad hoſtes duxit.Idem fecerūt Iuſti
niani duces.Erat ante aciē Totilæ uir Gotthus noīe Vala/
rus:qui equo inſigni uectus ipſe quoqꝫ inſigniter armatus
in ſingulare certamē oēs ꝓuocabat. Aduerſus hūc cæteris
ſubſiſtentibus Artauades armenius cuius in ingreſſu Vero
næ mentionē fecimus ꝓdiit.Spectātibuſqꝫ utrinqꝫ aciebus
cōcurrerūt infeſtis ſeſe cuſpidibus petētes.Artauades Got/
thum dextro latere haſta trāſ fixū occidit. Ipſe uero in ha/
ſtam interfecti caſu inhærentē ſolo ui atqꝫ impetu equi ad/

actus cuſpide tranſfigit̃:ruptoq; thorace uulnerat̃:ex quo uulnere tertia mox die interiit. Acies interea ſimul cógreſſę prœliũ acerrimũ inierũt:omniſq; ferri expientia in eo cer/tamine uerſabat̃. Cum ferueſceret maxime prœlium:& ab utriſq; enixiſſime pugnaret̃ neutrã adhuc in partẽ uictoria inclinãte equites Totilæ trãſmiſſo flumine terga Iuſtiniani ducũ inuaſere:tumultuſq; maior inde exortus:cũ multitu/do ingẽs caderet̃ exercitũ Iuſtiniani primo turbauit:mox in fugã uertit:ſolutis enĩ ordinibus cũ ante retroq; inſtaret hoſtis cito diſſipant̃. Multiq; a gotthis pſequẽtibus interfe/cti ſunt. Multi etiã ſeſe p deuia quæq; pcipitantes euaſere. Captiuorꝝ aũt multitudo ingẽs fuit. Et ꝙ nũq̃ ante cõtige/rat oĩa militaria ſigna impatoris exercitus in eo ꝑlio capta ſunt ab hoſtibus:& ad Totilã relata inſigniorẽ hanc uicto/riam Totilæ fecit:quod ipſe cũ dimidia fere pte minoribꝰ copiis ſciẽs ac uolens cõtra maiores copias prœlium iniit: quodq; militari induſtria uictoriã nactus eſt:ipſam quoq; uictoriã humaniſſime exercuit:nemini captiuorꝝ moleſtus: multis etiã gratuito dimiſſisq; qdẽ humanitas famã eius plurimũ adauxit. Iuſtiniani duces ex ꝑlio fugiẽtes Placẽtiã primo:inde in diuerſa loca abierũt:& copiis q̃tũ fieri potu it reparãdis intenderũt. Nõ multopoſt hãc uictoriã Totilas maiora iã aĩo concipiẽs exercitũ in hetruriã miſit. Præfecit uero huic exercitui tres gotthorꝝ pſtãtiſſimos Beldã & Ro/doricũ & Vliarim. Erat in hetruria Iuſtinus unus ex duci/bus qui ꝑlio interfuerat. poſtq; id tp̃s nũq̃ ceſſauerat copias reparare:oppida munire. is cũ exercitus Totilæ ſupuenit: circũdatus ab hoſtibus intra Florentiæ mœnia obſidebat̃:

Terrebat uero Iuſtinũ rei frumẽtariæ defectus. Nã impor/
tari ad obſeſſos nil poterat: & intus quod erat frumẽtũ bre
ui defuturũ uidebat. Rauennã igit ad cæteros duces mit/
tens Iuſtinus quo in piculo res eſſet oſtendit: rogauitq; ut ſi
bi opem ferrent. Ob eũ nunciũ pmoti Beſſas & Cyprianus
& Ioannes Vitaliani cũ ſuis copiis in hetruriam uenerunt.
Gotthi uero poſtq̃ itellexerũt illos appropinquare ſoluta ili
co obſidione retro mouerunt caſtra pfectiq; unius diei iter
in loco qui mucialla dicit conſtiterũt. Atq; poſtq̃ exercitus
amicorũ Florẽtiã puenit: placuit ducib9 ut paucis in pſidio
Florẽtiæ relictis ipſi cũ reliqs oibus ad hoſtẽ cõtenderent.
In itinere uero dũ eſſent ſtatuerũt ut ducũ ipſorũ: unns ce/
leriter antecederet ad inuadendũ diſtinẽdũq; hoſtes: alii ue
ro mature ſequerent. Sorte igit ducta Ioãni cõtigit ante/
cedẽdi munus ille pfectus cũ ſuo agmine ad hoſtes ppa/
uit. Hoſtes uero deteriti aduentu copiarũ deſerto in loco in
quo prius habebant caſtra in pximũ montẽ arduũ quidẽ
ac difficilem tranſierunt. Neq; ob id cunctatus Ioãnes ubi
ad ea loca peruenit: aciem ſuorũ aduerſus montem direxit:
ac magno animo ſurſum uerſus annixus puincere conaba/
tur. Reſiſtebat fortiſſime ab hoſtibus: ac de ſupiori loco fa/
cillime repugnabant. Hic dũ annititur Ioãnes: & inter pri/
mos pugnatores uerſatur: Quidam ex comitibus iuxta la/
tus eius pilo tranſfixus occiditur: falſaq; ſtatim credulitas
inde exorta eſt Ioannem interfectum fuiſſe: fuga hinc fieri
cœpta: hæc fama delata in eos q cũ reliquo exercitu uenie/
bant: cũ inſup fugã & trepidationẽ mirabilẽ uiderent: ipſos
quoq; in fugã turpiſſimã cõuertit. Nec modus ullus fuit in

fuga diſſipatim ſparſimq; in diuerſum abeuntes ſigna & or
dines deſeruerunt. Itaq; duces quoq; ipſi a nullis hoſtibꝰ pul
ſi fugã arripe coacti ſunt. Neq; poſthac cõuenerũt in unũ:
ſed alius alibi prout ſe ex fuga recepant: oppida tenuerunt.
Gotthi tñ ad obſidionẽ Florẽtię nequaq̃ reuerſi ſunt magni
tudinẽ ueriti copiaꝝ q̃ q̃q̃ diſſipata forẽt p oppida hetrurię
cõſtiterãt: & hiems ſupuenit: finiſq; fuit ſeptimi anni huius
belli: ex quo geri a Beliſario cœptum fuerat: eo q ſecutus eſt
anno: ut primũ educẽdi copias tp̃s fuit: Totilas coacto ex/
ercitu in agrũ gallicũ uenit: ibi Cæſenã & petrã oppidũ qd
hodie corrupto in uulgus noĩe bretinoꝝ appellant obſedit.
Cætera uero eius regionis oppida pmulta uel ui uel pactio/
ne cepit. His p ea loca cõfectis in hetruriã cũ exercitu trã/
ſiit: ibi duriora oĩa cum repperiſſent. ſtatuit in his tp̃s haud
quaq̃ terere: itaq; tyberim amnẽ quo hetruria finiṫ trãſgreſ
ſus p umbros & Sabinos & marſos in cãpaniã pfectus eſt:
in his locis Beneuẽtũ urbẽ captã mœnibus ſpoliauit. Nole/
bat enim in urbe munitiſſima hoſtes ſiqñ cõtingeret ſedem
belli hr̃e. Neapolim deinde obſedit: multis primo uerbis hu
maniſſime conatus ut Neapolitani amicitiã eius q̃ inimici/
tiã mallẽt. Sed erat in p̃ſidio eius urbis Conõ Iuſtiniani p̃fe
ctus: nec pauciores mille militibus ſecũ hẽbat: itaq; nihil de
cerni libere in cõcione poterat. Quod cũ intelligeret Toti/
las poſitis nõ longe caſtris urbẽ obſedit: nõ tñ oppugnauit:
ſed qetẽ agens incubabat: interim uero pte exercitus miſſa
cumas & alias quaſdã urbes p ea loca recepit: ex qbus pe/
cuniaꝝ magnã uim adeptus eſt: mulieres etiã quaſdã ex no
bilitate Romana capi in his locis contigit: quas oẽs Totilas

cũ ſumma beniuolentia cõſeruatas liberas eſſe iuſſit:ac pa/ rentibus maritiſq; cũ honeſto comitatu remiſit. Cũ uero p eas regiones neq; dux neq; exercitus eſſet q conatibus Toti lę repugnaret/partẽ ſuaꝝ copiaꝝ cõtinuo nitẽdo Apuliã & Lucaniã & Calabriã cũ uniuerſis eoꝝ oppidis in ptãtẽ rede git.Ex quo factũ eſt ut Iuſtiniani ducibus militibuſq; nul/ læ amplius ex his locis pecuniæ ſoluerenť:neq; parere duci bus:neq; in expeditionẽ ire uolebant. Sed p oppida incluſi res amicoꝝ prædabanť:rapinis & maleficiis oĩa fædabant. Duces quoq; ob has difficultates intra mœnia cõſiſtẽtes op/ pida tantũmõ ab hoſtibus tutabanť:partitiq; inter ſe urbes Ioãnes Romã:Beſſas Spoletũ:Cyprianus Peruſiã:Iuſtinus Florentiã:Cõſtãtianus Rauẽnã gubernabat:inter hęc Nea/ polis durius obſideri cœpit.Totilas enim parata claſſe neq; terra importari qcq̃ patiebať.Ex quo palã erat niſi qs opẽ ferret:eã demũ urbẽ in manus hoſtiũ eſſe peruenturã.Hæc igitur audiens Iuſtinianus ac pro tãtis Italiæ cladibus:pq; imperii dedecore indolens Maximinũ præfectũ prætorio ad corrigendas reparandaſq; res in Italiã miſit. Dedit autẽ ſibi claſſem & exercitũ ex Thracibus:& Armeniis.Præerat autem Thracibus quidẽ Herodianus:Armeniis uero Pha/ ſes.Hunni præterea nõ pauci ea claſſe uehebanť.Maximi/ nus Bizantio profectus in Epirũ uenit:ibi cum res Italiæ ex propinquo cogitaret:inter ſpem ac metũ dubius tardita te ac deſidia tempus amiſit.Erat enim Maximinus uir bo/ nus & ad pacis negocia nõ inutilis:belli uero impitus oĩno: & ob hoc timidus:& cunctator in ſingulis ac plurimũ am/ bigens.Res uero tunc & conſultandi & agẽdi celeritate fla/

gitabat. Maximino igiť paruã de ſe ſpem afferente: Iuſti/
nianus Demetriũ quendã ꝙ ſub Beliſario dudum in Italia
militauerat cũ alia claſſe in Siciliã miſit is cum in Siciliam
nauigaſſet: audita Neapolis obſidione: ac eoꝝ qui obſidebã
tur difficultatibus cõfeſtim auxiliũ ferre. Cũ uero apta uia
id efficere poſſe deſparet: qm̃ neq; claſſis neq; exercitus eius
ad tantã rem ſufficiens erat: hæc excogitauit. Naues cõplu
rimas ex uniuerſa Sicilia cõtraxit: fecitq; ex his claſſem ad
aſpectũ ꝑmagnã: impoſitoq; frumẽto Neapolim petere cõ/
tendit. Ea res & ſpem magnã obſeſſis: & formidinẽ nõ ꝑuã
Gotthis præbuit: audiebãt enim multitudinẽ nauiũ: ac ma
gnũ in his exercitũ uenire opinabanť. Quod ſi primo ſta/
tim curſu Neapolim petiiſſet: cuncta ꝓſpere ſuccedebant:
& urbs obſeſſa indubie ſeruabať. Hoſtes enim cõteriti ma/
gnitudine claſſis ne obſiſtere quidẽ tẽtauiſſent. Sed ipſe cõ/
ſcius imbecillitatis ſuæ Neapolim adire non auſus Romã
petiit: quo militibus inde aſſumptis nauẽ impleret: atq; ita
Neapolim magis robuſtus nauigaret. Sed milites q Romę
erant: claſſem aſcendere noluerunt. Victi ſiqdẽ duplici prœ
lio a Gotthis eos immodice formidabant. Itaq; hac deficiẽ/
te ſpe cum his duntaxat nauibus quas Bizãtio duxerat: ad/
uerſum hoſtes ꝓficiſci Demetrius compellitur. Totilas na/
ues egregie ueloces in portu ipſo Neapolis aſſidue ſtructas
parataſq; tenebat. Curamq; ſuſceperat diligenter de Deme/
trii claſſe. Cũ igiť ex urbe Romã Neapolim nauigare De/
metriũ cognouiſſet: & applicuiſſe iam ꝓpinquo littori ꝑfe
ctus repente Totilas cum uelocibus nauibus ex improuiſo
Demetrii claſſem inuaſit: adeo ſubitus & inopinatꝰ fuit im

petus:ut cõteriti nautæ atq; milites in fugã conuerterentur. Quos Gotthi uelocibus inſecuti nauibus poſt magnã cæ/dem omnes Demetrii naues cum ipſis oneribus ipſiſq; uiris plenas ceperunt. Nulli enim euaſerunt ex ea claſſe niſi qui in lembos ſtatim ab initio ꝓſilientes latuerunt:inter quos Demetrius ipſe dux claſſis fuit. Poſt hæc Maximinus cum maiori claſſe maioriq; exercitu ex Epiro in Siciliam naui/gauit. Cumq; Syracuſis applicuiſſet:eadẽ ignauia qua pri9 cunctando ac differendo tempus amiſit:neq; difficultatibus obſeſſorum neq; precibus uocantiũ mouebatur. Tandẽ ue/ro ubi præcepta & minæ Iuſtiniani ſuperuenere:nec ob eas quidem nauigare aduerſum hoſtes ſuſtinuit:ſed claſſem De metrio & Herodiano & Phaſſæ ducẽdã tradidit:ipſe in Si cilia remanſit:erat uero iã plane hiems cũ hi nauigare cœ/perunt. Cũq; prope Neapolim ueniſſent:orta ſubito tempe ſtas claſſem arripuit:neq; remis neq; arte ulla reſiſti potuit: quin ad ipſum littus ubi caſtra erãt hoſtiũ adigerent̃. Got/thi uero iſta cernentes concurſu ad littus facto nulla diffi/cultate naues ceperunt:& ſiqui repugnabant interfecerunt: reliquos uero captiuos duxerunt. In quorũ numero Deme trius fuit:Herodianus autẽ & Phaſſas cũ & ipſi capti iam eſſent:caſu quodam poſtea ſeruati ſunt:hunc finẽ habuerũt eo anno Iuſtiniani claſſes in Italiã miſſe. Totilas Demetriũ in uinculis ad mœnia Neapolitanæ urbis adduci mãdauit: ibi uocato Conõe ꝑfecto militibuſq; & Neapolitãis ciuibus Totila iuqẽte Demetri9 uerba fecit:ſuaſitq; ne ãpli9 auxilia expectarẽt ulla:binã claſſem cũ ipſis pugnatorib9 eẽ amiſ/ſam:nullãq; ſupeſſe ſpem qua cõfidere debeãt. Obſeſſi uero

iãp ridẽ fame macerati cũ Demetriũ captũ:& oẽm ſublatã uiderẽt ſpem:in fletũ ac lamẽtationẽ cõuerſi qd agerẽt aut quo ſe uerterẽt neſciebãt:eratq; ciuitas tota mirabili tumultu & trepidatiõe plena. Totilas aũt cũ hoc ſenſiſſet:ad colloquiũ eos uocatos in ipſis mœnib9 ſtãtes ſic allocutus eſt. Nullã cõtra uos Neapolitani uel irã uel indignationẽ habẽtes obſidere urbẽ ueſtrã preximus:ſed ut uobis inimico ſeruitutis iugo liberatis referre gr̃as ualeremus:eorũq; hoc ipſo bello pro fide Gotthis ſeruãda ab hoſtibus ptuliſtis.ſoli enim Italicoꝝ omniũ inuiti ac repugnãtes in poteſtatẽ hoſtiũ noſtroꝝ cũ ultima pene ciuitatis ueſtræ clade uulneribuſq; & cruore cõpulſi deueniſtis.Itaq; ꝙ nũc ſimul cũ hoſtibus obſidione uos fatigari a nobis neceſſitas fuerit erubeſcimus.quamobrẽ bñficia potius a nobis q̃ ultionẽ Neapolitani expectent:hoſtibus etiã qui uobiſcũ in urbe ſunt:nõ acerbi eſſe uolumus:dedentibus eã urbẽ uel militãdi nobiſcũ æquo iure cũ aliis militibus:uel abeũdi cũ oĩbus rebus ſuis quocũq; uolent facultatẽ dabimus. Hæc & iureiurãdo ſancire parati ſumus.laudauerũt & Neapolitani & milites Totilæ ſermonẽ.quo tñ honeſtior deditio foret:& triginta dieꝝ inducias poſtularũt:qbus uiderẽt:an quę auxilia ſupuenirẽt. Ad hæc Totilas nõ triginta dieꝝ modo:ſed ter triginta dieꝝ ſpacium ſe dare rñdit. Quã libertatẽ admirati obſeſſi:clareq; deprehẽdẽtes nullã eſſe auxilii ſpem intra paucos dies aptis portis Totilã & exercitũ intra mœnia receperũt. Totilas igit̃ Neapolim ingreſſus neminẽ male affecit:nulli moleſtus fuit:quinĩmo tanta humanitate uſus eſt: ut nequaquã cõuenire barbaro homini uideret̃. Cum enim

multi pp inediã deficientibus uiribus ægrotarẽt:ne ſubita affluentia cibi ĩmodice ſumpti piculũ illis afferret:ſumma cura diligẽtiaq̧ ꝓuidit:ut nõ ſolum Neapolitanis ciuibus: uerũ etiã militibus cibaria bis in die ad certũ pondus tra/ derent̃ diligentiſſime obſeruato nec unde plus caperent:& ſingulis diebus modicũ ſupadderet̃. Cononi aũt & militi/ bus abire uolentibus nauigia p̄buit.Cũq̧ illi uento diutius retenti nauigare intra p̄ſcriptã diẽ nõ potuiſſent:liberã ni/ hilominus poteſtatẽ illis ſeruauit.quin etiã cũ longius du/ raret uẽtus:& illi pedeſtri itinere abire ſtatuiſſent:equos iu mentaq̧ eis tribuit:& uiaticũ inſup largitus eſt:Gotthoſq̧ cũ his miſit.Humanitate in alienos Totilas utebat̃:in ſuos uero tantã diſciplinæ ſeueritatẽ ſeruabat:ut nullũ malefa/ ctum impunitũ eſſe pateretur. Raptori ac uiolatori pœna mors erat:& publicatio boꝝ:quæ qdẽ bona uiolentiam paſſo tradebant̃:itaq̧ & caſtra & ingreſſus gotthoꝝ p ami cas ciuitates & gẽtes omni ſcelere carebãt.ducibus aũt Iu/ ſtiniani p hoc ip̄m tp̄s diuerſa penitus erat cõditio.Nã nec duces ipſi abſtinentes erãt:& milites in q̃m licentiã tradu/ cti a nullo maleficio tempabãt. Nec quicq̃ miſerius erat p ea tẽpora q̃ Italiæ populi q impatori parebãt/cũ extra mœ nia quidẽ ab hoſtibus intra mœnia uero a militibus diripe rentur.Duces.n. munitas tenẽtes arces nihil de ſubiectoꝝ iniuriis curabãt.Ob flagitia cũ indies magis ac magis de/ ſperatio ſequeret̃:coactus eſt Iuſtinianus iterato in Beliſa/ riũ mentẽ animũq̧ cõuertere.Nã cęteri quidẽ duces ne dũ p̄dita recupare:ſed ne illa ipſa quæ tenebant diutius tueri poſſe uidebant̃.His igit̃ de cauſis Beliſari9 ad curã Italici

belli rurſus delectus eſt:cũ hoc medio tpe aduerſus medos bellũ geſſiſſet:nec dũ plane finitũ eẽt bellũ.Cũ ergo milites nouos reſcribere opus eẽt:nã ueterẽ exercitũ circa euphra/tẽ reliquerat:Thraciã totã circũiens Beliſarius pecuniaſq; abũde largitus uolũtarioꝝ ad q̃ttuor milia coegit:qb9claſſe ĩpoſitis una cũ Vitale ꝑfecto Illyrici q nup ex Italia ue/nerat nauigauit.Traiectoq; demũ Ionio mari ſalonis appli cuit.In hoc ipſo itinere Idrũtũ Calabryæ oppidũ obſidiõe liberauit.q eni in eo obſidebant a Gotthis defectu reꝝ ne/ceſſariaꝝ cõpulſi ad certã diẽ pacti fuerãt oppidũ dedere: niſi prius auxiliũ ferret.qd intelligẽs Beliſarius Valentinũ eo nauigare iuſſit:ac frumẽta cæteraq; neceſſaria inferre ſu ſceptis militib9q; diuti9 obſeſſi in eo fuerãt nouos ĩponere. Hæc factu facilia fuerũt.nã Gotthi poſt inducias negligẽ/tius cuſtodiebãt:nec uẽturũ eẽ q̃uẽq̃ ſuſpicabant. Itaq; re/pẽte ac inopinato ſupueniẽte claſſe trepidare:ac obſidionẽ ſoluere:lõgiuſq; abire coacti ſunt. Valẽtinus oppidũ ĩgreſ/ſus priores milites ex arce abduxit:nouoſq; impoſuit:inte/griq; anni frumentũ illis reliqt.Ipſe cũ his quas abduxerat nauib9 ſalonas ad cæterã claſſem rediit.Poſt hæc Beliſari9 polã nauigauit.ibi exercẽdis tyronib9 quos in Thracia ſcri pſerat aliquãto cõmoratus tãdẽ cũ tota claſſe Rauẽnã puei nit.in eius aduẽtu deteriora oĩa opiniõe ſua p Italiã reppe/rit. Hoſtes enĩ ubiq; ꝑualere:ac optima ſpe eſſe uidebant. Amici uero ubiq; p Italiã fracti ac in deſpationẽ adducti. Ciuitates quidẽ & populi ob iniurias militũ:milites autem ipſi q multa ſibi deberent ab impatore ſtipẽdia nulla ſol/uebant:cõtumaces & aduerſi nec parere ducib9:nec exire

in expeditionẽ uidebant᷑.Erantq́ʒ ad exiguũ numerũ redaı
cti.Aduẽtus quoq́ʒ Beliſarii deſpationẽ auxit.licet.n.opti/
mus dux & ſine cõtrouerſia pcipuus haberet᷑:tamẽ cõtem/
nendas admodũ copias abduxerat tyronũ quattuor miliũ:
pecunias uero nullas q̃ militibus darent᷑. Itaq́ʒ cõcionantẽ
Rauẽnæ cauſaſq́ʒ aduẽtus ſui docentẽ cohortãtẽ deniq́ʒ ad
capeſſendũ bellũ nec oppidani neq́ʒ milites læto aĩo audiue
rũt:neq́ʒ lætitiæ aut ſpei bonæ ſignificationẽ reddiderunt.
Deniq́ʒ Beliſariũ ipm ꝙ ĩ Italiã ueniſſet:cõfeſtim pœnitere
cœpit.Inter hæc Totilas tybur inuaſit ex diſcordiis oppida
noꝝ & militũ ſeditione coorta:p quã uocatus ab alterutra
pte urbẽ ſuſcepit.Imminet aũt tybur urbi Romæ:nec plꝰ
ab ea diſtat q̃ ſexdecim milibꝰ paſſuũ.Ea res magnas Roı
manis difficultates cœpit afferre:ac p latiũ cuncta impe/
dire.Poſt hæc Totilas cognito Beliſarii aduẽtu in picentes
cũ exercitu trãſiit:& circa urbẽ auximũ cõſedit. Beliſarius
uero p hoc ipm tp̃s in Bononiẽſes miſerat Vitalem cũ ſatis
magna manu Illyricoꝝ.Is cũ oppidũ quoddã p ea loca ce/
piſſet:& Bononia ĩ urbe fuiſſet receptus Illyrici nulla prius
iniuria ſuſcepta Vitalem deſeruerũt:factoq́ʒ agmine domũ
abierũt. De qua qdẽ re poſtea apud Iuſtinianũ excuſatiõe
illa uſi ſunt:quod dũ in Italia militarẽt exactores tributoꝝ
patrimonia ſua uenundabãt:uxoreſq́ʒ & liberos eoꝝ domo
pellebãt:quamobrem coacti ſint ad ſuos defendendos do/
mum redire. Hac fuga Illyricoꝝ Totilæ nunciata confe/
ſtim miſſæ ab eo ſunt Gotthoꝝ copiæ:per quas Vitalem
ac cæteros opprimere poſſe ſpauit.Sed illi p̃uenientes Raı
uẽnam ſe recepunt. Cum uero qui auximi erant obſidione

premerent:Beliſarius ſubſidiũ ad illos miſit equitũ mille: præfecit aũt his eqtibus ductores tres Teramuntẽ Ricilã & Sabinianũ:q̧ clã noctu auximũ ingreſſi cum poſtridie ad pugnã exiuiſſent. Vnus ex præfectis Ricilas a Gotthis ĩteri ficit᷑:cæteri autẽ poſt paucos dies abire ſtatuerunt:hoſtib9 enim illic ſtantes nocere nõ poterãt:& amicis neceſſaria mi nuebant. Noctu igit᷑ egreſſi oppido cũ iã circiter milia paſi ſuũ tria ꝓfecti eſſent:in inſidias hoſtiũ inciderunt. A qbus circũuenti & in fugã uerſi ducẽtos ex ſuis amiſerũt/ueſteſq; & arma & ĩpedimẽta oĩa cũ iumẽtis q̃ illi ferebãt. Reliqui fugientes poſt longã uiã ſe Ariminũ recepunt. Fanũ & Pi/ ſauꝝ ſunt urbes iuxta littus Adriatici maris inter Auximũ & Ariminũ ſitæ:Eas urbes Vitigis ab initio huius belli in/ cẽderat:ac mœnia uſq; dimidiũ altitudinis deſtruxerat. Ex his Beliſarius Piſauꝝ reficere cogitauit:ac eqtatũ in ea col/ locare. Miſſis igit᷑ clã artificibus qui mẽſuras portaꝝ exa/ ctiſſime caperẽt:Rauẽnæ fabricari portas fecit:ac ferramẽ tis quibus opus erat ſtruxit. Deniq; nauibus ĩpoſitas Piſaui rũ deferri fecit:præfectiſq; & equitibus qui Arimini cõſtite rant:ſcripſit ut repẽte occupato oppido portas ĩponerẽt:ac mortẽ tumultuario ope reficerẽt:foſſas purgarent. Cõmea/ tus aũt oĩs generis ut mari ad eos deferret᷑ ꝓuidit. Equites igit᷑ Arimino ꝓfecti cũ Piſauꝝ occupaſſent:oĩa ſecundum Beliſarii mandata fecerũt. Senſit hæc Totilas:& cũ magnis copiis ad ea ꝓhibẽda ꝓfectus eſt. Sed tanta fuerat militũ diligẽtia in purgãdis foſſis:ualloq; & aggere muniẽdo op/ pido mœnibuſq; & ꝓpugnaculis reſarciendis:ut admiraret᷑ rex tantas res tam ĩgenioſe tam paucis dieb9 fieri potuiſſe:

Quare aliquantũ circa ea loca moratus quoniã uidebat p
ficere nil poſſe:in caſtra ad Auximũ irrito conatu reuerſus
eſt.Aiaduertẽtes uero Totilas & gotthi Beliſariũ & impera
toris copias necubi per italiã in certamẽ ꝓdire:ſed oppidis
incluſos mœnia tantũmodo tueri:ſtatuerũt nõ aſſidere ſolũ
modo ad auximũ;ſed aliis quoq; ciuitatibus bellũ inferre.
Itaq; ꝓfectus Totilas cũ exercitu Aſculũ & Firmũ in picẽ
tibus circũſedit.Beliſarius uero cũ obſeſſis opem implorã
tibus ferre nõ poſſet:nec enim tãtas habebat copias ut exire
aduerſus Gotthos ualeret:in mœrore maximo uerſabat᷑:&
hanc ignominiam ſui nominis permoleſte ferebat.Tandem
uero Ioanne Vitaliani ad Iuſtinianũ miſſo cõditionẽ Italiæ
per eũ demonſtrauit:& ſimul litteras ſcripſit huiuſmõi effẽ
ctũ continẽtes.Miſiſti me in Italiã optime imperator uiro
rũ & equorũ & pecuniarũ inopẽ:quod & anteq̃ a te diſce
derẽ:ſæpius oſtẽdi & obteſtatus ſum.Sed iuſſui tuo nõ pa
rere mihi nefas erat. Thraces enĩ & illyricos milites ꝑpau
cos & eos ipſos tyrones belliq; inexꝑtos:nec arma quidẽ te
nere ſcientes nobiſcũ ducere coacti ſumus.Veterani autem
quos per Italiã repimus:uicti iam ante quibuſdam prœliis
gotthos uictores ita formidãt:ut uix aſpectũ eoꝝ ferre poſ
ſint:Stipẽdiiſq; diu fraudati:nec equos nec arma nuꝑ amiſ
ſa reparare potuerũt:nec in expeditiones ſine his exire con
ſentiunt:nec alioquin tantæ ſunt copiæ:ut cũ hoſtiũ copiis
congredi ſine manifeſta ꝑnicie ualeant.Nam maxima eorũ
pars qui in Italia tuo nomine militabãt ob ea quę memora
uimus incõmoda:ſpõte ſua ad hoſtes tranſierũt.Pecuniarũ
autẽ redditus nullos ab Italia ſperes nobis prouẽturos eſſe:

cũ ſit iterũ ab hoſtibus magna ex pte occupata. Et ea quæ reſtat pars adeo attenuata belloq; afflicta: ut tributa pſolue re nullo modo queat. Si igit ſatis fuit Beliſariũ in Italiã mi ſiſſe: optime a te puiſum eſt. Sũ enim in Italia. Quod ſi hoſ ſtes ſupare uis: alia ſunt a te puidẽda. Nam dux belli abſq; his opportuna ſunt pficere nil ualet. Copias igitur meorũ militũ huc mittas oportet: deinde hunnorũ ac cæterorũ bar barorũ multitudinẽ ingentẽ. Illud inſup a te neceſſario puiſ dendũ eſt: ut pecuniæ adſint. Nã ſine his in bello nil oppor tune fieri poteſt. Hæc tunc a Beliſario ſcripta ſunt. Ioannes igit cũ his mandatis ad Iuſtinianum pfectus: & quodã tpe commoratus nihil niſi tarde atq; anxie pficiebat. Inter hæc Totilas Firmũ & Aſculũ quãdo qdem nemo auxiliũ obſeſſ ſis ferebat: pactione cepit. Deinde ex picentibus in umbros trãſgreſſus Aſeſſum & Spoletũ obſedit. Præerat Spoleto quidẽ Herodianus: Aſſiſo autẽ Siſifridus: Herodianus qq̃ haberet munitiſſimã arcem: tamen paucorũ dierũ inducias pactus cum interea nullũ auxiliũ ſupueniſſet conſtituta die urbem & arcem tradidit: & ipſe cũ militibus ſuis ad Totiſ lam tranſiit Siſifridus autem fortius ſe geſſit. De pactione enim nunquã audire quicquã uoluit. licet minus ualida ur/ be incluſus ſæpeq; eruptiões in gotthos egregias fecit: & ali quot prœliis laudabiliter dimicauit. Ad extremum uero cir cumuẽtus ab hoſtibus pugnans occiditur. Ciues autem aſſi ſani eius uiri præſidio deſtituti paucis poſt dieb9 ſeſe ac ur bem Totilæ dediderunt. Deinde peruſiam exercitus a To/ tila ductus eſt. Præerat autẽ peruſiæ Cyprianus cui9 ſupra inter Iuſtiniani duces mentionẽ fecimus. Eum cum Totilas

neq; ui neq; ꝑmiſſis flectere ualeret: Vliaro quodã ex armi/geris ſuis pecunia corrupto p cũ dolo ac fraude Cyprianũ interfecit. Milites tñ poſt mortẽ Cypriani Vliaꝝ ꝓſecuti urbem egregie defendebant. Itaq; circa illã cõmorari diutius Totilas nolens ſoluta Peruſii obſidione Romã petere cõtendit. Cũq; eo ꝑueniſſet: opportunis locis Romã circunſedit: nõ tamen agricolis moleſtus. Nã toto hoc bello Totilas ru/ſticos & agricolas offendi a ſuis militibus nunq̃ permiſit. Romæ in præſidio erant Beſſas unus ex Iuſtiniani ducibus & Conon ille qui dudũ Neapoli præfuerat. Miſerat quoq; eo Beliſarius Artaſirã genere Perſam: & Barbationẽ thracẽ cum nõ cõtemnenda militũ manu qui cuſtodiæ urbis una cum cæteris intenderent. Cum igitur circa urbem Romam conſtitiſſent Gotthi: egreſſi cum militibus Artaſira & Bar/bation prœlium inierunt. At primo quidẽ Gotthos in fugã uerterunt: ſed ipſi longius inſecuti tandem circũueniunt̃ a Gotthis: maioriq; parte militũ amiſſa: uix atq; anxie in ur/bẽ refugerunt: atq; ex illo tpe deficiente ſpe caritas annonæ prius: mox etiã fames ſecuta eſt. Neq; enim terra importari quicq̃ poterat aſſidentibus Gotthis: neq; mari qm̃ claſſis du dum a Totila Neapolis cõpꝛata: tunc rurſus ſtructa: one/rarias nauigare ꝓhibebat. Et intra urbẽ Romã p hoc ipm tempus ſuſpicio ꝓditionis ingens uerſabat̃. Ob quã Cethegus princeps ſenatus Roma pulſus cẽtũcellas aufugit. Dũ ea Romę gerebant̃: alius Gotthoꝝ exercitus Totila iubẽte Placẽtiã obſedit. Ea ẽ urbs magna iuxta padũ amnẽ: ſolaq; ex oĩbus eius regionis ciuitatibus Iuſtiniani ꝑmanebat in partibus. Beliſarius aũt cũ hęc intueret̃: ac de piculo urbis

romæ plurimũ ſolicitus eſſet:ac ex urbe rauẽna opem ferre nõ ualeret:ob loca interiacẽtia ab hoſtibus poſſeſſa & pau/citate copiarũ ſuarũ abire illinc & alia uia auxiliũ ferre cõ ſtituit. Itaq; Iuſtino cũ manu militũ rauennæ relicto ipſe ꝑ dalmatiã dyrrachiũ profectus ibi uẽturas ab imꝑatore co/pias expectabat. Roma inter hæc duriſſime obſidebatur:& cũcta in deterius prolabi:& ad ruinã tendere uidebant̃. Va lẽtinus & Focas a Beliſario præmiſſi portuẽſem urbẽ tene/bãt:atq; inde moleſtias & dãna ꝓpe quotidianis incurſioni b9 inferebãt hoſti. Cũ igit̃ aliquo tẽpore ea ꝓſpere feciſſent: magnaq; ob hoc auxilia prębuiſſent obſeſſis:tãdẽ præcipi/tati in inſidias & ab hoſtib9 circũuẽti interficiunt̃:paucíq; ex coꝝ militibus uix & anxie in portũ refugiẽtes euaſerũt. Traxit uero hæc præfectorũ & militũ cædes ſtatim poſt ſe incõmodũ maius ꝓpter frumẽti amiſſionẽ. Vigilius eni põ tifex Romanus tũc in Sicilia degẽs cũ fame premi Roma nũ populũ cognouiſſet: magnã ꝗ frumẽti nauibus impo/ſitã romã mittebat. Gotthi autẽ id ſentiẽtes cũ iã apropin/quarẽt naues in portũ ꝑueniũt:& poſt turres ædificiaq; la/tẽtes inſidias ſtruũt. Milites q erant in oppido:haud multo prius amiſſis præfectis cæſiſq; maxima ex ꝑte ſociis:pauci ipſi relicti aduerſus hoſtes exire nõ auſi de mœnibus ac ꝓ/pugnaculis quaſſatione ueſtiũ & manibus & clamore nau/tis ſignificabãt inſidias eſſe i portu:ꝓinde cauerẽt:nec illuc accederent. Nautæ uero utpote qui neq; de aduerſa pugna neq; de cæde præfectoꝝ qcq̃ audierãt:illa quæ fiebãt ſigna ꝓinde accipiebãt q̃ſi lætitiæ adhortatiõiſq; ſigna forẽt. Itaq; ob hoc ipm magis ꝑerantes ſecũdo curſu portũ ingreſſi a

gotthis inſidentibus capiũť omnes cũ ſumma dꝭſperatione populi romani:qui ab expectatione eius frumẽti totus pẽ/ debat.Et fames qdem non iam tolerabilis romã premebat. Gotthi aũt ob hoc ipſum audacius inſtabant.Erat ꝑ id tꝑs Romæ Pelagius qdem diaconus qui in hac difficultate fa/ mis ꝑmulta ac maxima pietatis opera in plebẽ Romanam ediderat:pecunias erogãdo ac ſuccurrẽdo indigẽtiæ ſingu/ loꝝ ob quã liberalitatẽ nomẽ eius prius magnũ etiã clarius factũ eſt.Ad hũc igiť Romani cõueniũt:poſtulãtq; ſuppli citer:ut ꝓ ſalute populi Romani legat9 ad Totilã ꝓficiſcať: paucoꝝ dierũ inducias petiturus:qb9 dieb9 niſi auxiliũ ſui ꝑueniat:deditionẽ urbis Totilæ ꝓmittæt.Pelagius autẽ quã do ita neceſſe erat populo paret:in caſtra ad Totilã cũ mã/ datis accedit.Totilas uero hoc ipſum fore coniectura ſuſpi catus:ex trãſfugis enĩ difficultatẽ obſeſſoꝝ extremã cogno uerat:uenientẽ ad ſe Pelagiũ honorifice ſuſcepit:ſed ãte quã Pelagius mãdata exponeret ipſe ꝑueniẽs lõga & acerba ora tiõe cõtra romanos inuectus eſt:bñficia Thoderici gotthoꝝ ꝗ ĩ Romanos exprobãs:ac ꝑfidiã Romanoꝝ in gotthos re darguẽs.Ad extremũ cõcluſit nullã eſſe colloquii uel pacti/ onis uiã:niſi euerſis mœnibus ſeſe ac ſua in arbitriũ poteſta teꝗ Gotthoꝝ Romani ꝓmittant:eas paſſuri leges quas ſibi uictor tradidiſſet:hãc acerbitatẽ cõtumeliãq; orationis Pela gius audiẽs nõ ultra cũ eo inſiſtendũ ratus.Quãdo qdẽ in qt tu Totilas uocẽ legati audire non ſuſtinuiſti:ſed antici/ pãs ꝑcidiſti omnẽ colloquii uiã ad deũ cõfugiemus:qui ſo/ let ſupbas ac ſupra modũ elatas hominũ mẽtes ſuo iudicio deprimere.Hęc fatus e ueſtigio ĩ urbẽ reuerſus eſt.Romani

autē Pelagiū re infeſta redire cernentes:qd agerent aut quo ſe uerterēt neſciebāt. Hinc enim fames intolerabilis eos pre mebat: Illinc uero Totilæ Gotthoꝝq; crudelitas ante oculos uerſabat̄:potiuſq; inedia mori q̄ i ſæuiſſimas Gotthoꝝ ma/nus deuenire ſtatuebāt. His rōnib9ea ꝑpeſſus eſt Romanus populus:quæ etiā cōmemorare miſerrimū ſit. Inter hæc Iuſtinianus Ioānē cū exercitu ad Beliſariū remiſit. Præbuit uero neq; tūc magnas copias:ſed maiores parabat ꝓxio trāſ/mittere. Cuius rei gratia Narſetē cubiculariū ad erulos miſerat & ad cæteras nationes barbaras circa hiſtrū incolētes & iā in thraciā eoꝝ quidā tranſierāt. Sed cū dyrrachiū ꝑuenissent copiæ:ac de gerendo bello conſultaret̄:oēs uno ore ferendā opē Romanis cenſebāt. Quomodo autē id fieri deberet:uariæ fuerūt ſentētiæ. Ioannes enim ſuadebat cū omnibus copiis ꝑ Calabriā & Apuliā ꝓficiſcendū eſſe:atq; ita Romā petendū. Simul enī euntes ꝓfacile uictores eſſe poſ/ſe. Quod ſi diuidāt̄ copiæ:& alii terra:alii mari ꝓficiſcāt̄: nullā ꝑtem hoſtibus parem futurā: Beliſarius hāc ipſam ſententiā laudaturū ſe dicebat:ſi populus Romanus in tanta extremitate cōſtitutus nō foret. Nūc aūt maxīa feſtinatiōe opus eſſe. Habere uero ꝑ Calabriā & Apuliā iter ꝑ ſe ipm longitudinē magnā:& ab hoſtibus occurrētibus moras in/ferri poſſe. Mari uero ſi uentus adſit:qnta die in portū Romanū claſſem ꝑuenturā:ac ex ꝓpinquo certā ſpem Roma/no populo allaturā. Audierat.n.præfectoꝝ ſuoꝝ aduerſam pugnā:ac frumēti ſiculi amiſſionē cognouerat. Ex hoc de/ſperationē ac difficultatē Romani populi animo deprehendebat. Hac igitur ſnīa in conſilio approbata Beliſarius cū

claſſe dyrrachio p̄fectus Hydruntũ ꝑuenit. Cotthi autẽ
qui id oppidũ obſidebant p̄ſentia Beliſarii cõteriti obſidio/
nem diſſoluerũt:fugienteſq; ab eius cõſpectu Brunduſiũ ſe
receperũt:quod diſtat ab hydrũto duoꝝ dieꝝ itinere:cõſe/
ſtimq; ad Totilã mittẽtes ſignificarũt:Beliſarii aduentũ cre
dentes eũ terra iter eſſe facturũ.Quod cũ audiſſet Totilas
ſtatim ſe cõparauit cũ exercitu obuiã proficiſci.Sed cũ Be
liſarius poſtea mari ferret:idq; Totilas cognouiſſet:ad reſi/
ſtendũ circa urbẽ Romã totus incubuit maxime in eo ſo/
licitus ne tyberi importari ad obſeſſos quicq̃ poſſit. Cuius
rei gratia hæc prouidit:Locũ eligẽs procul ab urbe unde/
cim milibꝰ paſſuũ:ubi flumẽ tyberis maxime in arctũ co/
gitur:trabes lõgas ab una ripa ad alteram in modũ pontis
cõſtituit.In utraq; deinde ripa turrim ligneã effecit.Cathe/
nam inſup ferreã ante pontẽ ipſum collocauit:p̄ſidiaq; duo
ab ntraq; ripa ad cathenę capita exędificauit:turres aũt ac
p̄ſidia militibꝰ cõpleuit:qui pontẽ cuſtodirẽt.Beliſarius in/
ter hæc ad portũ Romanũ ꝑuenerat. Ibiq; expoſitis copiis
Ioãnẽ & exercitũ q cũ illo erant expectabat.Romani uero
cognito aduẽtu:meliori ſpe difficultates oẽs tolerabãt.Ioã/
nes poſt diſceſſum Beliſarii, traiecto freto Gotthos nil tale
ſuſpicantes inuaſit:multaq; cæde in fugã uerſos perſecutus
eſt:ac primo impetu Brunduſium cepit.Conciliatis deinde
ſibi Calabriæ populis & ad beniuolentiam Iuſtiniani tra/
ductis:multaq; illis pollicitus Brunduſio abiit:qntiſq; ſub/
inde caſtris ad nrbem Canuſium peruenit. Id quoq; oppi/
dum in poteſtatem redegit.Non longe a Canuſio uicus eſt
cannæ : in quo memorabile illud prœlium inter Hanni/

balē & Romanos fuiſſe ꝓhibet̃.In hoc loco Tullianus q̄dā Venātii fili⁹ cuius magnū nomē magnaq; auctoritas in lucanis erat Ioānē adit:docetq; lucanos & brutios nō ſponte ſua ſed cōtumeliis grecoꝶ coactos hoſtib⁹adhæſiſſe:ſi beniuolētiā & humanitatē ſeruare erga illos īpator uelit:ſponte ſua populos eē redituros:huic hoī cōmēdato āpliſſime Ioānes oīa pollicet̃:eiuſq; utiliſſima opa uſus eſt. Totilas uero cū iā appropinq̄ret Ioānes delectū ſuoꝶ eq̄tū capuā miſit: iubēs ut ītra mœnia cōſiſtāt:demōſtrationēq; ſui q̄minīmā faciāt.Sed cū p̄terierit exercitus hoſtiū tūc a tergo ipſi ſubſequant̃.Cætera uero ſibi curæ fore inq̄t:hæc res adeo conteruit Ioānē:ueritū ne ab hoſtib⁹circūueniat̃:ut omiſſa ad Beliſariū ꝓfectiōe in brutios & lucanos iter cōuerterit.Erat in brutiis Richimūdus quidā Gotthus a Totila cū exercitu miſſus:quo eā ꝓuinciā cōtineret:ac circa ſcyllā & charybdim aditū cuſtodiret:hūc īprouiſo aggreſſus Ioānes primo īpetu ꝓfligauit:cæſaq; magna pte copiaꝶ reliquos una cū duce in deditione accepit.Ex hoc iā Lucani & Brutii oēs a Gotthis deficiētes īpatorias ſecuti ſunt ptes.Et Ioānes q̄dē in his erat:Beliſarius aūt aſſiduc expectās incredibili dolore cōficiebat̃:dānabatq; Ioānis ignauiā quod non aduerſus eq̄tatū q̄ capuæ fuerat cōflixiſſet:p̄ſertim cū ipſe uel optimū hūnoꝶ eq̄tatū hēret:q̄ facile ꝓuincere poterat:& ꝓfligatis hoſtibus iter ſuū cōtinuare:neq; quod turpiſſimū fuerit cōuertere:hæc & hōi Beliſari⁹ culpabat.Cæteꝶ q̄relę inanes erāt.Ioānes.n.in Apulia ſtatiuis poſitis q̄ſcebat:cogitationēq; Romā petēdi oīno abiecerat.Timēs igit̃ Beliſarius ne obſeſſi deſtitutos ſe putēt:ac ob deſpatione aliquod

ſiniſtrũ molianẽ:ſtatuit ꝑ tyberim auxiliũ ferre. Iã ꝑ terrã quidẽ nõ tantas habebat copias:ut cõgredi aduerſus hoſtes ualeret.Flumẽ & ingeniũ ſibi ſpẽ afferebat ꝑ aquã ad urbẽ ꝑuadendi.Hac igiẽ cogitatione inſurgẽs naues ducẽtas parauit ex eo genere nauigioꝝ quę dromadas græci appellãt. Hæ ſunt naues mœnia undequaq; lignea habẽtes opportunis locis ꝑforata ad ſagittas ac cætera tela in hoſtes emittẽda.Aduerſus aũt pontẽ ac cætera impedimenta in flumine oppoſita hæc excogitauit.Rates duas ferreis repagulis ac tignis inter ſe q̃firmiſſime colligatas in flumine cõſtituit:ſuperq; his turrim ligneã ædificari fecit maioris altitudinis q̃ eſſent hoſtiũ turres ad tutelã pontis cõſtructæ.His ita paratis frumenta & alia neceſſaria ad uictũ quæ Romã deferre cõſtituerat dromadibus impoſuit:ac fortiſſimos pugnaciſſimoſq; milites cõſcendere in eas iuſſit.Cæterã uero multitudinẽ iuxta ripã tyberis incendere:ac trahere rates cũ turri mãdauit:ꝑ hunc modũ ſtructa parataq; claſſe ad hoſtes cõtendit.Ipſe quidẽ unã dromadũ ĩgreſſus princeps ducebat: cæteræ ſequebanẽ.Ibat una & pedeſtris exercitus iuxta ripam illã qua portus eſt.Miſerat quoq; Romã Beliſarius ad Beſſam:ut eruptione ꝑ id tẽpus facta hoſtes q̃maxime diſtineret.Sed Beſſas neq; hoc neq; aliud quicq̃ opportunũ tota illa obſidione fecit.Claſſis igiẽ a Beliſario ꝑ eũ modũ ſtructa cõtra curſum fluminis cõtendebat.Gotthi uero nullo in loco obuiã ingreſſi ſunt:ſed ĩtra munitiones quieti ꝑſtabãt. Cum prope pontẽ iam eſſet claſſis ſtationem hoſtiũ repiũt: & pręſidiũ unum ad caput cathenæ impoſitum. Hoc igiẽ præſidiũ Beliſarii milites primo impetu expugnarunt:ſub

lataq; cat. ena ad pontē iuerunt. Ibi pugna duriſſima orta
eſt:conātibus Gotthis pontē defendere:Beliſarii uero militi
bus pontē puincere. Gotthi enim ex caſtellis quæ erāt ad ca
pita pontis ꝑ pontē ipſum diſcurrentes fortiſſime dimica/
bant. Milites aūt nauibus ad pontē ipſum adactis Gotthos
feriebāt:nec in ponte cōſiſtere patiebant̃. Inter hæc Beliſa/
rius rates in qbꝰturris erat:q̄proxime ad turrim hoſtiū adı
moueri iuſſit. Cūq; adhæſiſſet:uaſa ſulfure ac pice plena q̄
ad hoc ipſum in ſumma turris pte ſuſpēſa ferebant̃ incēdi:
& in hoſtiū turrim de ſupiori loco demitti p̄cepit. Id cū fa/
ctum eſſet:incidens in turrim hoſtiū ignis confeſtim illā cū
omnibus Gotthis qui in ipſa erāt cremauit. Fuerūt autē nō
pauciores ducētis qui in eo incēdio perierūt:& cū his præ/
fectus eius præſidii uir omniū Gotthoꝝ pugnaciſſimus. Inı
de iā maiori alacritate milites in cæteros Gotthoꝝ ruentes
terga dare eos cōpulerunt:pontēq; cœperunt:quē cōfeſtim
inciſuri erāt:& cū tota claſſe Romā profecturi. Neq; enim
impedimenta ſuperant ulla quo minus pu enire ad urbē:&
frumentū cæteraq; neceſſaria inferre poſſent cū ſumma Beı
liſatii gloria:qui claſſem illiuſmodi excogitarat:ſed fortuna
ut uidet̃ aliud cōſtituerat. Impedimentū enim nō ab hoſti/
bus ſed a ſuis coortū mirabili caſu omnia puertit:Oſtiā urı
bē tenebāt Gotthi:quę eſt in ſiniſtra tyberis ripa iuxta ma/
re:portus autē in dextera. Cū Beliſariꝰ cū claſſe ꝓficiſceret̃
uxorē & res ſuas in portuenſi urbe reliquit:præfecitq; oppi
do Iſaacē uiꝝ ſtrenuum & fidelē cum ſatis grandi militum
præſidio:iubens & obteſtans ne quocunq; caſu ex oppido
diſcederet:ſed ibi conſiſtens oppidū tueret̃. Cū igit̃ turrim

hoſtium Beliſarius incendiſſet ut diximus:uolant confeſtim nuncii ad portuenſem urbẽ:atq; ut fit uictoriã magnã grã/dius extollunt. Quibus nunciis Iſaaces exultans lætitia ac ſeſe animo attollens quaſi ueſanus quidã præceptorꝝ Beliſa rii oblitus milites capere arma iubet:ardore & impetu dela/tus ad inuadendũ ſtationẽ hoſtiũ:quæ erat in alia ripa non procul ab oſtia cucurrit. Inuadit ſubito Gotthos:ac primo impetu pellit. Sed hoſtes paulopoſt ſe ſe colligentes cohor/ tanteſq; aduerſus Iſaacẽ redierũt:cæſaq; magna pte militũ qui cũ illo erant:ipſum diſcuſſa eius urſania cæpũt. His ita geſtis equites quidã Beliſario detulerũt Iſaacẽ captũ eſſe ab hoſtibus:quo quidẽ nũcio pculſus Beliſarius nihil ultra percõtatus eſt:nec ubi nec quomodo. Sed ita accepit quaſi hoſtes portũ cepiſſent:uxoremq; ac cætera eius omnia ha/berent in manibus. Itaq; tanto ſtatim dolore affectus eſt:ut loqui non ualeret. Retroq; conuerſus claſſem ac milites cur ſim reduxit:certiſſimo ꝓpoſito uel oppidũ recuperandi re/bus adhuc recentibus nec ab hoſtibus ſtabilitis:uel in prœ/lio moriendi. Per hunc modũ uictoria iã parata a Beliſario deſerta eſt. Cũ ad portũ pueniſſet:ſaluũ eſſe oppidũ:ac erro re ſe deceptũ cognouit. Tantũq; dolorẽ ex hoc ſuſcepit ut ægritudine correptus iaceret:ſecutaq; ſubinde febris longo ac piculoſo morbo eũ detinuit. Iſaaces tãtorꝝ malorꝝ cauſa iuſſu Totilę in uinculis occidiť ob uindictã Roderici præ/fecti pręſidii:q ex uulnere in pugna ſuſcepto deceſſerat. Et oĩno Totilas humanitatẽ illã quã ab initio regni oñderat:ĩ ſupbiã crudelitatẽq; cõuerterat:ſiue ſucceſſibus aĩos facien/tib9:ſiue quod ficta ab initio uirtus diu ſimulari nõ potuit.

De popul) certe Romano ſic acerbe loquebatur:ut uel hic terror cã fuerit ptinacius famẽ tolerãdi quod formidabant hoíes illius ſæuitiã atqꝫ ímanitatẽ. Quãdiu igiť tẽpus fuit a Beliſario auxilii expectãdi ſupra uires:ſupraqꝫ ut ita di/xerim humanitatẽ populus Ro.:famẽ tolerauit. Omitto cę tera:equoꝝ certe & aſinoꝝ & muloꝝ carnes in delitiis p id tp̃s Romæ fuerũt:Canes & mures ac cætera immũda ani/malia qdã edebãt herbas omnis generis quas etiã pecudes non attingũt:Radicibus herbaꝝ & corticibus arboꝝ ueſce batur. Sed cũ de auxilio iã deſperarẽt:in lachrymas lamẽ/tationeſqꝫ cõuerſi alii ſponte ſua uitã finiebãt:alii latitantes per noctẽ ſtationes hoſtiũ fallere nitebanť. Multos etiã fa/mes & inedia intra parietes ꝓprios necauit. In his calamita tibꝰ cũ eſſet ciuitas:quattuor milites Iſauri de ꝓdẽda urbe conſiliũ inierũt. Hi cuſtodiã agebant ad cælimontanã por/tam:quã uulgo aſinariã uocãt. Qui cũ inter ſe id conſiliũ cœpiſſent:fune p noctẽ a mœnibus demiſſo p eũ deſcende/runt:Totilãqꝫ adeuntes ꝓdere ſibi urbẽ polliceň. Totilas uero hortatus eos ac multa pollicitus quoſdã e ſuis cũ illis miſit:qui inſpicerẽt locũ:& an fieri poſſet cõſiderarẽt. Iſau/ri eos ad mœnia ducentes p eũdẽ funẽ illis ſpectantibus conſcenderũt. Ita re diligenter inſpecta cũ fidem his adhi/buiſſet:cõſtituta ad facinus nocte Totilas de prima uigilia armari exercitũ & ad ſe cõuenire iubeť. Id cũ factum eſſet: quoſdã e ſuis qui p funẽ conſcenderẽt p̃miſit. Ipſe cũ exer/citu ſecutus nõ ꝓcul a porta cõſtitit. Miſſi a Totila ut cõpo ſitũ erat ab Iſauris recepti mœnibꝰ:moxqꝫ intra urbem ad portã deſcendẽtes ſecuribus freti portas aperuerũt. Totilas

igitur per hűc modű Romā ingreſſus exercitű ad portam cōtinuit:neq; ſuoꝝ queq̄ diſcurrere ꝑ urbē paſſus eſt:ſed retinens apud ſe milites diē expectabat. Clamor ſubito ab ea ꝑte exortus hoſtes eſſe intra mœnia ſignificauit. Inde mira trepidatio & fuga fuit. Abibant fugientiū agmina per eas portas quæ diuerſiſſimæ erāt ab ingreſſu hoſtiū. Multi etiā ex nobilitate & plebe ad eccleſias cōfugerūt. Cum dies tandem eluxit:per totā urbē diſcurrerūt hoſtes:& quoſcūq; nacti ſunt ciuiū ſine ullo delectu interfecerūt. Totilas uero a Laterano ubi ꝑ noctem cōſtiterat mouēs ad beati Petri eccleſiā ꝓfectus eſt quaſi uotū exoluturus. Iter faciebat ꝑ urbem ſtipatus cateruis ferociſſimoꝝ hominū:qui nudis gladiis ac ſanguine diſtillantibus quoſcūq; obuios ſine ulla diſtinctione occidebāt. Emenſo totius urbis ſpacio cū in uaticanū ad beati Petri limina ꝑueniſſet:Pelagius de quo ſupra diximus ꝑſentiā eius formidās:ſolēni religionis habitu indutus euāgelia chriſti tenēs in manibꝰ ac genua ſummittens:Parce inqt rex ſupplicibus tuis. Totilas aūt ſuꝑbo nimiū aſpectu quaſi dedignās:nūc inqt Pelagi mihi ſupplicaturus uenis? Ad quē Pelagius:nunc inquit qn̄ deus te mihi dn̄m eſſe uoluit. Miſerere igit̄ dn̄e ſeruoꝝ tuoꝝ:Ex hoc Totilas q̄ſi lenita ira ꝑcepit:ut nemo poſthac feriret̄:ſed finis eēt licētiæ gladioꝝ & cædibꝰ. Pręcepit ēt ut nulla ingenua fœmia:ſeu mulier:ſeu uirgo:ſeu nupta:ſeu uidua foret uiolaret̄:idq; ſeuere cū omni diligētia cuſtodiuit. Bona dūtaxat Romanoꝝ ciuiū in ꝑdā militibus cōceſſit:corpora libera eſſe iuſſit. Volens aūt Gotthoꝝ mētes uictoria elatas deprimere in cōcione poſtridie uocatos in hūc modū allocu/

tus eſt. An qſq̃ ueſtrũ cõmilitones tãtas mutationes intuens q̃tæ p hos ãnos cõtigerũt: nõ formidet rex̃ hũanax̃ fragilitaté: & uñ mutatiões iſtę pueniãt nõ facile dephẽdat: Omitto Romã dñatricẽ quõdã orbis terrax̃ in uſas manus nũc deueniſſe: hæc. n. antiqora ſunt: ruinaq; huius urbis nõ nũc primũ incepit. Ego nr̃a cõmemorare malo. Quid potẽtius ante hoc bellũ fuit: q̃ Gotthox̃ gens p Italiã: ducenta milia bellatox̃ ponebat in cãpo armis: equis: opibus: auro & argento affatim ſtructa. Italiã uniuerſam cũ Sicilia: Corſica: Sardinia: & Dalmatia poſſidebat. Hanc tantã potentiã qs unq̃ putaſſet ab ſeptẽ milibus græcox̃: nec enim plures ab initio in Italiã uenerunt fuiſſe ſubuerſam: Quid aũt poſtea tenentibus oĩa græcis ac plane dominantibus: quiſquã ne putaſſet uos admodũ paucos & inopes aduerſus uiginti milia græcox̃ Italiã recupaſſe: cũ ab initio quattuor equitum milia cõficeretis: ac p̃ter Papiã Veronã & Taruiſium nihil p Italiã teneretis: Romã nũc tandẽ caput rex̃ cepiſſe: quã Vitigis ducentox̃ miliũ exercitu: & annua obſidione ſubigere nequit. Maxima ſunt hæc cõmilitones: ac digna admiratione nõ parua. Atqui mutationũ iſtarum cauſæ ſi attendere uelimus manifeſtiſſimæ ſunt: q̃diu enim Gotthi æquitatẽ ac iuſticiã inter ſe colere uoluerũt: res eox̃ ac potentia floruit. Cum uero plus habẽdi cupiditas tranſuerſos egit: tunc ſeditiones domeſticæ cædeſq; inteſtinæ & proditiones clandeſtinæ inter ſe ipſos coortæ ruinam pepererunt. Rurſus uero cũ in iuſticiam duces: hæ ipſe labes tranſiuerunt: uos iam emendati facile eos ſupaſtis: hæc igitur conſiderantes in hac uictoria ueſtra minime ſupbire debetis: ſed

deum ueteri ac mutabilitatē fortunæ expauefcet Illudq;
intelligere impia ac potentias omnes pfacile amitti:niſi per
iuſticiam & ꝓuidentiā & induſtriā conſeruentur. Maximā
igit̃ adhuc uobis cōmilitones laboris partē reſtare ſcitote.
Nam tueri quæſita difficilius eſt q̄ acquirere. Q uoniā in
acqrendo ignauia poſſidentis ſæpe plus confert q̄ꝓpria uir
tus. Tueri aūt quęſita ſineꝓpria uirtute nemo pōt. Hæc tū
a Totila dicta ſunt. Gotthi āt ſapiam regis ſui laudauerūt.
Poſt hęc romanis ad ſe uocatis illoꝝ īgratitudīē erroreſq;
redarguit. Q uod cū prius fuiſſent ī manib⁹ Odoacri:opa
Theoderici & gotthoꝝ liberati ab illius tyrānide tāta ſuſce
piſſent bñficia q̄ta uix ſciuiſſent optare:ꝑp quę diuites atq;
beati multos ānos uixiſſent. Demū uero nulla iniuria nul/
laq; cōtumelia accepta cōtra fidē ac iuſiurādū ad gręcos de
feciſſent hoīes leuiſſimos & ſine ulla uirtute. Q ui ſtatī ob/
ſeſſi ab Vitigide nūq̄ꝓdire in aciē auſi fuerint:ſed ītra mœ/
nia incluſi ac fame macerati oē dedecus tolerauerint. Q ui
poſtq̄ nō armis ſedꝓditionib⁹ & fallaciis facti ſunt dñi ci/
uitatū publicanis exactoribuſq; & delatoribus oīa referſe/
runt. Q ui ciuitates populoſq; Italię mirabili acerbitate ad
ſolutionē coꝝ tributoꝝ cōpulerint:q̄ iā multis ānis a Theo/
derico cæteriſq; regibns fuerāt eis condonata atq; remiſſa:
Q ui rōnes adminiſtratoꝝ ſub eiſdē regibus a populis pri/
uatiſq; hoībus repopoſcerunt:ut impatoris ſui inexplebilis
auaritia impleret̃. Dicite inquit Romani ſi qd unq̄ mali a
Gotthorū regibus paſſi fueritis:dicite rurſus ſi quid boni
a græculis iſtis accepiſtis unquā? Q ui uobis amicis plura
mala q̄ hoſtibus intulerūt:genus uicioſum ac maleficum:

& in ulɪ re magis q̄ mētiendo efficax. Atqui Gotthi in Ita/ lia nati & una uobiſcū educati ſunt: uobis autē pegrini & ignoti magis placuerunt q̄ ueſtrates & noti: uſq; adeo quos amare debebatis: odiſtis noua optantes & qetē faſtidientes: queādmodū equi ocio & affluentia calcitroſi fiunt. Vos igi tur hæc cōtra rectā fidē contraq; utilitatē ueſtrā patrati pœ nas merito luiſtis hactenus & luetis. His dictis Romanos ſi ne ulla ſpe bona dimiſit. Per eoſdē dies acta Iuſtinianæ no/ bilis mulieris cā eſt. Accuſabant illā Gotthi & ſtatuas Theo derici regis cōfringi deleriq; feciſſet: ob uindictā Boetii ma riti ac Symachi pr̄is: quos Theodericus necari fecerat. Q d obiiciebat̄ mulieri de ſtatuis deletis: uerꝫ fuiſſe putabatur. Sed excuſabat eā iuſtus dolor: ꝙ magnos illos uiros iniuſte necatos fuiſſe cōſtabat. Q ua ratione Totilas mulierē abſol uit: & ab impetu Gotthoꝝ tutam ſeruauit. Poſt hęc legatos mittere ad Iuſtinianū decreuit. Fuerūt autē legati Pelagius de quo ſupra diximus: & Theodorus qdā Romanus orator. Hos Totilas grauiſſimis iuramētis obligauit: ꝙ mādata ſua fideliter exequent̄: & ꝙ in Italiā q̄celeriter ad ſe redibunt. Summa mādatoꝝ hęc fuit. Si īpator ipſum & Gotthos in amicis hr̄e uelit: ſe urbē Romā ſeruatuꝝ: & in cūctis expe ditionibus pmagna ac fidelia auxilia p̄ſtatuꝝ. Si aūt bellū cū Gotthis hr̄e malit: Romā ad ſolū eſſe dirutuꝝ: qm̄ neq; tueri illā in bello occupatus eē uelit: neq; hoſtibus eā relin/ quere. Scripſit etiā ad Iuſtinianū epiſtolā in hunc modum. Q uę facta ſint de urbe Roma puto te oia cognouiſſe: quo rū uero gr̄a legatos ad te mittim9: iſta ſunt. Pacis bōa opta mus & ſuſcipe & exhibere: ut nup ſub Anaſtaſio impatore

Ro.cũ rege Theoderico fuit:quoꝝ concordia & pax tran/
quillitatẽ illoꝝ tempoꝝ & ꝑmaxima cõmoda utriſqꝫ pepit:
Si igitur & tu eiuſmodi mentis es parentẽ merito te uoca/
bo:meqꝫ & Gotthos in quibuſcunqꝫ expeditionibus auxilia
res habebis:Sin alterius mentis es:a legatis intelliges quæ
ſequent̄.Legati igitur cũ his mandatis in græciam nauiga
runt.Totilas autẽ expectans illoꝝ reditum Romæ conſiſte
bat.Beliſarius apud portũ febri ac dolore animi confectus
quieſcebat.Inter hæc Ioãnes in lucanis & brutiis multa in/
nouare ꝑexit.Quare Totilas quoqꝫ mittere in lucanos ac
bellũ reſumere coactus eſt.Nec multo poſt certior fit de Iu
ſtiniani reſponſo.Nam cũ legati ad eum ꝓfecti epiſtolam
primo reddidiſſent:moxqꝫ mãdata expoſuiſſent:& addidiſi
ſent ipſi preces ac ſupplicia pro cõſeruatione urbis Romæ
in tanto diſcrimine cõſtitutæ:nihil aliud ab imꝑatore reſpõ
ſum eſt niſi Beliſariũ eſſe in Italia:in cuius poteſtate atqꝫ ar
bitrio res Italiæ cõmiſiſſet.Id poſtq̃ Totilas intellexit nega/
ri ſibi cernens quod poſtulauerat:Ioãnis etiã factũ indigna
tus qui ſe quieſcentẽ ac nuncios pro cõcordia miſſos expe/
ctantẽ bello laceſſiſſet:de uertenda urbe Roma cõſiliũ ſum/
pſit.Itaqꝫ inſurgens mirabili crudelitate mœnia Romę plu
ribus locis ad ſolũ euertit.Fuit autẽ illa quę euerſa eſt fere
tertia pars totius ambitus muroꝝ.Capitoliũ deinde incen/
dit:circa foꝝ & ſuburã & uiã ſacrã omnia cõflagrauit:fu/
mabat quirinalis mons:auẽtinus flãmã incendii euomebat:
fragor ruentiũ domoꝝ ubiqꝫ audiebat̄. Inter hęc incendia
multitudo urbana cũ coniugibus & liberis ſedibus patriis
educebatur:ne deplorandi quidẽ miſerias ſuas libertatẽ ha/

bens. Et populum quidẽ ac turbã ꝑ oppida campaniæ dí
ſperſit. Senatores uero ac patricios obſidũ loco circa ſe re/
tinuit. Roma poſt hæc cũ toto exercitu egreſſus eam deſo/
latam penitus ac uacuã dereliquit: ut neq; uir quiſquã neq;
fœmina in illa remaneret.

Incipit Liber Quartus.

EGreſſus Roma Totilas ptẽ exercitus cõ
tra portũ collocauit in loco q̃ dicit' Algi
done: ne Beliſarii milites qcq̃ moliri per
eius abſẽtiã ualerẽt. Ipſe cũ reliqs copiis
aduerſus Ioãnẽ in Calabria ꝓfectus eſt.
Ioannes uero ſimul ac uenire Totilã ad/
uerſus ſe cognouit: turpiter fugiẽs & oĩa derelinqns nõ pri
us cõſtitit q̃ hidrũto ſe recepit: qd eſt ultimũ calabriæ oppi
dũ. Itaq; ubi ad eas ptes Totilas puenit: paruo momẽto Lu
cãos & Brutios & Calabros oẽs ꝑter hidrũtinos recupauit.
Per hoc tp̃s ſpoletũ a gotthis defecit. Cuſtodiebat' tũc ſolũ/
mõ arx: nã mœnia ſpoleti Totilas euerterat. Arx uero facta
erat ex ãphiteatro: qd antiqtus ea ĩ urbe exędificatũ fuerat.
Auctor uero defectiõis fuit Martianꝰ qdã bizãtius: q cũ in
ter cuſtodes eẽt: initã cũ. x. &. viii. militibꝰ cõiuratiõe ꝑfe/
ctũ pſidii ĩterfecit: arcẽq; Beliſario tradidit. Eodẽ fere tpe ta
rentũ repoſitũ eſt: cũ prius deſertũ ac deſolatũ fuiſſet. Re/
poſuerũt eã urbem calabri & alii populi bello domo pulſi.
Nec primũ eius urbis magnitudinẽ ſed partẽ illius quãdã
iuxta portũ mari utrinq; cinctã occupãtes faciliter eius adi
tũ a terra munierũt. Totilas redactis in ptãtẽ cunctis luca/
niæ & calabriæ oppidis ꝑter hydrũtũ cũ inde abire ſtatuiſſ

ſet pſidio militũ apud Acheruſiũ urbẽ relicto ipſe cũ reli/
quo exercitu Rauẽnã petere cõtendit. Inter hæc Beliſarius
longa febri liberatus audax cœptũ ac ut multi putaſſent te
merariũ moliri aggreſſus eſt:qđ tñ poſtea magnanimũ &
laudabile apparuit. Cõſtituit.n. Romanã urbẽ tũc deſolatã
occupare ex improuiſo atq̃ munire. Hoc igit̃ in ſe cælans
cõſiliũ relictis apud portũ paucis militib9 in pſidio eius op
pidi ipſe cũ cæteris oib9 quas hẽbat copiis pfectus nemine
uel ſuoꝝ uel hoſtiũ id ſuſpicãte Romã occupauit:& incre
dibili celeritate munire illã prexit. Quia.n. ſubuerſa erant
mœnia tumultuario ope muri aliqd refecit:foſſas pfundas
ante muros egit:aggerẽ pacutis arboꝝ ramis ab ſtipite ſub
terrã fixis & iter ſeſe cõnexis cõmuniuit. Turres ligneas &
ppugnacula ad tutelã refecti muri ĩpoſuit. Hęc ſũma mi/
litũ uolũtate & opa.xxiii.dieb9 Beliſari9 pfecit. Naueſq̃ a
portu frequẽtes aderãt frumẽtũ ac cætera ad uictũ neceſſa
ria ĩportãtes. Romani ciues quoꝝ multitudo p finitima op
pida cõſtiterãt audita reſtitutiõe urbis mirabili deſiderio in
patriã demigrabant:pſertim cũ ibi frumẽti copia haberet̃:
cuius defectu alibi pmebant̃. At.n. Totilas poſtq̃ iſta ſen/
ſit relictis cæteris curis Romã petere feſtinauit. Nõdũ por
tas urbis imponere Beliſarius ualuerat:cũ hoſtes ſupuene/
runt. Neq̃.n. fabroꝝ facultas aderat a quibus refici potuiſſ
ſent. Gotthi prima die nõ longe ab urbe contra portam ſa/
lariã caſtra fecerũt. Poſtridie uero ſub ortũ ſolis maximo
tumultu atq̃ clamore ad expugnationem urbis acceſſere.
Beliſarius pugnaciſſimũ quẽq̃ militẽ delectum ad portãt
reliquos per mœnia ac ppugnacula collocauit:ac ſubeuntẽ

deſup ferire hoſtē iuſſit. Pugnatū eſt uehemēter ab utriſq;. Nam Gotthi ea ſpe uenerāt ut primo ſtatim clamore urbē conſiderēt ſe eſſe capturos. Qui cū uiderēt cōtra atq; ipſi rati fuerāt reſiſti: furore & ira incenſi ferebantur: temereq; ſubeūtes de ſupiori loco pcuſſi cadebant. Maximo conatu & mirabili ptinacia illa die utrinq; certatū eſt: pugnaq; mane cœpta ad noctē durauit. Poſtq̄ tenebræ factæ ſunt Gotthi in ſua caſtra redierūt: Beliſarii aūt milites ptim in mœnibus & ppugnaculis ut erāt conſtiterūt: ptim ſtationē ad portas egerūt. Ne uero hoſtes p noctem improuiſi adirent: tribulos ante portas frequētes iecerūt. Altera quę ſecuta eſt die Gotthi eodē ordine ad urbem acceſſerūt. Beliſarius aūt & ſui eodē modo reſiſtebant. Sed cū in longū traheret̃ oppugnatio: milites qui ſtationē hēbāt ad portā ſubito egreſſi pedē cōferre aduerſus Gotthos ac repugnare ex æquo auſi tandē ab ea parte in fugā hoſtes uerterūt: ac longe a porta multis uulneribus ſummouerūt. Ita finis oppugnationi impoſitus eſt. Poſt hæc multis diebus intermiſſis cū interim uulneribus curādis & armis parādis intendiſſent: rurſus ad urbē oppugnandā Gotthi ſubierūt. Beliſarius uero milites ſuos iā magis fidentes porta educit: & nihilominus turrib9 & ppugnaculis aliā multitudinē imponit. Cōmittitur ante portā p̄liū atrox & uehemēs: in quo cū ſignifer Totilæ lancea tranſfixus equo cecidiſſet: ſignūq; pſtratū eſſet: ſummo ſtudio cōcurſum eſt ab utriſq;: a Gotthis ſiquidē ut ſignum ſeruarēt: nec tantā ignominiā ſuſcipent: a Beliſarii uero militibus: quo ſigni capti gloriā nanciſcerent̃. Tandē hui9 pugnæ exitus gotthi q̄dē ſignū recipent: Beliſarii uero milites

corpus ſigniferi optineret. præter ſiniſtrã manũ. In qua q̃a anulus erat aureus: Gotthi eã abſciderũt: nc hoſtes eo potirentur. His actis Totilas q̃a ſe fruſtra conari uidebat p̄lium diremit: ac poſtridie abiẽs tybur cõceſſit. Eam quippe tenebat urbẽ ut ſupra diximus: maioreq́ in modũ munita arce his quaſi caſtris aduerſus Romanos utebat̃. Romani uero ne ſubditis incurſionibus ab ea p̄te infeſtarent̃ cũctos anienis pontes euerterũt. Anio flumẽ in hernicis oritur: decurrenſq́ ex mõtibus planiciẽ ſecat inter tybur & Romã. Habet uero p̄altas ripas & aquarũ ꝓfunditatẽ nõ trãſmeabilẽ. Itaq́ pontes ſup eo principalibus uiis exiſtebãt: ceu ſalaria & nomẽtana & tyburtina. His igit̃ tũc pontibus reciſis fieri diſcurſiones aduerſus urbẽ Romã ab ea p̄te nõ poterãt. Beliſarius poſt gotthorũ diſceſſum portas urbis earũq́ ferramẽta quiete iã fabricari fecit: claueſq́ urbis Romæ quaſi iterũ ab ſe partę ad Iuſtinianũ in Græciã miſit: Finiſq́ fuit duodecimi anni huius belli. Proximo dehinc anno ut primũ uer incepit: Totilas tybure ꝓfectus Peruſiam duxit. Ea urbs pridẽ obſidebat̃ ab alia gotthorũ manu. Cũq́ deficeret iã frumentũ & cætera neceſſaria ad uictũ: Totilas eo ꝓfectus eſt quo obſidionẽ magis urgeret: ac oẽm ſpẽ obſeſſis auferret. Dum circa Peruſiã urbẽ Totilas cõmorat̃: Ioãnes cũ audiſſet Totilã in obſidiõe occupatũ eſſe: ſenatores uero ac patricios urbis Romæ quos ſecũ Totilas eduxerat p cãpaniæ oppida ſub militũ cuſtodia reliq̃ſſe: fama ſui nominis extendere cogitauit p illorũ liberationẽ. Mouẽs igit̃ ex Calabrya cũ delecto eq̃tatu: neq́ die neq́ noctu intermiſſo itinere in campaniã uenit. Totilas uero p id ip̄m tẽpus hęc

eadẽ ſuſpicatus ualidã Gotthoꝶ manũ in cãpaniã deſtina-
uerat. Hi cũ Minturnas peruenissent: ibi ſubſtiterũt: parteq̃
ſuoꝶ aliq̃ pmiſerunt: q oppida ſpecularent: forteq̃ fortuna-
accidit: ut gotthi eqtes pmiſſi in Ioãnẽ eiuſq̃ eqtatũ incide-
rent: ſtatimq̃ pliũ inter eos ceptũ eſt. In quo puales Ioãnes
multis eoꝶ occiſis plurimis uulneratis eos in fugã uertit.
Ea pfligatione etiã hi q Minturnis remãſerãt côterriti aufu-
gerũt. Et Ioãnes adducẽdi quos uoluit pmagnã habuit fa-
cultatẽ. Nã oppida cãpaniæ ſine mœnibus erãt. Iãpridẽ. n.
Gotthi illa euerterãt. Itaq̃ ex ſingulis oppidis Romanos ca-
piens oẽs qui ibi repti ſunt de manib9 Gotthoꝶ liberauit:
atq̃ adduxit: pter Clementinũ & Oreſtẽ: quoꝶ alter abire
noluit impatorẽ formidãs: alter defectũ equoꝶ cauſatus in
ambiguo remãſit. Non multi tñ ſenatores in cãpania repti
ſunt: ſed mulieres ſenatoꝶ cõpluſimæ: uiri. n. nocte illa qua
Totilas urbẽ cepit: pleriq̃ militũ agmẽ ſecuti in portuen-
ſem urbẽ refugerãt. Totilas uero cũ hæc quæ a Ioãne facta
ſunt cognouiſſet: ualde cõmotus eſt: pœnaſq̃ a Ioãne ſume-
re cõſtituit. Itaq̃ parte copiaꝶ in obſidione Peruſiæ relicta
ipſe cum reliquo exercitu magnis itineribus per Picẽtes &
Marſos & Pelignos in Apuliã pperauit: tranſuerſiſq̃ itine-
ribus pfectus nõ prius deſtitit q̃ in Calabrya reptum Ioãnẽ
repente inuaſit: & cũ toto exercitu pfligauit: caſtra etiã ce-
pit. Non tamẽ pmagna cædes facta eſt a Gotthis: nam erat
nox cũ aggreſſi ſunt caſtra. Quare faciliter latitãdo mili-
tes in pximos montes euaſerunt. Ioãnes & Arnulfus Erulo-
rum ductor: qui una cũ Ioãne militabat: Hydruntũ ex fu-
ga ſe receperũt. Militeſq̃ poſtmodũ diuerſis itineribus ad

eos cõuenere. Hæc Totilæ uictoria maxime non ẽ eius in/
clytum reddidit. Præclaꝝ enim uiſum eſt:regem a Peruſiæ
mœnibus in Calabriã uſq; tanta celeritate iter feciſſe:quãta
uix nudus uiator graderet̃. Nec ipſe lectica aut rheda dela/
tus:ſed pari cũ militibus labore equo ꝓfectus:armiſq; ſuis
oueratus inceſſit. Haud multo poſt id prœliũ aliæ a Iuſti/
niano copiæ in Italiã miſſæ Hidrunto applicare cœperũt.
Permotus enim impator crebris Beliſarii litteris:qui condi/
tionem belli ſignificans ſupplementa poſtulabat:nouas co/
pias in Italiã mittere decreuerat. Et Beliſario ſcripſerat:ut
in Calabriã ſe tranſferret ad recipiendũ milites & bellum
aduerſus hoſtes illic gerendũ. Ductores uero nouaꝝ copia/
rum erant Valerianus Armenioꝝ ductor:& Verus eruloꝝ.
Beliſarius cũ impatoris litteras mandataq; ſuſcepiſſet:cæ/
teris Romæ & apud portũ relictis copiis ſub cura & gu/
bernatione Cononis legati:ipſe cũ noningẽtis militibus de/
lectis:quoꝝ ſeptingenti equites ducenti pedites fuerũt ma/
ri delatus Calabriã petere contendit. Erat uero propoſitum
eius Tarenti copias exponere:quod abeſt ab Hidrũto bi/
dui itinere:eoq; in loco reliquũ exercitũ cogere. Sed uento
aduerſante cõtra ꝓpoſitũ animi ſui Crotonis in portu co/
pias exponere coactus eſt. Vi enim tẽpeſtatis nec ante neq;
retro nauigare poterat. Crotone igit̃ expoſitis copiis quo/
niam his in locis pabuli facultas nõ erat:equites a peditibꝰ
ſepare cõpellitur. Ipſe enim cũ peditibus & uxore Crotonis
remanſit:quo Ioãnem cũ cæteris copiis ad ſe uocaret:equi/
tes uero ultra ꝓgredi iuſſit:& in finibus turinoꝝ conſiſte/
re. Sic enim perfacile ſibi & equis opportuna reperturos:

ac facturẽs tuto in loco:quoniã lucani montes in Brutios diſcurrẽtes duas ualles arctis aditib9 faciũt:nec ꝑcul ab altera ualle iuxta littus maris ruſcia eſt turinoꝝ caſtellũ:ſupraq; illud eſt oppidũ remotius a mari arduo loco ſitũ:qđ ruſcianũ uocant. Id oppidũ Ioãnes ꝓſidio militũ cuſtodiebat. Beliſari9 igiť eqtes ſuos ad hęc loca dimiſit:eiſq; ꝓfecit Phaſam gñe iberꝝ ꝓſtãtiſſimũ bello uirꝝ:& Barbationẽ thracẽ. Cuſtodireq; aſſidue aditũ iuſſit:his eqtib9 cũ ad ea loca ueniſſent:caſu quodã obuii fiunt eqtes hoſtiũ:quos Totilas ad tentãdũ oppidũ miſerat:qđ ſupra dixim9 Ioãnis ꝓſidio cuſtodiri. Prœlioq; cõmiſſo Beliſarii equites licet pauciores numero:tñ facile ſuparũt:ac ſupra ducẽtos ex hoſtib9 occiderũt. Stantes uero in his locis utpote uictores & ꝑcul ab oculis ſui ducis cõmorãtes:neq; ordinẽ neq; diſciplinã ſeruabãt. Vagãtes ꝑcul a ſignis uigilias negligẽtes:nec exploratores mittere:neq; ſpeculatores hẽre curabãt:nec arcta uallis qua facile arcere hoſtẽ poterãt cuſtodire. Q uę poſtq̃ Totilas cognouit cũ tribus eqtũ milib9 ꝓfectus eos nihil ſuſpicantes inuaſit:fauces.n.illas adituſq; prius trãſgreſſus eſt q̃ Beliſarii eqtes uẽturũ ſenſiſſent. Hinc cædes & ꝓfligatio ingẽs fieri cœpta. Phaſas & Barbation erãt ꝓfecti:quoꝝ Phaſas cũ turma ſuoꝝ equitũ Totilæ ſuccurrẽs mirabilia uirtutis opa edidit. Ipſeq; cũ oĩbus ſuis equitibus td extremũ occubuit:Barbation cũ duobus tantũ comitibus aufugit. Cæteri uel capti uel interfecti ſunt. Fuerũt & qui ſtatim fugam arripiẽtes ad Beliſariũ tantæ cladis nuncii euaderent. Beliſarius amiſſo equitatu cũ ſuſpicareť hoſtes aduerſus ſe eſſe uenturos naues ꝓpere conſcendit:ac magno cũ dolore

ſeſe uentis permittens eadem illa die Meſſanã i. Siciliam delatus eſt:quæ diſtat a Crotone milia paſſuũ circiter nonaginta. Totilas uero cum ea pfeciſſet:ac uires hoſtiũ turbatę eſſent:ruſcianũ oppidũ obſidere cõſtituit. Erant enim in eo oppido trecenti equites a Ioãne collocati:& pedites cẽtũ a Beliſario nup miſſi.Prępterea italoꝝ equites & pedites magno numero:qbus ſi obſiderent̃ ſatis mature defuturi cõmeatus uidebant̃.Hac igit̃ ſpe Totilas oppidũ circũſedit. Per hoc tẽpus milites a Beliſario Romę reliq̃i Cononẽ pręfectũ ſuũ interfecerunt.Irati & indignãtes ꝙ ille mercatura frumentaria clãdeſtine inita pretiũ annonæ quotidie augeret:iidẽ milites a Iuſtiniano p legatos poſtularunt huius delicti abolitionẽ aſſerentes niſi id cõcedat impator ac ſtipendia inſup eis debita ſoluat ſe Romã Totilę eſſe tradituros: quo qdẽ metu oĩa illis ſunt cõceſſa. Obſeſſi uero apud ruſcianũ oppidũ cũ defectu annonę premerent̃:ſermone cũ Totila habito certi tẽporis inducias paciſcunt̃:intra quod tẽpus niſi ueniant ſubſidia oppidũ debere promiſerunt. Ex hoc iã apparatus fiebãt a Ioãne qdẽ ut illis opẽ ferret:a Totila uero ut phiberet.Inter hęc Beliſarius ex Sicilia hidrũtũ uenerat:& Valerianũ militeſq; nouos a Iuſtinião miſſos ſuſcepat:itaq; copiaꝝ abunde erat. Nec deerãt naues qbus ad liberãdũ obſidione ſocios ueherentur.Omnibus igit̃ paratis ac militibus nauibus impoſitis ruſciã nauigarunt. Obſeſſi uero claſſem cernẽtes:nã oppidũ celſo loco ſitum mare pſpicit:ingenti lætitia exultãtes cõſtituta die deditionẽ facere noluerunt.Nec multo poſt claſſis uẽto diſſipata uariis in locis naues diuiſit.Deinde cũ crotonis portu ſimul cõuei

niſſent:ru.ſus inde mouentes tuſciã petierunt.Totilas cum appropinquarẽt naues Gotthos armari fecit:ac eos ꝑ littus cõtra proras nauiũ diſpoſuit:haſtis & ſagittis appellere claſ ſem ꝓhibentes.Quos cũ uiderẽt græci ac ꝑiculũ horrerent cõmorati aliquo tꝑe iuxta littus quaſi mox deſcẽſuri:tandẽ re deſperata cõuerſus retro ꝓris abierũt.Cõſultãtibus dein de qd agẽdũ foret pro obſeſſoꝝ ſalute:placuit ut Ioãnes & Valerianus cũ equitatu ac cæteris copiis in agrũ Picenum proficiſcerent̃:ibiq; bellũ tumultuoſe inferrent:quo Totilas ſuccurrere ſuis rebus ac obſidionẽ ſoluere cogeret̃:Beliſa rius autẽ cum claſſe Romã nauigaret ad ſeditionẽ milita rem de qua ſupra diximus cõpeſcendã ac frumẽtũ claſſe cõ uehendũ.His in cõſilio decretis Ioãnes mature iter arripuit per Apuliã & marſos in picentes uadens. Valerianus claſſe deferre maluit.Itaq; nauibus delatus Anconæ milites expo ſuit:ac ſe cũ Ioãnis exercitu cõiũxit. Nec ob eã tamẽ rem Totilas obſidionẽ diſſoluit.Sed duobus equitũ milibus in picentes miſſis:qui aduerſus Ioãnis Valerianiq; copias tue rent̃ oppida:ipſe cũ reliquo exercitu in obſidione ꝑmanſit. Obſeſſi uero cũ penitus iã neceſſaria deficerẽt:nec ulla ſpes auxilii ſupeſſet:Deoferꝫ italicũ & Godilã thracem ad Toti lam mittunt ſalutẽ ac ueniã poſtulãtes.Hi præter expecta tionẽ ſuam perfacilẽ Totilã repererunt uni ſe dũtaxat fœ difragiũ imputare dixit.Eiuſq; unius pœna fore cõtentũ cæ teris oĩbus impunitatẽ concedere:ſi ſecũ militare uelint oĩa ſua retenturis:ſin abire malint cũ ſingulis ueſtimẽtis abitu rus.Per hunc modũ oppidũ recepit:& Colaſerꝫ præfectũ præſidii qui auctor fuerat oppidi ſecũdũ cõuenta nõ reddẽ

di:uerberatũ prius ac mutilatũ interfici iuſſit. Ceteris pro/ miſſa ex fide ſeruauit. Remãſit uero cũ Totila magna pars militũ quo res ſuas retinerẽt. Alii relictis armis & eqs & rebus ſuis oĩbus cũ ſingulis ueſtimẽtis Crotonẽ abierunt: oppidanoꝝ bona in prædã militibus ſuis Totilas cõceſſit: corpora tamẽ libera eſſe iuſſit. Per hoc tẽpus Antonina Beliſarii uxor bizantiũ ꝑfecta eſt: quo Theodorã Iuſtiniani uxorem rogaret pro Beliſarii ab Italia reuocatiõe. Sed cũ Theodorã pauloañ defunctã eſſe repperiſſet: ipſa pro ſe Iuſtinianũ adiens multis precibus cũ illo egit ut maritus ex Italia reuocaret᷑. Et impetrauit quidẽ faciliter: præſertim cũ belli parthici timor ingens adeſſet. Ita Beliſarius ex Italia reuocatus quinquẽnio fere poſtq̃ uenerat in greciã rediit nõ eadẽ fortuna fretus in hac ultima expeditione: qua fretus fuerat in prima. Romæ uero abiens tria milia delectoꝝ militũ in preſidio reliquit: ſub ductu & gubernatioue Diogenis legati uiri prudentis & belloꝝ gnari. Eo abeunte Gotthi Peruſiã longo tpe obſeſſam ui & armis cepunt. Totilas expeditis Calabriæ Apuliæq; rebus ad obſidionẽ urbis Romæ redire cõſtituit. Faciebãt uero ſibi animos Beliſarii receſſus: &ubiq; p Italiã ꝓſpe gotthoꝝ res grecoꝝ aduerſe. Cõtractis igit᷑ undiq; copiis cũ ſatis pata eẽnt: oĩa Romã ueniẽs urbẽ obſedit. Erant Rome ĩ ꝓſidio delectoꝝ tria milia militũ cũ Diogene eoꝝ duce uiro ſingulari ibi uigilãdo & agẽdo & opportunis locis repugnãdo urbẽ q̃optĩe tutabãt᷑. Itaq; ĩ lõgũ tpſ ꝓtracta obſidio ẽ nec ſpes ulla gotthis niſi ĩ fame relicta Durãte apud urbẽ obſidiõe Virgili9 Põti. Ro. q tũc Bizãtii erat: cũq; eo ꝑmulti ab Italia ꝑſtãtes uiri ſũmo ſtudio Iuſti

nianũ p̄cauanť:ut Beliſariũ cũ inæſtimabili potẽtia in Itaꝛ
liã remitteret ad obſidionẽ urbis Romæ diſſoluẽdã alioquí
res ad manifeſtã tẽdere ruinã oſtẽdebãt.Hæc eadẽ Godin/
gus uir cõſularis a po.ro.miſſus orator p̄cabať.Iuſtinianus
autẽ ſibi curæ fore res Italiæ reſpõdebat:cæterũ differendo
ac ꝓcraſtinãdo nihil efficiebat.Tandẽ uero cũ acrius inſe/
ſtareť.Liberiũ quendã ex nobilitate Romana Italico bello
ducẽ ꝓnunciauit.Apparatibuſqꝫ faciendis ab initio uehe/
mẽs fuit.Mox aliis ſupueniẽtibus curis intermiſit.Itaqꝫ ir/
rita expectatione inter moras & apparatus tempus trãſiit.
Roma interea durius obſidebatur.Gotthi enim expugnata
portuẽſi urbe:ne quid per tyberim ad obſeſſos ĩportari poſſ
ſent effecerãt.Oppida quoqꝫ finitima urbi fere omnia ĩ po/
teſtatẽ ſuã redegerãt:ne qua ſubſidia inde Romã deferrẽť.
Sed erat legati & militũ incredibilis diligentia.Iãpridẽ enĩ
hæc præuidẽtes omnia intra urbẽ loca quæ uacua ædificiis
erãt frumẽto cõſeri fecerãt.Ex quo factũ eſt ut deficiẽte ueꝛ
tere frumẽto nouũ intra pomeria natũ ſupueniret:per hũc
modũ longo tẽpore obſidionem ꝑtulerũt.Deniqꝫ ſeruaſſent
urbẽ niſi ad extremũ ꝓditio paucoꝝ eos puertiſſet.Ad por
tam enĩ quæ eſt uia hoſtiẽſi qua ad beati Pauli eccleſiã itur
ſtatio erat militũ iſaurorũ.Hi poſt longã obſidionẽ q̃ſti inꝛ
ter ſe quod multoꝝ ãnoꝝ ſtipẽdiis fraudarenť:ſimulqꝫ grãꝛ
dia ſperãtes p̄mia clã ad Totilã ꝓfecti tradere ſibi eã portã
cui præſint paciſcunť:tẽpuſqꝫ & modũ ad rẽ patrandã cõ/
ſtituũt.Cũ uero nox cõſtituta ꝓditioni aduenit Totilas hæc
machinať.Duabus nauiculis in flumine tyberi dimiſſis tuꝛ
bicines ĩponit:iubens ut aduerſũ fluuiũ nauigãte ſub ãbitũ

murorũ penetrẽt.Cũqꝫ ibi fuerint:tũc repẽte cla gorẽ tuba rũ ꝙterribilẽ emittant.Ipſe uero cũ exercitu ſilentio ꝓfectus nõ lõge ab ea porta de qua diximus cõſedit:omnia ſucceſ/ ſere ſecundũ Totilæ optata.Tubicines enim nauiculis ad/ uecti cũ ad eũ locũ ueniſſent:terribili ac repẽtino tubaꝝ ſo nitu Romanos ꝑculſerũt:hoſtes ab ea parte abeſſe putãtes. Et undiqꝫ ad eũ locũ cõcurſum eſt:& q uigilias circa urbẽ obibãt:eo trepidi decurrerunt.Dũqꝫ oẽs cõcurſant:ac cęte/ ra negligunt ꝓditores ſoli relicti porta refracta Totilam & Gotthos intra urbẽ recepunt:ſtatimqꝫ cędes fieri cępta eſt Romanoꝝ & militũ:Nec iã de reſiſtendo ſed de fugiendo cogitatũ.Fugiebant uero ꝑ diuerſas maxime portas. Dio/ genes ꝑfectus qm̃ nulla remedia ſupeſſe uidebat cũ ꝑte mi/ litũ Roma egreſſus Centũcellas petere cõtendit.Sed Toti/ las hoc fore ſuſpicatus(nã cęteris amiſſis id fere ſolũ relin/ quebat᷑ oppidũ)inſidias eo itinere collocauerat in quas in cidens Diogenes magna ꝑte militũ amiſſa ipſe grauiter uul neratus uix atqꝫ anxie euaſit.Erat Romę inter cęteros du/ ctores Paulus ex Cilicia ꝑfectus eqtũ turmę.Is ĩ hac turbu lentiſſima nocte cũ ꝑ urbẽ captã pluribꝰ locis prœlia iniiſ/ ſet:tãdẽ ad molẽ Adriani cũ ſuis eqtibꝰ ſe recepit.Orta de mũ luce ꝑ urbẽ redũdãtibus Gotthis cũ & capitoliũ & ęſq lię ac cętera urbis loca iã capta eẽnt:ad molẽ tñ Adriani ue hemẽtiſſime pugnabat᷑.Habebat enim Paulus eqtes ꝙdrin gentos cũ qbus & molẽ & pontẽ q iuxta eſt egregie defen/ debat:pugnaqꝫ in ipſo ponte cõmiſſa multos Gotthoꝝ occi derat:ac demũ ultra pontẽ ſummouerat.Quę cernẽs Toti las ſuos a pugna reuocauit.Nullo meoꝝ ſanguine mihi cõ

ſtet inqt hoꝝ iteritus. Ego uel ſedēs iſtos cōficiā: cū nec ipſi nec equi hēant quo in craſtinū uitam ſuſtentēt. Ita reuoca/tis a pugna ſuis & ſtationib9 militū cōtra pontē moleq; po ſitis nullas obſeſſis moleſtias inferri iuſſit. Paulus & equites diē illā totā: & noctē inſecutā abſq; cibo cōmorati poſtridie cōſultabāt qd agēdū ſibi potiſſimū foret. Erāt q equoꝝ car nibus ſuſtētādā obſidionē ſuadebāt: hoc rurſus cōſiliū hor/rorē quēdā inſoliti cibi hr̄e uidebat. Fugę uero ſpem circū fuſa gotthoꝝ agmina pręcipiebāt: reſtabat deditio. Ea uero plena terroris ac dedecoris erat. Itaq; Paulus ſuſcipiēs uer/ba: Vtcunq; inqt nos uertamus cōmilitones extrema nobis adeſſe uidetis. Nā fugæ qdē nulla facultas eſt. circūfuſis ho ſtium copiis: ac nos impigre obſeruātibus. Dedi uero Goti this ſupra turpitudinē uilitatēq; cōſilii cruciatus inſup ex/carnificationeſq; portēdit. Barbaroꝝ enim ſæuitia ſimplici mortis genere cōtenta eſſe nō ſolēt. Durare uero in obſidiōe ac cibo equoꝝ paſci eoꝝ forſitan eſſet: qui auxilia ſibi ueni tura expectarēt. Nobis aūt carētibus ea ſpe nulla ratio ſua dere hanc tolerantiā pōt: niſi uiliſſima detractio mortis ceu pueri formidoloſi dolore cōfici malunt q̄ ferro ſecari. Ego uero dedi hoſtibus & tabeſcere inedia eoꝝ puto qui cor & ſanguinē nō hn̄t. At nobis manu ſtrenuis & ꝑlioꝝ nō inſue tis glorioſa mors eſt cōplectenda. Sic. n. moriamur ut ſan/guine hoſtiū madentes nō inulti cadamus. Nec rideat ho/ſtis nr̄o interitu: ſed fleat: nec iugulū noſtrū ꝓbeam9 hoſti: ſed eius iugulū ferro nr̄o ꝑfringamus. Quid. n. paucoꝝ an noꝝ acceſſio nobis ꝓdeſſet: cū & ſi nūc ſeruati tn̄ paulopoſt ſimus obituri? Gloria extēdere uitā hoibus pōt: natura non

põt. Ite ig:t̃ mecũ ad glorioſam mortẽ:quã ciu... ſimul & hoſtes admirabunt̃:ac laudibus in cœlũ ꝑpetuis ferẽt.His dictis incenſi equites ſeſe morti deuouerũt. Quare cõplexi ſeſe inuicẽ & oſculati certiſſimo moriẽdi ꝓpoſito ad dimicandũ ſe parãt.Erat.n.cõſiliũ in ꝓximã ſtationẽ Gotthoꝝ ruere:factaq; ꝑmagna hoſtiũ cæde interire. Quos cũ uiderrctTotilas ad extremũ caſum parari:ueritus ne hoĩum deſperatoꝝ conatus maiorẽ q̃ pro numero cladẽ gotthis afferret:caduceatore ad eos miſſo electionẽ ꝑmiſit. Mallẽt ne relictis armis & eq̃s incolumes abire:an oĩa retinẽtes ſecũ militare æquo iure cũ aliis militib9. Ea cũ audiſſent eq̃tes læ tati ſunt:ac primo ſua relinquere:& Bizantiũ abire malebant. Poſtea uero cogitãtes longũ iter & inſidias uiaꝝ elegerũt omnes apud Totilã remanere:ꝑter Paulum eoꝝ ducem & Mindũ Iſaurũ. Hi duo quia natos & uxores domi habebant abire maluerũt:quos Totilas ꝓuiatico ac cæteris opportunis liberaliter adiutos Bizãtiũ remiſit. Alios quoq; ex præſidio milites quot ad ædes ſacras confugerãt. Totilas inuiolatos eſſe iuſſit.In urbẽ uero Romã neq; deſæuiuit amplius neq; deſolare illã ut prius fecerat perrexit:ſed ciues tam ex campania oppidis q̃ ex cæteris locis ſtudioſiſſime reuocauit. Ludoſq; equeſtres ac cætera magnificentiæ opera quæ beatis tranquilliſq; ciuitatibus fieri conſuerunt:inſigni apparatu Romæ edidit:quo ciues bonã ſpem ſuſciperent:ac deſiderio urbis allicerentur.Aedes quoq; uel euerſas uel incendio prima illa deſolatione cõflagratas reſtituere ac reparare nixus eſt.Deniq; tantũ frequẽtandi Romam ſtudium oſtendit:quantũ prius oſtenderat deſolandi.

Hanc tantã uarietatẽ mutationẽq; uoluntatis:alii ex uoto apoſtolis facto ꝓueniſſe credũt:quoꝝ tẽpla euertiſſe uideri poterat cũ ciuitatẽ euertit. Alii ad utilitatẽ opportũitatẽq; belli totũ referebãt. Alii poſtulanti nuꝑ Totilæ regi Francoꝝ filiã in matrimoniũ fuiſſe reſpõſum tradũt nõ eſſe Totilam Italię regẽ cũ urbẽ Romã euerterit:qua infamia per motũ ferũt ad urbẽ reparandã animũ cõuertiſſe. Quacũq; deniq; cauſa factũ ſit:reſtituere ac reparare urbẽ Romã conatus eſt. Poſt hęc in Siciliã expeditionẽ parauit. Cuius rei gratia ꝑmagnã longaꝝ nauiũ claſſem effecit. Addidit etiã onerarias naues ꝑmultas. Dũq; ea parat Centũcellas quæ una urbs nõdũ in ꝑoteſtatẽ ſuã ꝑuenerat mari terraq; obſidere cõſtituit. Præerat.n.ei urbi Diogenes:quẽ nuꝑ fugiſſe Roma oñdimus. Collegerat uero manũ ſatis ualidam militũ. Cum igit᷑ gotthoꝝ exercitus Centũcellas adiiſſet:ac ꝓpe mœnia eius urbis poſuiſſet caſtra Totilas ad Diogenẽ legatis miſſis:uel pugna decerneret aduerſus Gotthos:uel urbẽ dederet poſtulauit. Nã expectare a Iuſtiniano auxiliũ neq̄quã eũ debere cũ Romæ tãdiu obſeſſę nũq̄ ſubuenerit:niſi forte exiſtimet illum Centũcellas pluris facere q̄ Romam. Ad hęc Diogenes rñdit quidẽ pugna decernẽdũ in ꝓ̄ſentia nõ uideri. Dedere uero urbẽ ſalua exiſtimatione ac fide ſua uõ poſſe:niſi imꝑatore cõmonefacto:& auxiliis poſtulatis. Atq; ita cũ iuſta ac honeſta dicere uideret᷑:cõuentio quędã fit inter Diogenẽ & Totilã:niſi Iuſtinianus imꝑator certior factus ꝑ ſe uel ꝑ aliũ opẽ tulerit:ad cõſtitutã diẽ Centũcellas Diogenẽ eſſe traditurũ. Totilã uero interea moleſtias nullas inferre debere:ꝓ his obſeruãdis obſides dati. Poſt ita cõ

uentã obſidionẽ Totilas diſſoluit:& paratis iam oibus quæ paranda fuerũt ad bellũ Ciciliæ cõuerſus eſt. Et naues qdẽ ad fretũ Siculũ præſto ibi fore mãdauit. Ipſe uero pedeſtri itinere rhegiũ uſq; pfectus eã urbẽ expugnare adortus eſt. Præerant urbi Teremundus & Imereus a Beliſario dudum ibi collocati. Hi ſæpius expugnare conatos multis uulneri/bus Gottbos reppulerunt. Q uã ob rẽ deſperans Totilas ui poſſe urbẽ puincere lenta obſidione ad famẽ redigere inſti/tuit. Itaq; manu quadã Gotthoꝝ ibi relicta cæterã multitu/dinẽ claſſe ad expugnandũ tarentũ duxit:ac faciliter eã ur/bem cæpit. Trãſgreſſus deinde in Siciliã cũ minora q̃dam oppida uel ui uel pactione in ptãtẽ ſuã redegiſſet:tandẽ ſy/racuſas mari terraq; obſedit. Per idẽ tẽpus Gotthi quos in picẽtes aduerſus Ioãnẽ & Valerianũ miſſos oñdimus ma/gnis ſupplemẽtis acceptis ac ſupiores bello facti Ariminũ cepe. Nec pcul Rauẽna cõſerto alio prœlio ueꝝ eruloꝝ du cem cũ omnibus copiis interfecerunt:Et q apud urbẽ rhe/giũ obſidebant. Teremũdus & Imereus deficiente cõmea/tu ſeſe ac oppidũ Gotthis tradiderunt. Hæc ſimul oĩa ſub unũ tempus Iuſtiniano nũciata cũ & rhegiũ & Tarentũ & Ariminũ capta & tranſitũ in Siciliã Totilæ audiſſet:Atto/nitus tot reꝝ motibus Germanũ patruelẽ ſuũ Italico bel/loq; Gotthico ducẽ pnũciauit:magnoſq; ſubinde apparat9 fieri iuſſit. Huius rei fama cũ in Italiã delata eſſet hoſtes cõ teruit:& amicos in ſpẽ maximã erexit. Erat enim Germa/nus uir alti animi nec minoris cõſilii liberalitate egregia ac ſumma apud populos militeſq; grã. Et accidebat his q̃ Ma thaſutã Theoderici neptẽ poſt mortẽ Vitigidis uxorẽ acce/

perat. Quæ quidē res fauorē Gotthoꝝ ſibi plurimū cōcilia/
rat. Itaq; ſtatim fama ingens maximaq; expectatio eius per
Italiā erat. Cū eſſet iā in Illyrico Germanus: ſclauinoꝝ gens
tranſmiſſo Danubio Romani impii ꝓuincias inuaſit: gen9
hominū crudele atq; immane: q cū ſe in Macedoniā Thra/
ciāq; cōuertiſſent: tm̄ Iuſtiniano metū incuſſerūt: ut Germa/
nū iter in Italiā cœptū intermittere iuberet. Ea mora inter/
ueniente: Gotthi p Italiā & Siciliā puadēdi oīa tēpus facul
tatēq; plurimā habuere. Inter hæc dies cōſtituta aduenit: q̄
Diogenes Centūcellas tradere ꝓmiſerat. Et Totilas ad eum
mittens urbē popoſcit. Diogenes uero Germanū ducē noui
ter pręfectū Italiæ bello allegabat. Ob id mutatā cōditio/
nē regꝫ: nec poſſe ſe urbē tradere aſſerebat: cū ipſe Germa/
nus rei dn̄s in itinere exiſtat: ac ꝓpediē ſit in Italia futurus.
Totilas in Sicilia Syracuſas obſidebat: exercituſq; Gottho/
rū nullo repugnāte per uniuerſā Siciliā diſcurrēs omnia
prædabat̄. In Italia uero Rauēna & Anchon & Hidruntū
& Centūcellæ cū aliis quibuſdā oppidis durabāt in ptibus.
Cætera oīa Gotthi poſſidebāt: una modo ſpes hoīes ſuſtēta/
bat Germani aduētus quæ & ipſa defecit. Nā cū uehemen/
ter in Italia expectaret̄ morbo correptus magno cū dolore
ſuoꝝ in illyrico diē obiit. Habebat Germanus filios duos:
quos ſecū in Italiā ducebat. Eos īpator proſeq paternū Ita/
liæ cœptū mādauit una cū Ioāne Vitaliani noto iā p Italiā
duce ipſoꝝ affine. Nā Ioānes filiā Germani uxorē habebat.
Itaq; Ioānes ac Germani filii exercitū ducentes ſalonas pue
nerunt. Et quoniā hiems erat hibernare illic cōſtituerūt: pri
mo ſtatim uere Rauēnā traiecturi. Per hæc ipſa fere tēpora

Liberius a Iuſtiniano cũ claſſe in Siciliã miſſus Syracuſas ingreſſus eſt. Gotthis ſtationẽ in portu habebãt: ꝓhibere ingreſſum nequaq̃ ualentibus. Sed mox ueritus rerꝫ neceſſariaꝫ defectũ quẽ ſuoꝫ multitudo in urbe obſeſſa breui tpe inductura uidebat᷑ abire cõſtituit. Itaqꝫ paucis poſt diebus cũ eadẽ clade Syracuſis abiens panormũ nauigauit. Inter hæc Iuſtinianus mutato rurſus ꝓpoſito Narſetẽ eunuchũ Italico bello ducẽ pręfecit: illiqꝫ pecunias & exercitũ large ꝓmiſit. Et Ioãni ſcripſit ne ĩ Italiã traiiceret: ſed ſalonis manens aduentũ Narſetis pręſtolaret᷑. Narſes igitur ſuſcepto impigre negocio magnas undiqꝫ copias parare inſtituit: In quibus cõparandis gratia eius ac potentia plurimũ adiuuabat. Erat enim arcanoꝫ ĩpatoris omniũ cõſcius ac moderator: permagnaſqꝫ amicitias & clientelas cũ regibus ꝓceribuſqꝫ barbarorum habebat. Apparatibus factis & copiis in illyrico ſibi adeſſe iuſſis cũ ipſe ingreſſus iter Philippolim quæ eſt in Thracia iam pueniſſet: cõſiſtendi ac morandi in ea urbe neceſſitas incubuit. Hunni ſiquidẽ magno exercitu Macedoniã Thraciãqꝫ ingreſſi cuncta populabant᷑: ac uias pręcluſerant. Tandẽ uero cũ pars Hunnoꝫ una Theſſalonicam: altera Bizantiũ petiiſſet: ꝓfectus inde Narſes iter ſuũ proſecutus eſt. Iam Totilas cognito apparatu hoſtiũ in Italiam redierat. Sicilienſi autẽ bello quattuor ex ducibus ſuis præfectos reliquerat. Ipſe quæ opportuna uidebant᷑ ꝑ Italiam prouidebat: ut uero & ipſe potẽtiã ſuam aduerſus gręcos oñtaret, ac uice uerſa eos ĩuaderet, claſſem magno nauiũ longaꝫ numero ĩ græciã miſit: iubẽs ut q̃maxĩo fieri poſſet tumultu cũcta popularẽt᷑. Ea claſſis Corcyrã priõ ac ꝓxias

inſulas diripuit. Mox in continentẽ tranſgreſſa per Cyprũ
& Acarnaniã & Aetoliã cũcta incẽdiis rapiniſq; fœdauit.
Mareq; obſeruãs multa græcoꝝ nauigiã quę in Italiã Illyri
cũq; nauigabãt excepit: totũq; mare infeſtũ & inutile naui
gantibus reddidit. Dum hæc ꝑ Græciã a Gotthis gerunt᷑:
Totilas nouo exercitu in picentes miſſo: anconẽ terra ma/
riq; obſideri mandauit: Duces uero p̄fecit huic expeditioni
tres: Scipuarẽ & Vdilã & Gotthidilũ: qbus etiã claſſem at/
tribuit nauiũ longaꝝ quadragintaſeptẽ. Obſeſſa igit᷑ anco
ne ac terra mariq; oppugnata maximo in ꝑiculo ea ciuitas
uerſabat᷑: q̃ ob rẽ Valerianus qui Rauẽnæ præerat quoniã
per ſeipſum ſuccurrere obſeſſis deſꝑabat poſſe Ioannẽ Vi/
taliani qui ſalonis erat: ꝑ litteras hortatus eſt ad opẽ ſimul
obſeſſis ferendã: Ioannes uero & ſi mandatũ ſibi a Iuſtinia/
no fuerat ante Narſetis aduẽtũ in Italiã ne traiiceret: tamẽ
in tanto ſocioꝝ periculo minime ſibi quieſcendũ ratus mi/
lites e toto exercitu delectos nauib9 decẽ & octo impoſuit:
ꝓfectuſq; ſalonis Rauennã uerſus nauigauit. Ei nauiganti
obuiã ꝓceſſit Valerianus cũ. XII. longis nauibus q̃optime
ad pugnã ſtructis. Collocutis inter ſe duces & quæ optima
factu uidebant᷑ cõmuni cõſilio decretis tota ſimul claſſe ad
hoſtẽ nauigarũt. Cũq; anconitanæ urbi appropinquaſſent:
littori applicuerũt i loco quẽ duaſſum incolę uocãt. Quod
poſtq̃ ſenſerũt Gotthoꝝ duces & ipſi ſe ad pugnã cõparan/
tes delectis militib9 naues ſuas cõpleuerũt. Cũq; ſatis ſtru/
cti paratiq; eſſent ꝓgreſſi aliquãto aduerſus hoſtes ſeſe pu/
gnæ opulerũt. Erãt Gotthoꝝ naues quadragintaſeptẽ: Grę
coꝝ aũt triginta. Duces uero claſſis Græcoꝝ Ioães & Va/

lerianus. Gotthoꝝ autē Vlidas & Gotthildus. Nã Scipuar cũ reliquis copiis ad tuēda caſtra remanſerat. Hortati igiť utriq; ſuos: & ad ſpē uictoriæ militari oratione animis militũ incenſis ex cōpoſito conflixerãt. Statimq; initio pugna fuit acerrima: obuiã cōcurrentib9 proris & omni nixu ſeſe mutuo ꝓuadētibus: magniſq; utrinq; animis res gerebatur. Nec quiſq̃ erat in tãtō numero ſegnis: Sed & ſagittis & cōtis & gladiis tãq̃ in pedeſtri pugna certabãt. Procedēte uero certamine Gotthoꝝ claſſis deteriori loco eſſe cœpit. Pugnatores eni q̃uis egregii tamē reꝝ maritimaꝝ experientiã nō habētes ſe ipſos conturbabãt. Naues quibuſdã locis ſimul plures cōglobatæ ſeſe mutuo impediebãt. Aliæ hoc ipſum uitantes ſepatæ ſuoꝝ tutela circũueniebanť ab hoſtibus: Græcos uero ſcientia ac diſciplina reꝝ naualiũ plurimũ adiuuabat. Seruati ordines nulla cōglobatio: nulla extra tutelã ſuoꝝ ſepatio conſpiciebať. Itaq; ut par fuit: tãdē ſupiores pugna Græci fuere. Sũmerſę aliquot Gotthoꝝ naues cũ ipſis pugnatoribus & nautis perierũt. Multæ expugnatæ incredibili cæde capiunť. Quod cũ uiderēt Gotthi fugã demũ arripuerũt. Decē tantũmō Gotthoꝝ naues integræ refugerũt ad littus. Cæterę uel captę uel ſũmerſę ſunt. Viroꝝ aũt & in ꝑlio & in fuga plurima ſtrages fuit. Qui ad terrã refugerãt Gotthi crematis cōfeſtim nauib9 ne illis potireť hoſtis in caſtra redierũt. Ibi trepidãtibus cũctis placuit obſidionē diſſoluere: Ita ꝓpe deſertis caſtris auximũ ſe recepunt. Ioãnes & Valerianus cũ uictrice claſſe ſũma lætitia & incredibili anconitanoꝝ gaudio portũ ingreſſi hoſtiũ caſtra inuadere ꝑpabãt. Sed deſerta repiētes oēm cōmeatũ

qui illic erat i urbē deferri fecerūt. Ipſi aūt paucis poſt die/bus abeūtes Valerianus rauēnā: Ioānes ſalonas reuerſi ſunt. Hęc pugna uehemēter fregit gotthoꝝ aīos & q̄ſi initiū fuit eoꝝ ruinę. Totilas. n. hac pcuſſus plaga magnā copiaꝝ ptē ex ſicilia reuocauit. Itaqꝫ Artauanes Iuſtiniani dux q Liberio ſucceſſerat: claſſemqꝫ ab eo ſuſcepat potētior p ſiciliā factus nō ſolū liberauit obſidiōe ſocios: ueꝝ etiā gotthos pluribꝰ locis p oppida obſedit. Nec multo poſt crotoniatas lōga obſidiōe gotthoꝝ laborātes claſſis gręcoꝝ inſpato ſupueniens liberauit: ac hoſtes multa cæde pfregit. Fugiētiū gotthoꝝ pars tarentū petiit: ps ſcyllæū in mōtē ſe ꝓximū recepit: q̄ quidē res ſupiori cladi adiuncta multo magis pfregit gotthoꝝ aīos: p̄ſertim cū de aduētu Narſetis in Italiā: deqꝫ eius apparatibꝰ multa crebri rumores circūferrēt: ac defectiones q̄dā iā tūc fieri cœptæ ſunt aduerſus Totilā. Regnaris qdē uir īter gotthos clarus q̄ tarento p̄erat & Morras q acheruſię cū oppidis q̄ cuſtodiebāt & cū militibꝰ qui erāt in p̄ſidiis ad Iuſtiniani ptes trāſiuerūt: Et motus qdā in ſardinia aduerſus gotthos fieri nūciabat. Cū hæc eſſet cōditio reꝝ p Italiā Narſes coactis p hiemē copiis ad iter ſe cōparauit. Habebat uero exercitū tm̄ q̄tū uix alii ſimul oēs duces in Italiā hoc bello adduxerāt. Pecuniis. n. abūde a Iuſtiniano cōceſſis ipſe etiā in erogādo & largiendo magnificus nō ſolū ex thracia & græcia ueꝝ ēt ex aliis locis copias ingentes cōtraxerat. Nā & lōgobardoꝝ ſupra qnqꝫ milia pugnaciſſimoꝝ hoīum Albuino rege cōcedēte ſuſcepat: & erulоꝝ tria milia ad eum uenerāt: Hūnoꝝ quoqꝫ multitudo ingens cōfluxerat: præterea cumades Perſa Romanæ militiæ

aſſuetus cum nō contēnenda Perſaꝝ manu ad eū uenerat. Et Aſſuades pugnaciſſimus adoleſcēs cū quingētis bellatoribus Gepidaꝝ gentis. Et Ioannes cognomento Phagas cū Græcoꝝ Thracūq; exercitu: ꝑterea Ioannes Vitaliani ſuum ac filioꝝ Germani exercitū illi coniunxerat. Has igitur copias habēs Narſes, ut primū aduentare uer cœpit: ea Illyrico p Dalmatiā & Liburniā circuito maris ſinu pedeſtri itinere in Italiā tranſiit: primoq; ingreſſu in Venetis conſtitit. Duæ erāt uiæ qbus ex Venetis ꝓficiſci cōmode ualeret una ſecus adriaticū mare: altera p mediterraneā regionē: utraq; difficultates plurimas hr̄e uidebatur. Nā ſecus mare atheſis ſtagna facit: quæ pluribus foſſis in mare egerunt. Et padus in plura ut ita dixerim flumina diuiſus multis ī locis interrūpit iter: locaq; pleraq; ſunt impedita ac paluſtria: ut ſine maxīa difficultate exercitus ttaduci nō poſſint: & mediterranea regiōe Teias uir gotthus cū magnis copiis a Totila Veronā miſſus trāſitū atheſis padiq; ꝑcluſerat. Hæc.n. duo flumina ex alpibus quę Italiā a Gallia & Germania ſeꝑant diſcurrētia in mare adriaticū deferunt. Itaq; ex Venetis ꝓficiſcenti neceſſe eſt ea tranſire uel iuxta maris littus: ubi ſtagna ſunt & paludes pluribus foſſis mari egeſta: & padi ora inter Rauēnā & foſſas clodias plura interrūpūt: uel a mediterranea regiōe ubi eadē illa flumina magna & ītegra ſunt tranſmittēda: & ſiquis repugnet faciliter ꝓhiberi tranſitus poſſit. Cum igitur Veronæ quæ ciuitas eſt ſup atheſi fluuio eſſet Teias: haberetq; copias ad ꝓhibendū ſufficientes. Narſes omiſſo mediterraneo itinere uiam per littus adriatici maris elegit: quoniā illa hoſtibus carebat & erat alio/

quin breuior. Præfectus ergo p clodianas foſſas & Adriati/
cū agrū pontibus enauibus ubicūq; flumina & aquę inter/
rumpebāt factis Rauēnā cū omnibus copiis tandē puenit.
Ibi Valerianus & Iuſtinus duces cū ſuis inſup copiis Nar/
ſeti cōiungunt᷑. Erant uero p Italiā ueterani milites pmulti
q̇bus ſtipendia longi tpis debebant᷑: & ob hoc infenſis mē/
tibus expeditiones obibāt: his omnibus Narſes ſtipēdia p/
ſoluit: animoſq; illoꝵ ſanauit atq; erexit. His cōficiendis ac
recreādo exercitu nouē diebus Rauennæ cōmoratus demū
inde mouens Romā petere cōtendit. Vſdrilas p id tempus
Arimino præerat uir inter Gotthos bello inſignis. Is cū in
agrū Ariminenſem puenissent prima Narſetis agmina: trā
ſitū eoꝵ impedire conabat᷑. Amnis qui pręterfluit Arimi/
nū imbribus creuerat. Pons uero ſup eo amne ita ſub ipſo
oppido cōſiſtit ut faciliter impediat᷑. Egreſſus igit᷑ Arimi/
no Vſdrilas cū ex ulteriori ripā repugnaret: nō multi tamē
iam flumē trāſiſſent: pugna nō longe a mœnibus oppidi cō
mittit᷑. In qua eruloꝵ quidā eques cōminus pugnās Vſdri/
lam occidit: militeſq; eius morte ducis cōteriti in oppidum
trepidi refugerūt. Caput Vſdrilę ad Narſetē relatū eſt. Nar
ſes uero lętatus augurio: quod primo ingreſſu princeps ad/
uerſarius a ſuis interfectus eſſet: ſpe bona plenus iter confi/
ciebat. Licet enim Arimini capiēdi certiſſima facultas ad/
eſſet: tamē circa id cōmorari noluit ne tātas copias in obſi/
dione unius oppidi diſtineret. Itaq; Ariminum ptergreſſus
iter ſuū pſecutus eſt. Totilas uero cognitis his quę in Vene
tis geſta fuerunt: & trāſitu aduentuq; Narſetis ad urbē Ra
uēnā intellecto: q̄q̄ copię ſuę fere oēs apud Teiā erāt: tamē

ipſe cũ Narſete manum cõſerere ſtatuit:ſed cõmiſſa pugna ab hoſtibus interfectus eſt.Gotthi quicũq; ex prœlio aufu/gerũt padũ amnẽ trãſgreſſi papię & circa ea loca cõſtitere. Ibi cũ de nouo gentis duce cogitarẽt:Teias omniũ iudicio prělatus rex Gotthoꝝ deligit̃:factus per hunc modum rex theſauros quos Totilas papię cõgeſſerat ilico ſuſcepit:ac re/parar̃ uires:exercitũ cogere:arma tribuere:equos largiri:& omnia impigre obire nõ deſtitit:Ad francos etiam mittere: eoſq; pellicere in ſocietatẽ belli.Hæc audiẽs Narſes Valeri/anũ cum ſuis copiis circa padũ quaſi in cuſtodiã eſſe iuſſit ne metu dẽpto gotthi licẽtius uagarent̃.Ipſe uero cum reli quo omniũ exercitu Romã petiit.In itinere narniã ultro ſe dedentẽ ſuſcepit:ſpoletinis milites cõceſſit qui ꝑſidio ſibi fo rẽt donec eoꝝ mœnia dudũ a gotthis euerſa reficerent̃.Mi ſit quoq; peruſiã qui deditionẽ poſtularẽt.Erãt peruſiæ duo ꝑfecti militũ: Meligedius & Vlithus.Hi diſcordes inter ſe plurimũ differebant.Meligedius enĩ dedere urbẽ cupiebat: Vlithus uero cõſcius ꝓditionis & cædis:quam dudum Cy/priani effecerat repugnabat pœnam meritam reformidãs. Ita ſeditiõe orta Vlithus interficitur:Peruſiaq; a Meligedio Narſeti traditur. Narſes poſt hæc Romam profectus ur/bem obſedit.Conditio uero urbis Romę per ea quidem tẽ/pora hæc erat.Ciues ſuperioribus calamitatibus afflicti nõ admodum multi in urbe uerſabãt̃. Solitudo nõnullas uias totas habẽbat:ædificia pluribꝰ in locis collapſa:aut crema/ta cernebant̃.Neq; enim Totilas reparationi ſuffecerat:pręſertim ciuibus exinanitis ac maxima ex parte deletis.Itaq; gotthi magnitudinẽ urbis tueri poſſe diffiſi locũ delegerãt

non magnũ iuxta ſepulcꝝ Adriani:quẽ egregie uallo foſſa qꝫ munitũ ad cætera mœnia coniunxerant.Cõgeſtiſqꝫ in eũ locũ rebus ſuis illo ꝓ arce ac pſidio utebant̃.Nec tamẽ cu/ ſtodiã urbis deſeruerũt:ſed eã quantum poterant tuebant̃. Narſes igitur cũ expuguare urbẽ ſtatuiſſet pluribus ſimul locis mœnia aggreſſus eſt.Cõcurrẽtes uero ad ea loca Got/ thi de mœnibus repugnabãt.Dũ iſta fiunt ac gerunt̃ mili/ tes quidẽ Narſetis remotiora petẽtes loca cum ibi ſolitudo eſſet ſcalis mœnia cõſcenderũt.Inde clamor factus captam urbẽ oſtendit:Gotthiqꝫ omiſſa defenſione alii portueſẽm ur bẽ fuga petierunt:alii ad ſepulcrũ Adriani in arcẽ ſe rece/ perunt.Per hunc modũ Narſes Roma potitus eſt:Arcẽ ue ro tunc obſeſſam haud multo poſt tẽpore pactione recepit. Erant in cãpania nõnulli patricii generis:quos propter mai iorũ auctoritatẽ & gratiã Totilas in urbẽ redire nõ paſſus fuerat:Alii præterea ex ordine ſenatorio quos ut ſnſpectos Gotthi eo miſerãt.Hos omnes cũ filiis & agnatis eoꝝ Got thi interfecerũt:trecentos ĩſuper adoleſcẽtes Romanos To/ tilas quaſi milites delegerat:re uera autẽ obſides abduxerat & tranſpadũ in expeditionẽ miſerat:qui omnes poſtq̃ Ro/ ma in poteſtatẽ Narſetis deuenit a Gotthis interfecti ſunt. Per id tẽpus Regnaris qui tarẽto præerat cum Teiã factũ regem frãcoſqꝫ in ſocietatem uenturos audiſſet:pœnitentia ductus quod ad partes Iuſtiniani trãſiſſet:ad Gotthos redi re ſtatuit.Vt uero obſides reciperet ſuos hæc machinat̃ ad Macurium præfectum hidrũti mittit:& auxiliũ poſcit ad/ uerſus Gotthoꝝ copias quas contra ſe uenturas cognouiſſe ſimulauit:Macurius aũt nihil fraudis ſuſpicatus quinqua/

ginta milites ad cũ Tarentũ miſit:quos Regnaris ſtatim in carcerẽ cõiecit:& Macurio ſcripſit ſi milites ſuos uelit obſides eius quos penes ſe habebat reddat. Hæc audiẽs Macurius cõturbatus eſt:paucíſq; militib9 in pſidio hydrũti relictis ipſe cũ cæteris copiis aduerſus Regnaridẽ pfectus eſt: Regnaris uero nihil moratus milites quos accepat omnes occidit:egreſſuſq; tareuto aduerſus Macuriũ plio cõmiſſo ſuperat multiſq; ſuoꝝ amiſſis in fugã cõmittit:q cũ tarẽtũ redire neqret:oĩbus uiis præcluſis acheruſiã ſe recepit. Narſes inter hæc portũ miſſis eo copiis obſedit:ac tãdem recepit. Poſt hæc centũcellas eodẽ modo aggreſſus in poteſtatẽ ſuã reduxit. Teias uero frãcoꝝ gentẽ ſolicitare:ac in ſocietatẽ aſciſcere nõ ceſſabat. Et modo pecunias modo paticipationẽ dominationis per Italiã polliceri:ſed frãci iãpridẽ cõſtituerãt ſe huiuſmodi bello non immiſcere. Itaq; Gotthorũ ſpes in irritũ ceciderũt. Totilas dũ uiueret pecunias regias partim papiæ cõgregauerat:partẽ etiam non paruã cumaꝝ in arce ſepoſuerat:eiq; arci fratrẽ ſuũ præfecerat. Id cũ intellexiſſet Narſes partẽ exercitus miſit ad obſidendum cumas:ipſe uero cõſiſtens reparare urbem ac frequetare conabatur. Ne uero Gotthi qui erant trãs padum ſuccurrere uel cumis uel aliis locis poſſent:Ioãnem Vitaliani & Filimuntem cũ eorũ copiis in hetturia cõmorari iuſſit:qui conatus hoſtiũ primi exciperent & retunderent. At enim Teias ubi ſenſit cumas obſideri:ferre opem cõſtituit his qui obſidebantur. Profectuſq; ex oppido Papia magnis tranſuerſiſq; itineribus ad littus ſuperi maris duxit:inde per picentes & marſos in campaniam peruenit. Quod poſtquam Narſes

intellexit Ioannē cū exercitu ex hetruria reuocauit. Ipſe uei ro Narſes cū his aliiſq; copiis ꝓfectus certiſſimo cōfligendi ꝓpoſito cāpaniā petiit. Veſuuius eſt cāpanię mons ꝑ cuius uerticē caligo & flāma qn̄q; euomit̄: in radicibus uero eius montis fontes ſunt dulcium aquaꝝ: fluuiuſq; ab his fit: qui Dracon appellat̄: fert̄ aūt nō ꝓcul nuceria urbe: habet aūt is fluminis latitudinē exiguā: profunditatē uero ita magnā ut neq; pediti neq; equiti ſit tranſmeabilis. Circa eū fluuiū ambo exercitus cōſtiterūt caſtra habētes: Narſes quidē ci/ tra flumē: Teias uero ultra. Medius īter utraq; caſtra fluēs amnis decurrebat. Pontē qui unicus iungebat ripas Gotthi occuparāt. Itaq; in eoꝝ poteſtate erat pugnā uel detractare uel inire: Duobus menſibus in his locis exercitus cōmorati ſunt. Cum interim cupienti Narſeti & ſuis cōferēdi manus nulla facultas eſſet tantū ad ripas utriq; uenientes ſagittis & telis ſe plurimū feriebāt. Cōmiſſa ſunt etiā ꝑ id tp̄s mul/ ta ſingularia certamina ex ꝓuocatione hincinde facta: trāſ/ greſſiq; pontē gotthoꝝ milites cū Narſetis militibus ſingu lari certamine depugnabāt. Mare ſatis erat ꝓpinquū: claſ/ ſemq; in mari habebāt gotthi: quæ frumentū cæterūq; cō/ meatū in littore exponebat: Inde in caſtra deferebat̄. Sed poſtq̄ gotthoꝝ claſſis ꝓditione amiſſa eſt: nec amplius mari cōmeatus facultas haberi poterat: eo defectu cōpulſos got/ thos neceſſitas compulit caſtra mouere. Itaq; deſerto ponte & circa amnē loco in proximū inde montē quem lacteum incolæ uocant abierūt. hos ſecutus Narſes cū eos inuadere ꝓpter aſperitatē montis nequiret circa radices eius montis conſedit. Gotthi autē cum nihilominus in eo loco penuria

reꝝ premerētur:ſtatuerūt prœlio decernere. Structaq; de ſu
piori loco acie hoſtes nihil tale ſuſpicātes repēte adorti ſunt
Hic nec ſtruendi aciē neq; milites alloquendi:ſpaciū cōcur
ſum eſt ab hōinibus ut ſors tulit. Et quia gotthi relictis eqs
pedeſtri acie pugnabant:Narſetis quoq; pedeſtres occurre
rūt. Atrox pugna & ubiq; crecētiſſima fuit. Gotthi enim de
ſperatione obſtinate certabāt:Narſetis uero milites cōſcien
tia multitudinis cedere erubeſcebāt:pſertim cū eos per ſup
iores dies deſerere prima caſtra cōpuliſſent qū in montē re
fugos pene obſediſſent. His rationibus utriq; incenſi forti
ter dimicabāt. Non pteribo in hac pugna inſigne Teiæ re
gis Gotthorū factū. Ille enī heroica quadā fortitudine pdi
tus inter primos pugnatores eſſe uoluit. Erat autem ſagulo
armiſq; egregie cōſpicuus. Siniſtra ſcutū dextra pilū quati
ebat. Aduerſus hūc cōgreſſi plures ab eo iterfecti ceciderūt
Itaq; in eum tela undequaq; uolitabāt. Ille mirabilia fortitu
dinis opera edebat uigore animi ac robore corporis incredi
bili. Cū tandē in ſcuto eius pmulta pila infixa echæſiſſent:
atq; ob hoc uerſare ſcutū impediretur ſtans ad hoſtē cōuer
ſus aliud ſibi ſcutū afferri clamitauit nominatī uocās armi
geꝝ ſuū a quo ſcutū afferri iubebat:Id ubi allatū eſt prior
dimiſſo ſcuto nouū aſſumpſit. In hac mutatione ſcuti letali
ter uulneratus a uolitāte telo cū multū ſanguinis effunderet
nihilominus fortiſſime pugnās nūquā pedē rettulit:nunquā
frontē ad ſuos deflexit:ſed in hoſtē cōuerſus continue dimi
cans ad extremum in faciē corruit. Erat fere ſexta diei hora
cum Teias occubuit. Gotthi tamē ob regis mortem nequa
quā deteriti uſq; ad noctem pugnauerunt nunquā pedē re

ferētes. Factis deniq; tenebris pugna ceſſauit:cū prio ſolis ortu cœpta fuiſſet.Ea nocte utriq; armati ſteterūt:utq; dies apparuit rurſus in pugnam reditū eſt:& uſq; ad ſolis occa ſum cum magna ſtrage utriuſq; partis dimicatum.Tandē uero Gotthi ad Narſetē oratoribus miſſis uelle ſe Italia ex cedere optulerūt ſi incolumes abire aſportareq; ſua permit tantur.Sin hæc ſibi non permittat Narſes quā diu uiuāt tā diu pugnare non deſituros eſſe.Quæ cū intellexit Narſes ī conſilio re diſcuſſa illis permittere decreuit:ne aduerſus de ſperatos homines magno ſuoꝝ detrimēto uictoriā adipiſca tur.Inter hæc ad mille equites ex Gotthorū caſtris aufuge rant:magniſq; itineribus papiā & alia trās padū oppida pe tierūt.Reliqui autem fœdere cū Narſete icto ſua priuatim aſportantes Italia excedere:ac nūq̄ aduerſus Romanū Im periū bellū gerere ꝓmiſerunt:libertate tamē retēta ſine ulla Romani Imperii ſubiectione.Quo facto cumas ac cætera quæ ſupererant oppida Narſes recepit.Finiſq; fuit anni de cimioctaui huius belli.

LEONARDI ARETINI DE BELLO ITALICO AD VERSVS GOTTHOS LIBER QVARTVS ET VLTIMVS FOELICITER FINIT.

Impreſſum Venetiis per Bernardinum Venetum de Vitali bus Anno domini.M.CCCCC.III. Die decimo octauo Menſis Ianuarii.

Cum Priuilegio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE